

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VZTAHY K RODINĚ U HOMOSEXUÁLŮ A LESBIČEK
RELATIONSHIPS TO FAMILY OF GAYS AND LESBIANS

MONIKA ŠKOULOVÁ

Praha 2011

vedoucí práce: Doc. PhDr. Jaroslav Kořa

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu práce Doc. PhDr. Jaroslavu Koťovi za podnětné konzultace a věnovaný čas při odborném vedení mé práce.

Děkuji také všem respondentům, kteří mi poskytli interview na bázi biografie a rodinné historie, a kteří mi tak sdělili důležité informace i osobního charakteru.

Za pečlivou korekci textu bych ráda poděkovala Petře Mackové, Dis. a Ireně Scholzové, Dis.

„Prohlašuji, že svou diplomovou práci na téma „Vztahy k rodině u homosexuálů a lesbiček“, jsem vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Praze dne ...29.6.2011.....

.....

Resumé/Anotace

Tato práce vychází z individuálních polostandardizovaných rozhovorů s gay a lesbičkami, jež byli do této práce získáni především metodou sněhové koule a oslovením na webových portálech. Rodinné historie a biografie gayů a lesbiček byly zaznamenány na diktafon a následně doslovně přepsány. Hlavní cíle této práce jsou dva a dotýkají se rodiny. Jedná se o: “zmapování vztahů homosexuálů a lesbiček v rodinném prostředí (primární rodina)” a “vztahy lesbiček a homosexuálů ke své prokreační (sekundární) rodině”. Autorka získává individuální pohled samotných gayů a lesbiček na danou problematiku. Rozhovor poskytla i jedna bisexuálka, která dlouho žila lesbický život a současně je již několik let vdaná.

Klíčová slova

Lesba, gay, vztah, primární rodina, coming-out, sekundární rodina, singles, registrované partnerství, manželství.

Summary

This work issues from individual polostandardized interviews of gays and lesbians which were obtained to this work by method of Snowball Sampling and searching on the web-nets. Their family histories (stories) and biography were noted on dictaphone and written down to the letter. Main objectives of this work are two and has theme about family. Objectives are: “Mapping of relationships of lesbians and gays in family neighbourhood (primary family)” and “Relationship of lesbians and gay to their secondary family”. Author gets in this way individual own view of gays and lesbians on these problems. To this work is added one interview of bisexual too who lived a long time lesbian's life style and currently she is a few years married.

Key words

Lesbian, gay, relationship, primary family, coming-out, secondary family, singles, registered partnership, conjugality.

Obsah

SUMMARY	4
OBSAH	5
SEZNAM ZKRATEK	7
ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 POJMOSLOVÍ	9
2 NEJDŮLEŽITĚJŠÍ TEORIE VZNIKU HOMOSEXUALITY	10
2.1 TEORIE VLIVŮ V PRENATÁLNÍM OBDOBÍ	10
2.2 TEORIE CHOVÁNÍ	10
2.3 TEORIE PROSTŘEDÍ A VÝCHOVY	11
3 OBECNÁ KLASIFIKACE VZTAHŮ	14
3.1 INTRAPERSONÁLNÍ VZTAH (VZTAH HOMOSEXUÁLA A LESBIČKY K SOBĚ SAMA)	14
3.2 INTERPERSONÁLNÍ VZTAH (VZTAH HOMOSEXUÁLŮ A LESBIČEK K DRUHÝM LIDEM)	15
3.3 VTAH GAYŮ A LESEB KE SVÉ PRIMÁRNÍ RODINĚ.....	16
3.3.1 Vtah mezi matkou a dítětem.....	17
3.3.2 Vztah otce s dítětem.....	18
4 VÝVOJ A KRIZOVÉ MEZNÍKY GAYŮ A LESBIČEK.....	21
4.1 TEORIE KOGNITIVNÍHO VÝVOJE J. PIAGETA	21
4.2 TEORIE VÝVOJE DLE SIGMUNDA FREUDA	22
4.3 DOSPÍVÁNÍ GAYŮ A LESBIČEK.....	23
4.3.1 Identita a gender.....	24
5 COMMING-OUT	27
5.1 KLASIFIKACE VLASTNÍHO COMING-OUTU HOMOSEXUÁLŮ A LESBIČEK	27
5.2 „DISCLOSURE“ ALIAS ODHALENÍ - VYSTOUPENÍ ZE STÍNU	29
5.3 COMMING-OUT RODIČŮ HOMOSEXUÁLNĚ ORIENTO VANÝCH DĚTÍ.....	31
5.4 SHRNU TÍ	33
6 SEKUNDÁRNÍ RODINA HOMOSEXUÁLŮ A LESBIČEK	34
6.1 CELIBÁT.....	35
6.2 REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ	37
6.2.1 Registrované partnerství a osvojení dítěte.....	38
6.2.2 Námitky k výchově dětí homosexuálními páry.....	39
6.2.3 Jiné možnosti k pořízení si potomka	41
6.3 MANŽELSTVÍ	42
6.4 SHRNU TÍ	43
7 EMPIRICKÁ ČÁST	44
7.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ A PÁR INFORMACÍ O NICH	44
7.2 POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR NEBOLI INTERVIEW	45
7.3 VYMEZENÍ HYPOTÉZ K CÍLŮM PRÁCE.....	46
7.3.1 H1: Gayové a lesbičky preferují ve vztahu k rodičům matku.....	46
Shrnutí.....	52
7.3.2 H2: Dětství gayů a lesbiček bylo láskyplné	53
Shrnutí.....	56
7.3.3 H3: Zlomovým obdobím vztahů gayů a lesbiček je puberta	57
Shrnutí.....	61

7.4	H4: LESBIČKY A GAYOVÉ CHTĚJÍ PLNOHODNOTNÝ PARTNERSKÝ VZTAH, VE KTERÉM BY RÁDI VYCHOVÁVALI DÍTĚ.....	62
7.4.1	<i>Shrnutí</i>	68
7.5	H5: MOŽNOST REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ GAYOVÉ A LESBIČKY VÍTAJÍ	69
7.5.1	<i>Shrnutí</i>	71
7.6	H6: LESBY A GAYOVÉ POCIŤUJÍ STIGMA ZE VZTAHU SPOLEČNOSTI, KTERÉ JIM BRÁNÍ BĚŽNÝM PROJEVŮM SVÉHO PROKREAČNÍHO VZTAHU/RODINY	71
7.6.1	<i>Shrnutí</i>	74
ZÁVĚR		75
LITERATURA		78
	BIBLIOGRAFIE	78
	OSTATNÍ.....	80
SEZNAM PŘÍLOH		
SEZNAM ZKRATEK		

Seznam zkratek

apod. – a podobně

LGBT - lesba, gay, bisexuál nebo transgender

např. – na příklad

s. – strana

tj. – to jest

tzv. – tak zvaný

UK – Univerzita Karlova

Úvod

Během svého bakalářského studia jsem měla tu možnost se seznámit s některými zástupci gay a lesbické menšiny, kteří mi poskytli rozhovory pro cíle mé bakalářské práce. Během těchto rodinných historií a biografií mi mimo stanovených cílů práce, na které jsem se dotazovala, sdělovali i velmi citlivé informace o svém soukromí, dětství a problematice každodenního života jako zástupce menšinové společnosti gayů a lesbiček. Jejich interview mne přivedla k myšlence zmapovat tento problém více do hloubky a ucelit tak problematiku vztahů v rodině a k rodině tak, jak jí osobně sami cítí a vnímají.

V teoretické části se zprvu věnuji otázce vzniku homosexuality, jejíž vznik se přiklání nejen ke genetickým dispozicím, nýbrž i k okolí jedince, kde rodina zastává primární pozici. Samotné vnímání homosexuality a jejího uvědomění ze strany lesbičky či gaye je nedílnou součástí životního cyklu, který se snažím zmapovat podle věkových kategorií a vývoje člověka tak, jak jej popisují některé sociálně-pedagogické teorie. Coming-out jakožto nejdůležitější fázi sebeuvědomění si své sexuální odlišnosti věnuji samostatnou kapitolu nejen z toho důvodu, že je stěžejní pro „vystoupení na povrch“, ale i proto, že do jisté míry hodně ovlivňuje další jedincův život a jeho vztahy s okolím, především s primární rodinou. V další části se zaměřuji na sekundární rodinu a její podobu, která připadá v úvahu dle literatury pro lesby a gaye. Zajímá mne i názor na děti a registrované partnerství, které je od roku 2007 možné uzavřít v naší republice. Tento zájem trvá především proto, že se jedná o jedince, kteří vyrostli ve vzoru heterosexuální rodiny, ať už úplně či rozpadlé.

Každodenní život lesbiček a homosexuálů obohacuji nejen o vztahy s přímými rodinnými členy, ale i jejich nejbližším okolím a společností, která je obklopuje a do jisté míry stigmatizuje, což bezesporu ovlivňuje jejich volbu a styl života, ke kterému směřují a který si zvolili. Ráda bych znala tuto vztahovou síť tak, jak ji samotná minorita lesbiček a gayů vnímá a každý den prožívá.

Domnívám se, že přínos této práce může být nejen pro jedince, kteří ještě plně nevědí, kam se zařadit, nebo ty, kteří tuší, ale neprošli si tak jako respondenti životní fází coming-outu, nýbrž i pro nás, sociálně-pedagogické pracovníky a zástupce většinové společnosti, abychom pochopily skutečnosti související s odlišnou sexuální orientací a byly tak nápomocni gayům a lesbičkám se svým trápením.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Pojmosloví

Homosexuální orientací je celoživotní, neměnný a jedincem nezapříčiněný stav charakteristický pohlavní vzrušivostí osob stejného pohlaví. Výraz homosexualita byl poprvé užit v roce 1869 Benkertem, který tak označil lásku muže k muži a ženy k ženě. Mínil tak nejen citový vztah, ale i schopnost sexuálního života a uskutečnění pohlavního styku.

Homosexualita může být ženská či mužská. Pro ženskou homosexualitu je znám výraz **lesbismus**, sapfismus či tribadie. Mužská homosexualita je spojována s termíny **gay**, urbanista a v některých případech i androfil či pederast.

Bisexualita je termín prvně použit Darwinem pro označení jedince z rostlinné a živočišné říše, kteří mají zároveň obě pohlaví (tzv. hermafrodit). Později se označení bisexuality přeneslo na osoby, které sexuálně přitahují stejně muži i ženy a kteří s jedněmi i s druhými mohou uspokojivě žít pohlavní život.

Egodystonní sexualitu vystihuje termín obsažen v desáté decenální revizi MKN-10, z americké klasifikace nemocí DSM – III a DSM – IV však byl odstraněn. Jedná se o vnitřní nevyrovnanost se svou orientací. Antonymum sexuality egodystonní je homosexualita **Egosyntonní**, u které dotyčný je smířen se svou orientací a přiznává si ji.

Labeling, označení homosexuality je stigmatizující z důvodu představy psychopatologie či amorálního chování. Toto označení vypovídá pouze o sexuální orientaci jedince, nikoliv o jeho interpersonálních vztazích.

Vztah se užívá k označení vzájemného působení dvou či více entit, které se na základě tohoto děje navzájem ovlivňují.

Rodina je skupina (nebo případně několik skupin) osob spojených pokrevním, manželským či jiným vztahem. Pro rodinu je charakteristický společný způsob života a naplnění funkce sociálně-ekonomické, kulturně-výchové, sociálně-psychologicko-emocionální a reprodukční.

2 Nejdůležitější teorie vzniku homosexuality

Teorie vzniku homosexuality jsou velice pestré. Některé hypotézy jsou vyloučeny, jiné stojí proti sobě a jsou i takové, které se doplňují. Obecně lze tato členění rozdělit na vrozené dispozice založené na genetice, založené na predispozicích z kódu DNA a zdroj v prostředí jedince, především nevhodné prostředí a chování v okolí jedince. Etiologie založená na predispozicích vychází z genetického kódu rodičů, kdy převaha genu homosexuality zapříčiňuje vyšší pravděpodobnost homosexuálního zaměření jedince.

Janošová (2000, s. 25) obdobně jako Malinová (2006, s. 36) genetickou předurčenost s genetickou analýzou homosexuálního genu přisuzují spíše matkám, nežli otcům. Proti tomuto stanovisku se staví Brzek a Pondělíková-Mašlová (1992, s. 27), když genetickou předurčenost nepotvrzují rodinné anamnézy. Domnívám se, že určité predispozice zakotvené v genetickém kódu mohou být příčinou, nikoliv však jedinou. Jak by bylo potom možné, že heterosexuální pár zplodí dítě, které je homosexuální? A naopak, v mnoha případech děti homosexuálního rodiče byly zaměřené heterosexuálně.

2.1 Teorie vlivů v prenatálním období

Teorie **vzniku homosexuality v prenatálním období** je založena na vývoji plodu v době gravidity ženy, kdy během těhotenství nastávají sexuální diference plodu z důvodu hormonální nevyváženosti. Podle Janošové (2000, s. 27) a Zvěřiny (1991, s. 233) se tak děje přibližně kolem čtvrtého až šestého měsíce prenatálního vývoje, kdy po vyvinutí vnějšího genitálu dochází k vývoji genitálu vnitřního. Příčinou bývá označována nízká hladina mužského pohlavního hormonu testosteronu, vliv toxických látek přijímaných matkou nebo přílišná míra prožitého stresu. Tuto tzv. stresovou teorii zastával Dörner již před třiceti lety a doplnil ji výzkumy na krysách.

2.2 Teorie chování

V etiologii homosexuality je možné se setkat s názorem, že homosexuální orientace souvisí s odlišným chováním, které je spojováno s gendrovou podstatou, kdy již v dětství si děti volí ke hře hračky opačného pohlaví a preferenci barev, které jsou obecně považovány za kloučící (modrá) a holčičí (růžová). U gayů a leseb se v tomto směru přikláním k volbě

zženštilosti u mužů, kteří gesty a chováním připomínají femininní vzory, a u leseb často jmenovanou „mužatkovost“, kdy jejich hrubší chování představuje spíše napodobování mužského jednání a chování. Rodiče na tuto skutečnost reagují změnou v chování a jednání k dítěti. Pokud se dítě patřičně projevuje ke svému pohlaví, rodiče takové projevy podporují, naopak nehodící se chování potlačují, v některých případech jsou jim k dispozici poskytovány pouze hračky vhodné z pohledu rodičů.

V tomto ohledu je známa klasifikace Birdwhistela (in Matoušek, 1993, s. 30) se svým tříděním znaků sexuality. Birdwhistel rozlišoval primární sexuální znaky (pohlavní orgány), druhotné sexuální znaky (patrné ve stavbě těla) a terciární pohlavní znaky, (chování, které je masivně ovlivněno sociálním učením). Snad nejnapadnějším terciárním pohlavním znakem jsou pohyby těla, které na základě srovnání typizoval na pohyby mužské a ženské. Birdwhistel se shodoval se svými informátorkami na tvrzení, že projevy zženštilosti a mužatkovského chování nejsou patrné u malých dětí a starých osob. Maskulinní a femininní rysy však nemohou zcela vyloučit ani potvrdit budoucí směřování dítěte jako příznak budoucí homosexuální orientace.

Zastávám názor, že bez ohledu na to, kdy se k těmto sklonům jedinec ubírá, mohou být znakem homosexuálního chování i jiné odchylky od normy ve společnosti. Je mi známo, že gayové nosí dlouhé nehty, což je typické pro ženy. V současnosti je však na základě těchto znaků nesmysl soudit, že individuum je gay či lesba. V poslední době se setkáváme s pojmem metrosexuál, což je typické především pro mladé muže, kteří se přiklání k větší péči o své tělo, pěstěním a holením na partiích těla, kde si chloupky odstraňují ženy. Většina obyčejných mužů se k takovému chování neubírá. Stejně tak trendy posledních let poskytují pestrou škálu barev oživující šatník mužů. Dnes není růžová, lososová či červená výjimkou a tak možná i tyto skutečnosti napomáhají k toleranci a větší anonymitě gayů a leseb v prostředí většinové společnosti.

2.3 Teorie prostředí a výchovy

Teorie prostředí a výchovy je druhou variantou skupiny teorií, které se přiklání k hypotézám vzniku homosexuální orientace především v primární rodině a nejbližším okolí jedince. Můžeme se setkat s teorií svedení, která údajně zapříčiňuje vznik homosexuální orientace po znásilnění. Setkat se můžeme i s místní homosexualitou, která se vyskytuje v převážně mužských kolektivech, kde je možnost střetu s ženou minimalizována až vyloučena, jedná se především o věznice a daleké plavby námořníků. Davisova studie (In

Peplau, 2001, s. 5) tento problém mapuje na středoškolských kolejích ve Velké Británii, kde dívky nemají povolen přístup chlapců, a tak dochází k lesbickým vztahům, které však mají pouze přechodný charakter. Po ukončení studií si dívky nacházejí mužské partnery a zakládají rodiny. Jedná se tedy spíše o krátce trvající řešení situace v přechodném období.

Já bych se zde však ráda věnovala teorii prostředí a výchovy jedince v primární rodině.

*„Nejvíce současných odborníků se shoduje na tom, že **prostředí** může ovlivnit predispozice k určitému sexuálnímu založení pouze v prvních letech života jedince (asi do 3. roku).“* (Janošová, 2000, s. 28). Malinová (2006, s. 39) toto tvrzení taktéž zastává a doplňuje jej navíc o chybějící mužský vzor v podobě chybějícího otce, s jejímž názorem se ztotožňuji. Yablonksy (1995, s. 177) ve svém výzkumu zjistil, že matky homosexuálních mužů se projevovaly velice fixovaně na dítě a syny přemírou rozmazlovaly a opatrovaly. Otcové naproti tomu projevovali znaky lhostejnosti a nepřátelství.

„Při vyšetřování homosexuálů se nápadně často dovídáme, že chování jednoho nebo obou rodičů nebylo „normální“ nebo že rodinné prostředí bylo rozvrácené. Naši pacienti často mluví dost nepříznivě o svých otcích – buď je považují za nepřiměřeně tvrdé, nebo jim v dětství neimponovali z jiných důvodů, a nebyli tedy přitažliví jako vzor k napodobení, nebo při jejich výchově chyběli. V jejich výpovědích se nezřídka objevuje i narušený obraz matky. Buď se chovala tak, že jako předobraz budoucí partnerky vzbuzovala spíše úzkost, nebo naopak dítěti imponovala příliš (často na rozdíl od otce), příliš se nabízela jako příklad k napodobení.“ (Brzek – Pondělíková - Mašlová, 1992, s. 28)

Z tohoto důvodu, a nejen na základě této literatury jsem přesvědčena, že homosexualita je do jisté míry zapříčiněna přemírou opečování ze strany matky a ztrátou zájmu otce, který se chová rozporuplně. Domnívám se, že odtud pramení i mnohými zmiňována absence otce, který ztrácí o dítě zájem a jeho projevy jsou tak chladné. Vysvětlení by mohlo pramenit z rodinné konstelace, kdy matky jsou dominantní a prosazují své výchovné styly, které jsou podmíněny přemírou lásky k dítěti, které submisivní či slabý otec jako vzor nepřijímá a pro nevůli odporu tak na danou situaci rezignuje, což se může projevat nedostatečnou či žádnou aktivitou ve vztahu k potomkovi.

Přesto, že nelze jednoznačně určit, na základě kterého tvrzení homosexualita vzniká, mnohofaktoriální tvrzení, které zahrnuje obě tyto velké teorie, je rozšířeným odůvodněním. Zakládá se jak na vrozených dispozicích, vlivech v prenatálním období a špatném chování matky v období těhotenství, tak i na nevhodném prostředí dítěte, které se odehrává především v primární rodině. Rodinné prostředí vykazuje známky narušených vztahů nebo přepěče ze

strany matky a nezájem otce. Do jisté míry lze vydedukovat zjištění, že podstatnou roli sehrává vztah mezi rodiči a potomkem.

3 Obecná klasifikace vztahů

Jak vyplývá z předešlé kapitoly, homosexuální orientace jedinců úzce souvisí s narušenými vztahy mezi jimi a rodinnými příslušníky. Jedná se o vztah matka – dítě nebo otec dítě. Proto se zaměřím na klasifikaci vztahů tak, abych co nejpodrobněji zmapovala tyto základní duální jednotky.

Vztah je možné definovat jako určitou souvislost mezi jevy. „*Ke komplikovanosti pojmu vztah přispívá, že vztah (a to jakýkoli) není nějakým pevným poměrem mezi izolovanými subjekty, ale je definovatelný pouze jako součást celé sítě vztahů v daném prostoru referenčního bodu (pozorovatele). Už jen kategorie, jimiž vztahy charakterizujeme, jsou výsledkem určité dohody a tedy jiných vztahů. Vztahy tvoří jakési tajemné médium, které je nezbytnou složkou životního prostředí člověka.*“ (Vymětal, s. 72)

Vztahy je možné rozlišovat podle toho, zda se na nich podílíme (tzv. osobní vztahy) nebo se dějí automaticky (tzv. neosobní vztahy). Můžeme mít vztah k věcem, jiným lidem, nebo také k sobě samotným, což je velice podstatné. Můžeme hovořit o jednostranném vztahu na principu vztahu člověka k člověku, nebo meziosobním (oboustranném) vztahu. Existují různá kritéria, jako je například hloubka vztahu vycházející z intenzity, nebo trvání z časového hlediska, nebo v rámci primární rodiny můžeme hovořit o způsobu přidružení se do rodiny. V tomto směru Možný (2008, s. 111) zmiňuje příbuzenství kognatické, spočívající na pokrevním vztahu jednotlivých členů rodiny, nebo vztah manželský, jenž bývá označován také jako příbuzenství afinní. Pro hlubší porozumění jsem záměrně zvolila členění na intrapersonální a interpersonální vztah, který je možné skloubit s životními etapami jedince podle dospívání, zrání a psychického vytržení.

3.1 Intrapersonální vztah (vztah homosexuála a lesbičky k sobě sama)

Výše jsem rozlišila vztahy podle určitých kritérií, se kterými je možné se setkat. Nyní bych se ráda věnovala vztahu gayů a lesbiček k sobě samotným. Intrapersonální vztah vystihuje chování člověka k sobě samému jakožto k lidské bytosti. Hayesová (1998, s. 76) spojuje intrapersonální vztah se sebepercepcí a teorií chápání sebe sama. Tato zjištění získáme za pomoci zkušenosti získané v interakcích. Vztah k sobě sama každý vnímá individuálně. Pevně by však měla být ukotvena zdravá osobní sebedůvěra, která u gayů a lesbiček nebývá tak pevná. Důvodem je ostych a strach pramenící ze společenského pohrdání a stereotypů,

kteřé v naří společnosti doposud přetrvávají vůči homosexualitě obecně i přesto, že se tolerance veřejnosti za poslední roky zvýřila. Vnřmání sebe sama je podstatou každého člověka, která napomáhá jeho prosazení, působení v prostředí o samotě i v kolektivu. Každý by se měl mít přiměřeně rád a věřit si, což u gayů a leseb je zapotřebí podpořit a především v době adolescence pomoci upevnit.

Maslow je znám svou pyramidou hierarchie potřeb, které svědčí o potřebě a důležitosti vlastního kladného sebehodnocení a sebeprosazení v rámci osobního růstu a rozvoje prostřednictvím seberealizace, které může nastat po naplnění potřeb fyziologických, bezpečí, jistoty, sounáležitosti a po dosažení uznání a úcty od jiných lidí.

Pro intrapersonální vztah je nezbytné i působení a dynamizace v rodině, která je založena na vztahu s matkou a otcem. Zde se však již dostáváme k působení v rámci okolí, pro které volím označení interpersonální vztah.

3.2 Interpersonální vztah (Vztah homosexuálů a lesbiček k druhým lidem)

Interpersonální vztah by se dal charakterizovat jako mezilidský vztah založený na výměnách mezi jednotlivci. Děje se tak v rámci výměn a komunikace, která je koncipována různými akty, registrováním, působením a vzájemným ovlivňováním. Interpersonální chování je vysvětlováno i potřebou naplňování potřeb, mezi které Svoboda, Krejčířová a Vágnerová (2001, s. 355) řadí potřebu inkluze, kontroly a afektace, které jsou utvářeny již v průběhu dětství v interakci s dospělými, především s rodiči. Jednotlivé potřeby autoři charakterizují takto:

- 1. Potřeba inkluze – je potřeba vytvořit a udržet uspokojivé vztahy, a to v obou směrech: od jedince k ostatním a od ostatních k jedinci. Potřebu inkluze lze definovat také jako potřebu vytvořit a udržet si pocit vzájemného zájmu.*
- 2. Potřeba kontroly – potřeba vytvořit a udržet si uspokojivé vztahy k lidem s ohledem na kontrolu a moc, a to opět v obou směrech: kontrolovat a být kontrolován. Tato potřeba pomáhá člověku cítit se jako kompetentní a odpovědná osoba.*
- 3. Potřeba v oblasti afektivní – potřeba vytvořit a udržet uspokojivé vztahy k ostatním s ohledem na lásku a emocionální vztahy (týká se dyadického vztahu). Afekci lze též definovat jako schopnost milovat a poznání, že jsem milován. Metaforicky lze inkluzi charakterizovat slovy „uvnitř-mimo“, kontrolu „nahore-dole“, afekci „blízko-daleko“. (Svoboda – Krejčířová - Vágnerová, s. 355 – 356).*

Sobotková (2007, s. 191 – 192) popisuje dynamiku vztahů homosexuálních mužů a žen. Uvádí, že u mužů dochází nejprve k fázi intenzivní zamilovanosti, která je doprovázena sexem a až posléze je budován partnerský vztah akceptovaný na základě synchronizace a spolupráce obou partnerů na bázi vzájemné důvěry. U leseb je první fáze charakteristická ambivalentními pocity, zda vůbec do takového vztahu jít a věnovat mu čas a energii. Posléze nastává druhá fáze, kdy po romantickém vzplanutí je soustředěno na partnerku a sexuální život. Principálně se domnívám, že z tohoto hlediska je možné posuzovat rozdílnost vztahů gayů a leseb, jak je vnímá většina zástupců heterosexuální společnosti. Myslím si, že právě uvedený rozdíl mezi gay i lesbami je v principu spojován s promiskuitou a věrností partnerovi. U leseb se hovoří o větší ochraně soukromí, vnímavosti, citlivosti a důvěrnosti vztahu, kterému se dává větší šance na trvání a překlenutí problémů. Oproti tomu u gayů je postoj zprostředkováván spíše jako nestálý, nejistý, s častou obměnou partnerů. Svým způsobem je tento problém klíčovým při debatách o možnosti adopce ze strany homosexuálních mužů, kdy obecně převládá menší důvěra ve stálé prostředí, které by pro dítě poskytovalo bezpečné prostředí pro vývoj a zrání. Pernerová (2000, s. 16) v tomto směru hovoří o skrytých vychovatelích, především médiích. Ty se nám ukládají jako obraz o „naší rodině“ a odtud možná vyplývá i mé souhlasné stanovisko s obecně uváděnými tvrzeními na toto téma, neboť i já se domnívám, že partnerství dvou leseb bude nejspíš pevnější, než partnerská dvojice gayů.

3.3 Vtah gayů a leseb ke své primární rodině

Ve své podstatě dosud zmíněné úvahy a teorie ohledně vztahů a vývoje gayů a lesbiček jsou v těsném spojení s primární rodinou. Pod pojmem prokreační či primární rodina spatřuji rodinu, ve které gayové a lesbičky vyrůstaly. V podstatě je to první sociální skupina, se kterou se nově narozený člověk setká, kde vyrůstá a získává první zkušenosti. Podle Stašové (in Kraus-Poláčková, 2001, s. 78) je v právním pojmosloví nahrazován výraz rodina rodinnou kolektivitou, základním článkem společnosti. Ze sociálního hlediska je upřednostňován termín sociální instituce či malá sociální skupina a z pedagogického hlediska se preferují výchovně-vzdělávací funkce rodiny. Cooley (in Jedlička a kol., 2004, s. 38) označuje primární rodinu za skupinu, kde jednotliví členové vytvářejí vzájemné emocionální vztahy a setkávají se tvář v tvář. Znakem rodiny je princip partnerství osob opačného pohlaví, které se starají o jedno či více dětí. Jandourek (2001, s. 206) vyzdvihuje do popředí funkce bezpečného prostředí, socializaci, intimitu a sociální podporu členů rodiny. Matoušek

(1993, s. 10) doplňuje zdravý vývoj dítěte v primární rodině o uspokojení primárních potřeb jako je třeba teplo či nasycení; stabilní prostředí, kterým myslí domov a přítomnost rodičů jako stabilních osob, u kterých je oboustranná citová angažovanost s dítětem.

Jedním ze základních sociálně-pedagogických témat je vztah. Vzájemné pouto mezi gayem či lesbou a jejich rodičem je velice obdobné heterosexuálnímu vývoji vztahu rodiče a dítěte, neboť v tomto směru neexistuje jiného vztahu, nežli rodičovského.

„Solidní základ dobrého vztahu mezi rodičem a dítětem tvoří láska bez podmínek.“
(Campbell, 1993, s. 21)

Nezbývá mi jiného východiska, nežli souhlasu s tímto tvrzením. Tam, kde rodiče bezpodmínečně své dítě mají rádi není možný špatný vztah. Souhlasím, že s přibývajícím věkem dítěte mohou nastat okamžiky, kdy nastávají krizové momenty pro rodiče i dítě. Přesto v případě, že rodič má své dítě rád takové jaké je, i problémové okamžiky neunesou nenávistný podtext, spíše zklamání z nenaplněných očekávání vkládaných do dítěte. Charakteristickým příkladem může být zjištění homosexuální orientace u potomka.

3.3.1 Vtah mezi matkou a dítětem

Dyadický vztah matky s dítětem je považován za prvořadý a nejdůležitější. Proto bych jej ráda rozvedla do větších podrobností a nahlédla do problematiky vztahu matky s potomkem homosexuální orientace. Z práce Badinterové (in Možný, 2008, s. 187) založené na polemizaci instinktivnosti lásky matky k dítěti vyplývá, že pevný a dobrý vztah mezi matkou a dítětem nemusí být vždy. Přesto, když pomineme matky, které nechtějí své dítě a nestarají se o něj, matky většinou přilnou ke svému dítěti se silným emocionálním vztahem a své dítě mají rády. Tato jejich vzájemná interakce pak bezpochyby ovlivňuje vztah celé rodiny. Průkopníkem terminologie a vysvětlení vztahu matky s dítětem je John Bowlby. Přikláněl se k důvěře a jistotě mezi matkou a dítětem, která vyplývala z kvalitní mateřské péče s dostatkem lásky a atmosféry jistoty. Emoční vazba s matku harmonizuje dítě do pocitu bezpečí a zmírňuje obavy z neznámého. Vágnerová (2005, s. 42) rozvedla tuto teorii na troullost dítěte vzdalovat se od mateřské osoby jako kontrolní systém. Když se dítě cítí bezpečně, prozkoumává své okolí a od matky se vzdaluje, naopak, cítí-li se ohrožené, vrací se zpět k matce do její těsné blízkosti. Důležité je vytvoření očekávání dítěte citlivého na reagování matky na jeho projevy.

Následnice Bowlbyho, Ainsworthová, se zabývala **rozvojem vztahu mezi matkou a dítětem**, a typologií tohoto vztahu. Zkoušela reakce dětí na opakovanou krátkodobou separaci

od matky. Zjistila různé reakce a na základě těchto pozorování usuzovala vztah dítěte s matkou: „**Pevná a spolehlivá vazba:** pro takovou vazbu svědčí tendence dítěte vrátit se do těsné blízkosti matky a ujistit se, že je matka dostupná. **Nejistý a vyhýbavý vztah k matce** měly děti, které kontakt s matkou po krátkodobé separaci nevyhledávaly a spíše se jí vyhýbaly. **Nejistý a ambivalentní vztah** (označovaný i jako úzkostně-vzdorová vazba) k matce potvrzovalo chování, kdy se děti po krátkodobé separaci sice k matce vracely, ale dávaly jí najevo svou nelibost.“ (Vágnerová, 2005, s. 43).

Myslím si, že v případě, kdy matka dítěti naplňuje potřeby uspokojení a bezpečí, poskytuje dítěti možnost poznávání. Dítě si může potvrdit důležitost matky a jejího vztahu k ní a naskytuje se mu prostor pro pochopení hodnot. V případě odmítání a citového chladu z matčiny strany může naopak docházet k vytváření komplexů, nejistému vztahu k sobě sama, kdy se jedinec může považovat za bezcenného a ztrácí tak zdravou sebedůvěru. Chování matky k dítěti je podstatným činným vlivem na utváření psychosociálního vývoje jedince. Tato důležitost interaktivních vztahů přibývá na váze s přibývajícím věkem a je rozhodujícím faktorem při coming-outu vůči rodině a nejbližšímu sociálnímu okolí.

Přemíra lásky a péče především k synům bývá uváděna jako příčina hledání vzorů v ženské roli, které mohou zapříčínovat homosexuální orientaci. Děje se tak, pokud v rodině působí pouze jeden z rodičů (hlavně matka), ať už je důvodem rozvod či úmrtí otce, a dítě nenachází jiný náhradní mužský objekt. Většinu času tráví v prostředí žen. V tomto ohledu je možné nalézt tvrzení, která se toto snaží vyvrátit s tím, že dítěti je zprostředkovávána mužská role od jiných členů rodiny či známých. Osobně se však domnívám, že tak zásadní vliv návštěvy nemají, aby mohly dlouhodobě působit jako objekty s významnějším citovým závěrem, než je působení matky v domácnosti. Především jedináčci jsou touto teorií jmenováni pro eventuální model ovlivňující homosexualitu. Tuto domněnku reflektují i publikace přisuzující dominantní roli matkám, které mají v domácnosti hlavní slovo a vliv. U leseb je takovýto vzor matky považován taktéž za demonstrující v tom smyslu, že se dcera dominantní matky samoživitelky snaží prosadit.

3.3.2 Vztah otce s dítětem

V rámci primární rodiny si dítě utváří pevné pouto nejen s mateřskou osobou, ale i s otcem, který je po matce druhou významnou osobou v rodině, proto nemohu opomenout zmínit se o tomto druhém významném vztahu v primární skupině. Obecně se otcové chovají k dětem jinak než matky. Neobstarávají jako ony krmení, koupání a základní péči, ale

poskytují dítěti hru, která v komparaci s hrou matky bývá ráznější, více pohybová a aktivnější. Vyznačují se zde první gendrové rozdíly, kdy reakce otců na syny a dcery se diferencuje. Zatímco matky jsou převážně stejné ve vztahu k dceři jako k synovi, otcové jsou v této oblasti jiní. V brzkém věku bývá vztah otce s dítětem převážně veden a ovlivňován matkou, která zajišťuje základní potřeby dítěte a je s ním v těsnějším vztahu. S přibývajícím věkem je otec kompenzací vnějšího světa a naskytuje nové možnosti oproti matce.

„Vztah otce a dítěte může sloužit jako pojistka, pokud by chování matky nebylo z hlediska dětských potřeb alespoň uspokojivé, mohl by otec působit kompenzačně. Vřelý a citlivý otec může dítěti naradit chybějící zkušenost. Totéž platí i v případě, kdy se bezpečná citová vazba s matkou sice vytvoří, ale naruší ji různé životní stresy.“ (Vágnerová., 2005, s. 115) U otce a dítěte není vytváření vztahu podmíněno biologicky, na rozdíl od matky, která s dítětem vytváří vztah již při těhotenství. Pro pevný a dobrý vztah je zapotřebí dostatek času a prostoru. Většinou jsou otcové živiteli rodiny a nejsou s dítětem tak často jako matky. Pro dítě jsou vzácnější. Proto by mělo být podporováno působení otců na dítě, když se naskytne příležitost a k těmto příležitostem být otevřený. Přesto, že vztah k otci je spíše sekundární, citové připoutání a emocionální vazba je možná při stimulaci a poskytování vzájemných zkušeností.

„Otcové slouží svým synům jako model mužského chování. Na druhé straně se i otec určitým způsobem ztotožňuje se svým synem. Chce, aby se mu syn co nejvíce podobal a aby splnil jeho ambice. Snaží se mu vtisknout své představy o mužské roli.“ (Vágnerová, 2000, s. 98)

„Vývoj sexuálního zaměření chlapců ovlivňují otcové velmi významně. Po svých prvních výzkumech jsem dospěl k jednoznačným závěrům, že homosexuální muži neměli v dětství ke svým otcům dobré vztahy. Za vzory jim sloužily spíše matky a další příbuzné ženského pohlaví, především tety a starší sestry. Mé tehdejší zjednodušené interpretace výsledků výzkumů zněly následovně: Neopětované city k otcům způsobily, že se synové ztotožnili s ženským postojem k životu.“ (Yablonsky, 1995, s. 176)

Stejně jako Hlobil (2007, s. 5) i já musím souhlasit, že otcové se v interakci s matkou při problematice péče o dítě dostávají do konfliktní role, kdy na jedné straně je pobízen k aktivitě a podílení se na péči o dítě, a v protipólu je nedostatečné naplnění těchto předpokladů z důvodu nedostatku prostoru a času. Můžeme zde tedy hovořit o počátcích nedostatku mužského vzoru, který v případě, že není otec zapojován k větší angažovanosti, přetrvává a může se stávat pravidlem, které může mít za následek nedostatečné věnování se a absenci mužského vzoru. Ve své podstatě se tato situace nemusí nutně odehrávat v rodině,

kde otec není vůbec přítomen. Vágnerová (1999, s. 276) k této problematice hovoří o nedostatečné otcovské autoritě. Tyto závěry jsou alarmující, neboť mužská role je komplementární k ženské a pro dítě by měli být obě v dostatečné míře známy a projektovány.

Negativní vztah mezi otcem a dítětem u homosexuálních dětí bych vysvětlila jako prohomosexuální gendrové vycítění, které má u otce za následek větší odpoutání od dítěte z důvodu odchylovající se představy o vztahu. Otec, údajně aniž by si to uvědomoval, je velmi citlivý na projevované rozdíly. Selhání z očekávání pak automaticky přechází ke konfliktům, kterým se otec může vyhýbat svou nepřítomností či nesdílením společného času. Podvědomá znalost odchylek od preferovaného potenciálního vzoru dětského chování a jednání je pak příčinou odklonu se od intervencí s dítětem. Tato separace je znatelná především ve školním věku dítěte a vyhraňuje se především v době puberty. Úzkou vazbu tohoto narušeného vztahu dítě vnímá především psychicky, kdy se cítí odstrkováno, s projevem málo či žádné lásky, což si nese z dětství do dospělosti a může tuto skutečnost projektovat ve své sekundární rodině.

4 Vývoj a krizové mezníky gayů a lesbiček

4.1 Teorie kognitivního vývoje J. Piageta

Vývoj člověka může být sledován z několika různých hledisek. Pro vývoj homosexuálně orientovaných jedinců sleduji za důležitý kognitivní vývoj v souvislosti nejen se způsobem poznávání a uvažování, nýbrž v souvislosti s psychickým vývojem a rozvojem osobnosti.

Kognitivní vývoj se vyvíjí ve skocích či plynule, což je do značné míry individuální. Podle Vágnerové (2005, s. 46) jsou z hlediska vývoje podstatné procesy asimilace, akomodace a udržení, resp. znovudosažení rovnováhy. **Asimilace** je proces výkladu dítěte, aby porozumělo novým informacím, které si zahrne do svých zkušeností. Akomodace pak působí jako přepracování informace ve známá schémata, která zná. Takto opakovaná transformace schémat narušuje dosavadní rovnováhu a napomáhá vzniku nové.

Teorie kognitivního vývoje švýcarského psychologa J. Piageta představuje ontogenetický vývoj myšlení, kognitivních funkcí a procesů, které souvisí s poznáváním okolního světa v interakci dítěte. Kognitivní vývoj je úzce vyhrazen individuálním rozvojem jedince, který Piaget člení do pěti fází. První *senzomotorická* inteligence plyne ze smyslového vnímání dítěte a motorických dovedností. Z hlediska věku dítěte by se dala tato fáze zařadit do kojeneckého období. Poznání se světem probíhá na úrovni kontaktu. Druhou fází zařazují do batolecího období. Je jí *symbolické a předpojmové myšlení nebo také pre-operační fáze*, které trvá přibližně od druhého do čtvrtého roku dítěte. Jedinec si už dovede představit určité věci v mysli a činnosti s nimi související. K předškolnímu věku dítěte řadím fázi *názorného, intimního myšlení pro kterou je užíván i výraz konkrétně-operačního vývoje*, které je ještě málo flexibilní. Uvažování jedince je značně egocentrické. Poslední pátá fáze přibližně do období školního věku je pojmenována jako *fáze konkrétních logických operací*. Děti transformují své myšlení a začínají chápat vázanost skutečností a logiku.

V podstatě se jedná o vývoj člověka od úplného dětství do dospělosti, které je na bázi rozvoje myšlení. Z prvopočátečního stavu tabula rasa dochází k postupnému principu edukace a s tím spojenému rozvoji chápání a vnímání. Postupným vývojem se člověk stává schopným chápat souvislosti, což je důvodem i homosexuální identity a uvědomění si své rozdílnosti oproti ostatním. Model vývoje homosexuální identity publikoval Scrivner a Eldridgoevá a v podstatě se od heterosexuálního jedince neliší. Rozdíl je způsoben vlivy okolí a postupným uvědoměním, které je vysvětlováno fází coming-outu.

4.2 Teorie vývoje dle Sigmunda Freuda

Sigmund Freud je znám svou psychoanalýzou, což je teorie osobnosti založená na podvědomých, předvědomých či nevědomých procesech. Psychiku strukturoval do tří složek (id, ego a superego), které se řídí rozdílnými principy a cíli. Id neboli libido považoval za hybnou složku člověka, které je iracionální a nebere ohled na realitu. Cílem id je uspokojení svých přání na principu slasti, což je značné u kojenců. Ego je řízeno principem reality a zastává sebezáchovnou funkci. Na rozdíl od Id je ego racionální a vzniká ve vzájemném působení, tedy interakci. Ego je znakem zdravé osobnosti, je zdrojem citů a energie, s kterou disponuje při obranných mechanismech. Superego vzniká v průběhu socializace, kdy je utvářeno při střetu, zákazech, příkazech a omezeních s vnějším světem. Je typizováno s osobní morálkou jedince, ke které dochází působením rodičů.

Pro vývoj gayů a leseb je zajímavá teorie psychosexuálního vývoje. Jak popisuje Janošová (2000, s. 30) a Peplau (2001, s. 6), Freud vycházel z přesvědčení, že každý člověk je založen bisexuálně. Při vytváření izosexuálních¹ přátelských vazeb u osob stejného pohlaví pak může docházet k preferenci stejného pohlaví, za což může nadměrná fixace dítěte na matku či přemíra narcismu. Morus (1992, s. 265) v sexuální oblasti, kde zastává názor přemíry demokracie, polemizuje s perversí. Především v erogenní oblasti hovoří o rozkoši při hře s genitály (u chlapců s penisem a dívek s klitorisem), což Freud považuje za masturbaci, kdy první fáze je již u kojenců, druhou fází si dítě prochází kolem čtvrtého roku života a třetí obecně známá pod pojmem onanie nastává v období puberty.

Psychosexuální vývoj je popisován v posouvání se libida v jednotlivých fázích a jeho uspokojení. Dle Vágnerové (2005, s. 37), Jedličky a kol. (2004, s. 22) a Moruse (1992, s. 266-267) se jedná o tyto fáze:

- a) Orální stádium spočívá v dosahování slasti v souvislosti uspokojení jídlem, především sáním, polykáním a dumláním v kojeneckém věku.
- b) V batolecím věku se pocity slasti přesouvají v análním stádiu na pohyby spojené s vyměšováním (análně-uretální slast)
- c) Ve fázi falického stadia je pozornost dítěte zaměřena na genitální oblast, kdy slasti v předškolním věku dítě pociťuje při manipulaci s genitálem. Zájem je zaměřen na pohlaví jiných dětí různého pohlaví.

¹ Neerotické povahy

- d) Stadium latence je typizováno úbytem sexuálních podnětů a přesunem na sublimaci (například aktivity související se školní úspěšností). V tomto raném školním věku se rozvíjí vztahy s jinými lidmi a zájem o ně. Současně se traduje, že v dnešní době již k latenci nedochází z důvodu větší sexuální stimulace.
- e) Genitální stadium spadá do období dospívání, kdy se do popředí dostává slast z intenzivního rozvoje sexuality. Slast je naplňována vztahy s jinými lidmi i se sexuálním charakterem.

Gayové a lesbičky obdobně jako každý jiný uspokojují své potřeby, jak by řekl Freud libido slasti. Problém nastává právě při zjištění své sexuální orientace, neboť před naplněným sexuálním životem s homosexuálními jedinci musí nejprve dospět k zjištění své odlišnosti a posléze se vyrovnat s tímto stanoviskem a životní filozofií i vůči svému okolí.

4.3 Dospívání gayů a lesbiček

Období dospívání nemusí paralelně probíhat u všech jedinců stejně, „*Markantní je to v momentě, kdy hovoříme o dosažení dospělosti. Jiné je to z hlediska fyziologického (období 13 – 14 let), psychického (adolescence, 15 - 20 let), právní dospělost nastupuje přesně dovršením osmnácti let a ještě jiná situace nastane v případě dospělosti sociální.*“ (Kraus, 1998, s. 68) Přičemž, jak uvádí Vodáčková (2002, s. 278) puberta jako označení, se užívá spíše k tělesným změnám a sexuálnímu zrání, dospívání (adolescence) je pojmem širším obsahujícím změny psychologické i sociální. Z toho plyne, že vývoj jedince se odehrává ve třech oblastech, biologické, dané genetickým zráním, jako je například pohlavní dospívání. Dále v oblasti psychické, kdy dochází během interakce k dedukcím, jako příklad mohu uvést logické myšlení u dětí kolem nástupu do školy, a poslední oblastí, ve které se odehrává vývoj člověka, je sociální oblast při střetu se společenským prostředím.

Někteří lidé se s životními obtížemi, změnami a mezníky velice rychle vyrovnají a přizpůsobí se. O takových lidech můžeme hovořit jako o flexibilních. Antonymem jsou pak osoby stacionární, neboli těžkopádné, těžko se přizpůsobující a reagující na vývoj. U gayů a lesbiček je toto odhalení složitější v komparaci s ostatními dospívajícími v tom smyslu, že kromě svého vlastního vývoje v určité životní části nastává konfrontace s ostatním světem.

Dorostenectví lesbiček a gayů je možné spojovat s tzv. precoming outem, který někteří jedinci zažívají kolem 11 roku života a je jakousi předzvěstí skutečného coming-outu. Dle odborné literatury je v tomto období podstatné sebeuvědomování si své odlišnosti a pozorování rozdílů oproti jiným vrstevníkům. Přitom peer skupina je v období dospívání

nejdůležitější, za pomoci vzájemné interakce s ostatními vrstevníky dochází k ustavování názorů, postojů a způsobů chování napodobováním.

Upevnění pohlavní identifikace u chlapců, kteří vyrůstali izolovaně od skupiny svých vrstevníků, je někdy problémové. Jak píše Brzek s Pondělíkovou (1992, s. 12) dospělí většinou mladého dospívajícího dostatečně nepřipravují a nezodpovídají na sexuální otázky. Příkladem mohou být nespecifikované erekce, projevující se běžně v této životní fázi, například při sportovních činnostech, kdy se sebe mohou chlapci dotýkat a dotyčný tak může lehce propadnout nejistotě o své orientaci. Nedostatek informací může zapříčiňovat chaotické pocity přecházející v úzkost a depresi. Se zvyšujícím se věkem se tyto erekce vytrácejí a nejsou příčinou homosexuálního zaměření.

Ústředním momentem ve vývoji osobní homosexuální identity se stává období coming-outu. „*Jde o zveřejnění své sexuální orientace, o definování sebe samého jako gaye či lesbičky.*“ (Sobotková, 2007, s. 192).

Jedná se o záležitost odehrávající se v různých sociálních situacích. Z obavy odmítnutí, opovržení, nepochopení, hanlivého nadávání a jiných prostředků posměchu a stigmatizace gayové a lesby často svou homosexuální orientaci ukrývají a před ostatními přáteli a rodinnými příslušníky tají. Chybí jim většinou model fungování šťastného homosexuálního páru v žité každodennosti. Únikem z úzkosti, kterou vzbuzuje negativní sebeobraz a pocit studu, bývá mnohdy příčinou potlačení homoerotických tendencí a vytvoření falešné heterosexuální identity, která je vybudována na křehkých základech.

Složitost tohoto životního úseku specifikuje i skutečnost, že vývojová akcelerace (posun směrem dolů) je v posledních letech markantní. Zvyšující se propast prohlubuje i posouvání sociální dospělosti, pro kterou je typická sociální retardace způsobující disharmonii. Během tohoto generačního přechodu tak dochází ke změně sebeuvědomování a sebeurčení, pro které je pohlavní identita o to složitější.

4.3.1 Identita a gender

Pohlavní identita je někdy nazývána také výrazem původem z angličtiny – gender. Zatímco v angličtině je slovo gender jasně vymezeno, v českém jazyce je překládáno jako pohlaví, sex nebo pohlavní život. Gender, nebo-li psychosexuální role, můžeme vymezit také jako biologické pohlaví dítěte, ve kterém se narodí a dle kterého se v dané kultuře i chová.

„*Pohlaví je podstatou identity a pohlavnost je vyjádřením intimity a celou pohlavní identitu někteří nazývají g/tender*“ (Vodáčková, 2002, s. 247). Zatímco gender je pouze

psychosexuální rolí jedince, pohlavní identita je tvořena třemi složkami: genderem, biologickým pohlavím a individuálním prožíváním sebe jako sexuální bytosti.

Pro jedince je velice důležité pochopit svou vlastní pohlavní identitu a vytvořit si představu o druhém pohlaví. Takto vytvořený obraz je posléze projektován do obrazu ostatních lidí a napomáhá jedinci k sebepochopení.

Genderová role je sociokulturně vymezený konstrukt projevů chování, které jsou pro jedince určitého pohlaví charakteristické podle toho, zda jde o dívku či chlapce. Obecně se má za to, že vyplývá z očekávání dle pohlaví. V protikladu stojí **genderová identita**, což je subjektivní vnímání představy o sobě a svých vlastnostech. Dotyčný tuto představu akceptuje, nebo v různé míře ztotožňuje, anebo ji odmítá. Na rozvoji gendrové identity se podílejí sociální činitelé a faktory, které jsou příčinou modifikace sebepojetí. Genderová identita je budována již v primární rodině, kde se dítě setkává s mužskou i ženskou rolí prostřednictvím svých rodičů. Jedinec pak napodobuje chování téhož pohlaví ať už se jedná o projevy starších sourozenců nebo otce či matky. V případě správných projevů ke své genderové identitě je dítě rodičem chváleno, odměňováno, za rozpor v jeho chování a jednání nastává trest především formou kritiky. Vágnerová (2005, s. 23) uvádí tyto gendrové představy vycházející z chování rodinných příslušníků:

- Otec projevující se jako dominantní agresor
- Jedinec starající se jen o svou profesi a úspěch
- Slaboch ovládaný matkou
- Matka jako dominantní vládkyně
- Laskavá pečovatelka
- Profesně úspěšná žena, která nechce být nikým obtěžována

Projevy a chování jedince, které nejsou ve shodě s očekáváním rodičů, mohou být proječovány také odpoutáváním. Díky tomu může být určitá gendrová role potlačována.

Považuji za podstatné oddělit od sebe jednotlivé komponenty sexuality jedince. Ve shodě s Hlobilem (2007, s. 9-10) se jedná o tyto entity:

Sexuální identifikace – pocit příslušnosti k určitému pohlaví vytvářející se na základě genetických, prenatálních a postnatálních vlivů. Determinace k jednomu z možných konceptů je způsobenou interakcí, ve které si dítě potvrzuje svou pohlavní a sociální příslušnost.

Sexuální preferenci můžeme charakterizovat jako způsob, kterým jedinec dosahuje sexuálního uspokojení a jaký objekt vyhledává. Základní faktory se považují za vrozené, později zastávané za názor ovlivněný prostředím a výchovou.

Sexuální chování jakým je například masturbace či onanie, případně odmítání impulzů je přirozenou genitální reakcí člověka, která je po vyspění genitálií doplněna pohlavním stykem.

Sexuální vyzrávání a hledání partnera vnímám jako velice senzitivně vnímané a emocionálně prožívané. Jedná se o aktuální problematiku mladých lidí, kteří se připravují na svůj sexuální život, který v případě gayů a lesbiček je v otázkách intimity složitější vzhledem k sociálním stereotypům, které k této problematice zaujímají stále odmítavý postoj. Přesto, že mnoho lidí sdělí, že jim homosexualita nevadí, stigmatizující poznámky již jen z pouhého označení signalizují opak tohoto tvrzení. Z této příčiny je v ohrožení sebeúcta jedince, která v případě hlubšího nepřijetí může vyústit v suicidální jednání.

Pro sociálně-pedagogického pracovníka je období adolescence a dospívání obdobím, kdy sociálně-pedagogický pracovník může být co nejvíce nápomocen. Jedinec, který se těžko vyrovnává se svou odlišností a ještě by měl projít procesem coming-outu, obtížně hledá pomoc. Témata sexuálních zkušeností bývají častým tématem na linkách důvěry a v poradnách při školách. Pro dospívajícího je prioritní bezpečí, které se nabízí v anonymitě, může se poptávat po autentické zkušenosti jiné osoby, pocitu sounáležitosti a pochopení či informacích, které potřebuje získat. Ze strany sociálně-pedagogického pracovníka je zapotřebí naslouchat, poskytnout dospívajícímu prostor a čas, ponechat mu možnost vypovídat se a zreflektovat životní zkušenost. Sociálně-pedagogický pracovník by se měl vyvarovat bagatelizování, které může vyústit z pohledu malichernosti, jakým se daný problém může jevit. Sociálně-pedagogický pracovník je v této životní fázi velice platný a důležitý nejen k samotnému jedinci, nýbrž i působení na sociální okolí, školní kolektiv a širší veřejnost.

5 Comming-out

Od narození do puberty člověk prochází etapou, kterou bychom mohli souhrnně nazvat dětství. Jedná se o důležitou životní etapu, kdy se jedinec vyvíjí a zraje v osobnost, která si uvědomuje sama sebe, své okolí. Obecně se jedná o fázi, která je bezstarostná a člověk se v ní připravuje na zdravý dospělý život a své uplatnění v něm. V přechodu k dospělosti, především v době adolescence, jedinec dozrává i sexuálně a pro gaye a lesbičky se jedná o důležitou životní etapu, kdy si uvědomují svou odlišnost. Začíná tak fáze, která je nazývána comming-out.

Anglický výraz comming-out by bylo možné doslovně přeložit jako přicházející-vně. Jedná se o období, které nastává dříve či později u homosexuálně orientovaných jedinců, trvá různou dobu a souvisí s přijetím odlišné sexuální orientace.

„Coming out referuje proces vlastní identifikace sebe samého jako lesby, gay, bisexuála nebo transgendra, jenž obsahuje coming out k sobě samotnému a k ostatním. Vezmeme-li v úvahu socializace osobnosti jako LGBT, Rust (1996) dodává: Coming out míní ne jen přijetí se za lesbickou, homosexuální nebo bisexuální identitu, ale také ztrátu rodinného prostředí a kulturního spojení, nalézání nové komunity lidí se stejnou sexuální identitou, a začínající resocializaci na normy, hodnoty a tradice této komunity“²(Conlins, 2001, s. 88)

Janošová (2000, s. 20) popisuje comming-out jako období, kdy každý člověk začíná vnímat svou individualitu i svou sexualitu. K tomuto sebeuvědomování dospívají nejen homosexuálové a lesbičky, ale i heterosexuální lidé.

Intenzivní prožívání jedince umocňuje okolí, které může předsudky, stigmatizaci a homofobním jednáním působit na jedince pocitem samoty a nevyrovnanosti. Obecně platí, že nejdůležitější je se vyrovnanost sama se sebou a po získání této sebedůvěry se lépe buduje interakce ve vztahu s homosexuální orientací vůči sociálnímu okolí. Zdravá sebedůvěra je základním předpokladem k zdravému prožívání a vyrovnání se s touto životní krizí.

5.1 Klasifikace vlastního coming-outu homosexuálů a lesbiček

² *Coming out refers to the process of identifying oneself as lesbian, gay, bisexual, or transgender, which includes coming out to oneself and to others. In looking at the socialization of oneself as LGBT, Rust (1996) states: Coming out means not only adopting a lesbian, gay, or bisexual identity but also losing familiar social and cultural connections, finding a new community of people with similar sexual identities, and becoming resocialized to the norms, values, and traditions of that community*

Coming-out probíhá v několika dimenzích. První bych nazvala procesem sebeuvědomění si své identity ze strany gayů a lesbiček k sobě sama. Druhou dimenzí je pak probíhající coming-out ze strany přijímajícího. V tomto směru se budu zabývat coming-outem rodičů, v tento okamžik se však zaměřím na členění, které se týká samotné minority gayů a lesbiček v kontextu svého vlastního prožívání, jednání a chování.

Janošová (2000, s. 20 – 21) představuje proces coming-outu ve dvou fázích, které je možné specifikovat pěti body navzájem na sebe navazujícími, nebo se prolínajícími.

1. Zjištění skutečnosti o svém zaměření a její akceptace:
 - a. *Precoming out* – jedinec si uvědomuje svou odlišnost, ale nedovede ji vyjádřit;
 - b. *Vlastní coming out* – člověk pojmenuje svou odlišnost. Svou sexuální identitu může zprvu odmítat, ale po čase ji přizná sám sobě a poté i jinému člověku.
2. Uspořádání života v jejím souladu:
 - a. *Fáze explore* – navazování prvních sexuálních vztahů a experimentace;
 - b. *Fáze partnerství* – tvorba trvalejších sexuálních a partnerských vztahů odpovídajících celkovým citovým potřebám jedince;
 - c. *Fáze integrace* – dotvoření hodnot, upevnění role jedince ve vnějším světě, integrace osobnosti.

Čtyřstupňové členění procesu coming-outu nabízí i Troidenova teorie z roku 1989 (in Miller, 2005, s. 10 – 11). První fázi přisuzuje k pubertě jako „senzitivnost či přecitlivělost“, kdy lesby a gayové při sociální zkušenosti zjistí svou sexuální identitu. V této etapě je běžné, že se jedinci cítí být odlišní od svých spolužáků. V druhém stupni tohoto modelu „konfuze identity“ hledají své místo během adolescence a signalizují začátek personalizace předešlých pocitů a chování, které může být identifikováno jako homosexuální. V této etapě nejsou plně lesby a gayové připraveni přijmout tuto identitu, proto může toto zjištění vést k velkým deprivacím vedoucím až k suicidálnímu jednání. K myšlence homosexuální orientace dospívají chlapci okolo sedmnáctého roku, dívky v průměru o rok později. V pozdní adolescenci a brzké dospělosti dochází k „předpokladu přijetí identity“, kdy má jedinec plně vyvinutou sebeidentifikaci, kterou i prezentuje. Dalším aspektem tohoto stupně je akceptace identity a asociace s jinými homosexuály a homosexuální kulturou a sexuálními zkušenostmi. Pro lesby a gaye v této „závažné fázi“ se stává snazší a více atraktivní fungovat v heterosexuálním světě. Hlavním znakem tohoto stupně je sebeakceptace homosexuální identity jako platné sebeidentity.

Odlišnou klasifikaci rozdělení coming-outu do šesti fází nabízí závěry z výzkumu Vivienne Cassové uváděné Conlinsovou (2001, s. 9-10). Prvním stupněm je „zmatek v

identitě“, který je charakteristický vnitřním pocitem odlišnosti versus společenskou normálností (heterosexuální společností). Druhým stupněm nazývá Cassová „srovnání identity“ a charakterizuje jej jako fázi, kdy se jedinec domnívá být gayem či lesbou a odlišuje se od heterosexuálů. V této etapě se jedinec cítí být izolovaný a straní se společnosti. Ve třetí fázi „tolerance identity“ izolovaný jedinec začíná zjišťovat svou homosexualitu. Čtvrtý stupeň „akceptace identity“ je charakteristický svým vztahem k sobě samému. Vnitřní konflikt prvních tří stádií mezi hetero- či homo-sexuály je virtuálně rozlišený. V páté etapě „hrdost identity“ se jedinec cítí být naštvan na heterosexuální svět. V poslední šesté fázi „identické sjednocení v celek“ bývá plně homosexuální identita integrována jedincem. Podle Casse jedinci v této fázi se generálně angažují v politických aktivitách související s touto sexuální orientací.

Zajisté tento výčet není finální, pro pochopení důvodů problematiky přiznání si odlišné sexuální orientace je však dostačující a plně s ním souhlasím. Ve velmi zapeklité situaci se tak gay či lesbička nachází, když mají vyjavit své sexuální preference na veřejnosti. Dle předchozího členění k němu zpravidla dochází po přiznání si takového stavu sobě samotnému.

5.2 „Disclosure“ alias odhalení - vystoupení ze stínu

Obecně problém s vyslovením se o své sexuální odlišnosti jiným je bolestivou záležitostí, která nepochybně souvisí s obavami pramenícími z homofobie.

Sanders a Kroll (2000, s. 435) označují za homofobii vnitřní strach, netoleranci ke gayům a lesbám. Homofobie může být postoj nebo přímá akce mířená na muže či ženu homosexuální orientace. Samotný akt může zahrnovat výprask, nenávisť, nebo deprivaci gayů a leseb s upíráním rovných práv v souvislosti s jejich orientací (sňatek, adopce, antidiskriminace). Heterosexismus definují jako víru v utkvělou nadřazenost jediné možnosti lásky, kterou uvádějí lásku muže se ženou, tzv. kulturní dominanci.³

³ „Homophobia is an irrational fear, intolerance, or hatred of gay men and lesbians. Sanders and Kroll (2000) stated that homophobia can be an attitude or action directed at a person based on her or his homosexual orientation. Overt acts can include gay bashing (where people are beaten and even killed because they are believed to be homosexual) or acts of hatred (where people's integrity is attacked based on their perceived orientation). Covert display include laws that deprive gays and lesbians equal rights due to their orientation (i. e., marriage, adoption, or antidiscrimination). Heterosexism is defined as “a belief in the inherent superiority of one form of loving (male with female) over all others and thereby the right to cultural dominance” (SANDERS, G. L. – KROLL, I. T. (2000), p. 435)

V době puberty (adolescence) se dostává do popředí důležitost vrstevnických skupin. I to může být důvod, jak naznačují výzkumy a studie, že prvními osobami, kterým se gayové a lesbičky svěří, jsou velice často spíše osoby z přátelských kruhů namísto rodiny a nejbližších. „*U dětí frustrovaných nízkou podporou rodiny je pravděpodobné, že potřeba kladného přijetí vrstevnickou skupinou bude ještě silnější než u dětí s dobrým rodinným zázemím. Na tyto děti má vůdce party velký vliv a také ho využívá.*“ (Matoušek - Kroftová, s. 85)

Do jisté míry samotný fakt, že i u heterosexuálních dětí dochází ke střetům s rodiči, nasvědčuje tomuto trendu svěřování se někomu, v kom jedinec shledává oporu a porozumění. „*V odborné veřejnosti zabývající se rizikovou mládeží je populární představa inspirovaná dílem psychoanalytika Erika Eriksona, že dospívající si svou osobní identitu musí během dospívání vytvořit v průběhu dramatických střetů s rodiči, případně s jinými představiteli „světa dospělých“.* Hlavním prostředkem tohoto hledání vlastního já má být vrstevnická skupina, jež se na prahu dospělosti stane nejvýznamnější referenční skupinou, zastihující svým vlivem všechny ostatní skupiny, včetně původní rodiny.“ (Matoušek - Kroftová, 1993, s. 83)

Miller (2005, s. 14) toto tvrzení potvrzuje, když uvádí, že děti nemohou otevřít svou sexuální orientaci jako první svým rodičům, ale pokud zvolí tuto variantu, tak v brzkém věku. Dnešní otevření se se uskutečňuje ve školním prostředí, středních školách a univerzitách. Doznání se rodičům se sexuální orientací v průměru nastává kolem dvaceti let.⁴

Věk, kdy se k takovému prvnímu přiznání přistupuje, se v různých studiích mění. Některé přicházejí s tvrzením okolo dovršení dospělosti, nicméně dle jednotlivých vzorků jsou takové informace různorodé. Obavy z horších se vzájemných vztahů s rodiči, případně zavrnutí dítěte tam, kde jsou dosavadní vztahy dobré, je prioritní odůvodnění rozhodnutí dětí tajit svou homosexuální orientaci před rodiči.

Obtíže gayů a leseb balancujících na benefitech a ztrátách při otevření se uvádí Beals a Peplau (2006, s. 101). Za pozitivum uvádějí prohloubené a upevněné vztahy, sdílení této informace umožňuje vybudování velkého přátelství nebo v případě hluboké intimity navázání partnerského vztahu. Nevýhodou může být silná veřejná nesnášenlivost spojená s potenciálním rizikem sociálních předsudků.

Homoeroticky zaměření jedinci považují za nejsložitější fázi svého coming-outu sdělení své sexuální orientace rodičům „*Podle výzkumu Talandové z roku 1997 považují*

⁴ Children may not be likely to disclose their sexual orientations to their parents first, but they are choosing to do so at an earlier age. Today's youth are disclosing their attractions to same-sex individuals while still in highschool, and at times middle-school (Savin-Williams & Ream, 2003). Earlier studies report the average age of first disclosure to parents as occurring in the mid-20's or later (Savin Williams, 1990; Savin-Williams, 1998; Schope, 2002).“ (MILLER, Andrew (2005), p 14)

české lesbické ženy za neobtížnější část coming outu právě sdělení rodičům (52 % dotazovaných je uvedlo na prvním místě obtížnosti).“ (Janošová, 2000, s. 22)

V takovém případě pak homosexuální jedinec hledá útočiště v okruhu svých nejbližších dle Wilson (1996, s. 312). Rodiče, kteří si umí dát střípky dohromady nebývají mnoho šokováni, neboť ve svých myšlenkách to již vědí a dítě respektují a akceptují takové, jaké je.

Savin-Williams a Reama ve studii z roku 2003 (in Miller, 2005, s.16-17) jasně došli k závěru, že při otevření se se svou sexuální orientací gayové a lesby upřednostňují matky před otci. Synové se raději otevírají otcům za předpokladu, že měli dobrý vzájemný vztah a při eliminaci nebezpečí narušení vztahu do budoucna.⁵

Osobně zastávám názor, že k odhalení sexuální orientace může dospět jedinec pouze v případě, že individuálně vyzraje a projde sebepřijetím homosexuální identity. Zda se svěří první rodině, a nezáleží na tom, zda preferuje matku či otce, nebo nejbližším přátelům či známým, pro svěření si volí takového člověka, ke kterému má důvěru a nepředpokládá zavrnutí příjemcem. Dotyčný gay či lesba zvažuje i případné následky takového činu a frustrace a deprivace z negativního přijetí je podnětem pro častou a dlouhotrvající úvahu.

5.3 Coming-out rodičů homosexuálně orientovaných dětí

Problematiku přijetí a odhalení osobní odlišné sexuální identity jsme shrnuly v předešlé kapitole. Nyní bych se ráda věnovala coming-outu rodičů, kteří stejně, jako jejich homosexuální děti, procházejí různými etapami.

„Původní rodiny mohou mít velký problémy s přijetím faktu, že jejich syn či dcera jsou homosexuálně orientovaní. Je popisováno pět fází, kterými rodiče po poznání pravdy obvykle procházejí: šok, popření, vina, zlost a přijetí. Problémy, se kterými se rodiče potýkají, mohou být následující: zvnitřnělé negativní stereotypy a předsudky je potřeba nahradit přesnější informací o životě homosexuálů, silný bývá strach z reakce okolí, pocity viny a studu spojené se sociálním stigmatem. V poslední řadě rodiče sužuje strach o zdraví dítěte kvůli hrozbě AIDS atd.“ (Sobotková, 2007, s. 193-194)

⁵ Gay males and lesbians choosing to disclose to their sexual orientations to their mothers before their fathers, or choosing to disclose their sexual orientations to their mothers alone. In choosing to disclose to their mother, participants of both sexes indicated that this disclosure was motivated by the existence of a close relationship between mother and child. Sons were more likely to disclose to their fathers in an effort to elicit support and in the hopes that they might be able to form closer relationships with their fathers in the future.

S pěti fázemi se setkáváme i u Kubler-Rosse z roku 1969 které popisuje Miller (2005, s. 21-22). Jedná se o popření, zlost, vyjednávání, depresi a akceptaci, přičemž některé etapy se mohou vracet a jiné nemusí vůbec nastat.⁶

Sobotková (2007, s. 194) uvádí výsledky kvalitativního výzkumu rodičů dospělých homosexuálních potomků Katharine Allenové z roku 1999, kdy na základně hloubkových rozhovorů a pozorování rodičů homosexuálních dětí se snaží lépe porozumět jejich osobní zkušenosti. Proces akceptace faktu, že dítě má homosexuální orientaci, závisí podle autorky (sama se hlásí k lesbické populaci) na faktoru, zda rodiče již mají předchozí zkušenost s nějakým člověkem, který je „jiný“ či má nějaké stigma; na délce zjištění odlišné sexuální orientace dítěte; na možnosti svěřením se se svými pocity důvěryhodné osobě; stálost homosexuální identity dítěte, přítomnost dalších potomků v rodině; stabilní intimní vztah dítěte, ve kterém žije.

„Za resilientní považuje autorka rodiče, kteří se tváří v tvář nenormativní životní změně snaží udržet rodinu pohromadě. Žádní rodiče nepředpokládají, že by jejich dítě mohlo být homosexuální, proto na počátku stojí přinejmenším překvapení či zklamání. Jednotliví rodiče se liší tím, jak dlouho jim trvá cesta směrem k přijetí skutečnosti.“ (Sobotková, s. 194)

Jednou z kvalitativních studií zjišťujících vztah rodičů s dětmi po coming-outu je Mullerova práce (in Miller, 2005, s. 19) ve které rodiče dobrovolně zodpovídali otázky k tématu homosexuality svých dětí. Muller získal celkem 111 rodin. Skoro polovina charakterizovala vztah k dítěti jako láskyplný. 36 procent rodin odhalilo protahující se těžkosti v akceptaci homosexuální orientaci dítěte. Pouze 11% zainteresovaných rodin popsalo svůj vztah jako otevřený, kdy akceptují nejen dítě s jinou sexuální orientací, ale sdílí i informaci vně rodiny. Celkem 5% rodin uvádí svůj vztah mezi rodičem a dítětem jako hostilní.⁷

⁶ Upon learning that their children were gay, the majority of parent indicated that they experienced five stages of mourning that mirrored those originality outlined by Kubler-Ross (1969) when one faces one's own mortality; denial, anger, bargaining, depression, and acceptance. As was the case with the Kubler-Ross model the authors found that parents did not move through their stages in a set order. Parents could skip stages, become stuck at certain stages, and re-experience other stages.“ (MILLER, Andrew (2005), s. 21-22)

⁷ „Muller (1987) interviewed 111 families about their postdisclosure relationships. Nearly half of the families, or 48%, characterized the parent child relationship as one of loving denial. This state combines a positive relationship between parent and child with a parent's need to be closeted about his or her child's status as a gay male, lesbian, or bisexual individual to individuals outside of the family unit. A slightly smaller number of families, 36%, experienced a relationship characterized by resentful denial. Parents involved in this type of relationship tend to experience a prolonged difficulty in accepting their children's sexual orientations, while the children of these parents often limit contact out of a need for self-protection. A small segment (11%) of those families who were interviewed described a relationship of loving openness. Not only are parents in this type of relationship accepting of their children's sexual orientation, but they are also openly positive in sharing this information with individuals outside of the family unit. A total of 5% of the families reported a relationship of hostile recognition, which is characterized by a complete inability to accept a child's sexual orientation which often results in total estrangement between parent and child.“ (MILLER, Andrew (2005), s. 19)

„Často berou nejbolestivěji změnu pohlaví rodiče dotyčných. Vnímají ji jako zradu, které se na nich dopustilo jejich dítě. Dítě, které celou dobu vychovávali tak, aby z něj byl správný člověk. Rodiče v tomto případě nepříliš rozlišují mezi „správným člověkem“ a „normálním“ mužem nebo „normální“ ženou – pokud někdo není normální, není ani správným a řádným člověkem.“ (Fafejta, 2004, s. 55)

Comming-out je již zvnitřnělý výraz pro vyznání se o své pravé identitě. Většinou se tak děje v období puberty, avšak některé studie toto období posouvají i na pozdější věk. Přiznání si své odlišnosti je bezesporu velice bolestivé a emociálně složité období, které se řadí i jako jedna z prvních fází coming-outu. Následují další fáze až do fáze, kdy jedinec informuje své sociální okolí. Pro tuto radiantu dle dostupné literatury jsou zvoleni spíše přátelé a v případě, že je jedinec rozhodnut svěřit se rodiči, jsou preferovány spíše matky oproti otcům. Obavy z nepřijetí a jiných rizik spočívajících od nepřijetí až po vyhnání z domu a obavy z bezdomovectví se v už tak složitém období, kterým puberta je, střetávají s labilitou a nevyrovnaností jedince. Stejně tak, jako se se svým self vyrovnává jedinec, ani rodič nemá jednoduchou situaci a taktéž si prochází určitými fázemi od hněvu a zlosti po smíření se s danou situací. Veskrze jsou vztahy dětí s rodiči silně poznamenány a jen velice pomalu a s odstupem času se dávají do pořádku. Dle amerických studií se jen velmi malé procento takto narušených rodičovských vztahů dá opět do pořádku. Jedná se o zdoluhavý a časově náročný proces, s kterým se každý, nejen gay či lesba, ale i rodič musí vyrovnat po svém.

5.4 Shrnutí

Doposud jsme v této kapitole hovořili o primární rodině, tedy té, ve které jedinec vyrůstal a nyní se zaměříme na možnosti sekundární rodiny, tj. rodiny, kterou gayové a lesbičky sami mohou utvářet.

6 Sekundární rodina homosexuálů a lesbiček

Za sekundární rodinu homosexuálů a lesbiček považují všechny typy utváření rodinných či partnerských svazků, které sami v dospělosti vytvářejí. Jedná se o možnosti života po opuštění primární rodiny, tj. rodičů či jiných vychovatelů a osamostatnění se prostřednictvím své individuální životní dráhy.

Možný (2008, s. 111) uvádí dva druhy vzniku vztahu příbuzenství. Prvním je tzv. kognatické neboli pokrevní příbuzenství a druhým je afinní příbuzenství, vznikající manželstvím. Sama si zde kladu otázku, zda lze do jisté míry tuto možnost aplikovat i na lesbické a homosexuální vztahy. Jaká je vůbec jejich možnost utváření tzv. sekundární rodiny a vztahů?

Kraus (1998, s. 69-70) charakterizuje dospělost především naplněním všech životních drah a realizací v nich. Jde o dráhu profesní, rodinnou a společenskou. Z hlediska profesní dráhy dochází k aktivitám zvyšujícím výkonnost a kvalifikovanost. Kulminace těchto aktivit nastává přibližně kolem čtyřicátého roku, kdy již člověk dosahuje určitého postupu v kariéře a je dostatečně obohacen o pracovní zkušenosti. V tomto období nejen heterosexuální jedinci uzavírají manželství a vrhají se do rodičovství. Možnosti a perspektivy dalšího života volí i gayové a lesbičky, pro které je překážkou absence fungujícího vzoru, podle kterého by měli vést svůj život.

Pro gaye a lesby je obtížné nalézt svou životní cestu a filozofii, když většinová společnost má pevně stanovené některé rituály, jako je soužití s partnerem, svatba, zplození dítěte, což této minoritě schází. Každý jedinec se dostává na rozcestí, kde sám volí možnosti svého každodenního života. Z tohoto důvodu se mnozí gayové a lesby uchylují k životu v blízkém okolí „normálních“ rodin, které jsou zdrojem jakéhosi manuálu při řešení naléhavých krizových situací. Líbí se mi argumentace Brzka a Pondělkové-Mašlové (1992, s. 7-8) o působení společnosti v zájmu možnosti důstojného nejen sexuálního života homosexuální minority ve většinové společnosti, aby mohli nalézt vhodného druha – partnera, s kterým mohou sdílet svou lásku a projevovat mu úctu obdobně, jak se tomu děje u heterosexuálních párů. Vyrovnaný citový a erotický vztah vytváří dostatečně spolehlivé zázemí, ve kterém jedinec nachází útočiště a energii i pro pracovní činnosti a společenskou aktivitu.

Názor na homosexuální styk v rámci family module sondovala Čermáková (1997, s. 51). Jedná se o průzkumnou pilotáž odpovídající na postoj k homosexuálnímu aktu.

„V názoru na sexuální styk dospělých osob stejného pohlaví se od sebe neodlišují muži a ženy, ale celý soubor se dělí zhruba do tří názorových skupin: 39% nepokládá homosexuální styk dospělých osob za nesprávný, 32% projevuje menší či větší výhrady a 29% pokládá homosexuální styk dospělých osob za vždy nesprávný.“ (Čermáková, 1997, s. 51). Od tohoto uveřejnění se společenský názor na homosexuální styk změnil a prošel větší tolerancí, přesto pro mnoho lesbiček a gayů zůstává otázka, jakým „rodinným modelem“ se vydat.

Možnosti naplnění své osobní životní dráhy nabízí například Janošová (2000, s. 21) v celé třetí kapitole, která koresponduje k prokreační (sekundární rodině) gayů a lesbiček. Tato pestrost je zapříčiněna skutečností původu homosexuálů. Myslím tím fakt, že homosexuálové se narodí a jsou vychováváni a ovlivňováni v heterosexuální rodině, která má jasně definovaný partnerský vzor ve vztahu muže se ženou, který je pro homosexuálně orientované jedince nepřijatelný. Konstrukce vlastního (sekundárního) života může být tedy popisována jako problematická a polyvariantní vyplývající ze zmíněné absence životních vzorů.

6.1 Celibát

Jako jedna z možností volby života gayů a lesbiček je život v celibátu. Jedná se o vakuum jedince, kdy hospodaří a funguje ve své domácnosti samostatně, bez partnera. Jedná se o dobrovolnou životní filozofii, která je známa především u nábožensky založených osob, které tak činí z přesvědčení o nekalosti a hanbě života s osobou stejného pohlaví.

V současnosti však striktní celibát jako forma života není tak preferována, jako v minulosti, a vyskytuje se spíše jako subforma života singles. U nás jsou singles teprve vynořující se sociální skupina, která v našem jazyce není jasně definována, avšak bývá označována za pozdní mladost, postadolescenci nebo mladou dospělost. Singles mají svou jasně vymezenou životní strategii. Možný (2008, s. 199 – 200) za rysy singles uvádí zvyšující se věk prvorodiček a pokles porodnosti už před dvaceti lety. Podle něj se pro celoživotní bezdětnost rozhoduje pětina až třetina populace. Hargašová a Novák (2007, s.32-33) v tomto směru hovoří o lidech osamělých, svobodných, žijících v sociální izolaci. Hlavními znaky u nich jsou autonomie, vysoký výdělek, nezávazný styl intimního života, úspěch vyplývající z dobré pracovní pozice vybudované na povrchních vztazích. Typičtí jsou svou finanční rozhazovačností za značkový oděv a obuv; očekávají sex a popovídání u kávy. Žijí sami ve svém bytě či podnájmu, kde mohou hospodařit s dalšími podnájemníky, ale svůj život s nimi nesdílí. Zkrátka *„single je životní styl se vším, co k tomu patří: úspěch, blahobyt, svoboda,*

střídání sexuálních partnerů a upřednostnění kariéry před trvalým vztahem a rodinou.“
(Hargašová-Novák, 2007, s. 33)

Dříve se v našich zeměpisných šířkách užíval pro takové jedince výraz starý mládenec nebo stará panna. Nikdo pořádně nevěděl, co za tím vězí, zda nemožnost si někoho k sobě nalézt, nebo odlišná sexuální orientace. Synonymní názor zastává i Možný (2008, s. 201), když uvádí, že singles své zdroje spojují v heterosexuálním páru, ve společném bydlení, kde je charakteristické společné bydlení dvou žen, ať už spojených pocitem většího bezpečí, ekonomické výhodnosti, nebo lesbickým vztahem, chápaným někdy jen jako přechodný experiment či útěcha v nouzi. Tato životní strategie se u jedince tak dlouho posouvá, až se stává definitivní.

K tomuto bych ráda dodala, že jsem si stejnou životní fázi osobně prošla. Po odpoutání se od své vlastní primární rodiny jsem hledala co možná nejvhodnější alternativu, jak samostatně bydlet bez svých rodičů a hospodařit ve své domácnosti, přitom jsem neměla prostředky na pořízení si svého vlastního bytu. Tak jsem dospěla s kamarádkou k přesvědčení, že nejlepší, nejen z finančního hlediska, kdy budeme mít náklady na bydlení na půl, bude společný podnájem. Jednalo se o větší garsonku, kterou jsem si uspořádaly tak, že každá měla dostatek soukromí. Chvíli jsme žily normální život jako noví sousedé ostatním nájemníkům a vlastníkům domu, to se však záhy změnilo. Starší paní, která bydlela naproti nám nás doslova špehovala a hlídala jakýkoliv pohyb kolem našich dveří. Pokaždé, když k nám někdo přicházel, otevřela dveře, nechala vyběhnout svého malého psa a jen co zaštěkal a proběhl kolečko kolem nás nebo naší návštěvy, opět jej vpustila do bytu a zabouchla dveře. Chvíli jsme se tomu smály, po čase však tento neustále se opakující divný způsob otevřeného sledování začne vadit a člověk se ptá proč. Dospěla jsem k závěru, že nás měla za lesby, jak by jinak bylo možné, že dvě dívky společně žijí v garsonce. Svým chováním a negací v chování jasně dávala svůj nesouhlasný názor najevo. Situace byla takové, že jsme společně řešili svou bytovou krizi, co však je zajímavé, je skutečnost, že má kamarádka skutečně byla lesba a udržovala lesbický vztah se svou dlouholetou přítelkyní. Nejen na základě těchto svých biografických zkušeností soudím, že lesbičky a gayové opravdu v dnešní době fungují na bázi singles, které se přisuzují z počátku spíše studentům, kteří tak za stejné finance disponují větším soukromím v privátním podnájmu v komparaci koleje či jiného ubytovacího zařízení.

Souhlasím proto i s tvrzením Pernerové (2000, s. 19) vyjadřující se k soužití dvou žen, i lesbických párů, které mohou vychovávat i dítě. Dnes není vzácné, že ženy společně vychovávají děti z předešlých heterosexuálních vztahů, které je interpretováno, jako pouhé

společné bydlení z ekonomických důvodů. Možnosti a variabilita kohabitací jednotlivců i skupin nemá mezí, a proto v této pestré škále spatřuji i soužití gaů a lesbiček. To už se však dostávám k jinému tématu, kterému se dále budu věnovat, neboť z takového volného spolubydlení se může vyvinout nesezdaný pár (pro gaye a lesbičky neregistrovaný vztah).

6.2 Registrované partnerství

Homosexuální partnerství gayů a lesbiček se neodehrává v sexuální abstinenci. V případě, že se homosexuálně orientovaný pár rozhodne žít trvale v takovéto dvojici, nabízí se mu buď způsob života singles, kohabitace s další osobou, která se časem může vyvinout v touhu institucionalizace vztahu, jako je manželství u heterosexuálů.

Vzhledem k vazbám manželství na vzájemné majetkoprávní závislosti, společné užívání bytu či vzájemné zastupování před úřady, je velice často registrované partnerství pokládáno za obdobu manželství pro homosexuální menšinu. Tyto dvě instituce je však třeba striktně rozlišovat a nezaměňovat. Neboť manželství se podílí na dalších funkcích a cílech, jakými je například existence a péče o potomstvo a vztah k němu. V této podstatě je manželství závazkem, který se obecně očekává a vytváří tak základ pro manželské soužití (pokud pominu základní citový vztah manželů a jejich vzájemnou lásku, která může dospět k rozhodnutí bezdětného manželství).

Svým charakterem je institut registrovaného partnerství opravdu podobný právy a povinnostmi vyplývajícím ze zákona o rodině, přesto však je ukotven legislativně samostatně a definován jako „trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem (dále jen "partnerství"). Partnerem se v tomto zákoně rozumí osoba, která uzavřela partnerství.“ Zákon byl předložen v roce 1998 a přijat byl v březnu roku 2006 s platností od července 2006.

Registrované partnerství se uzavírá prohlášením obou partnerů před matrikářem. Podmínkou je alespoň u jednoho z partnerů občanství ČR. Oba pak musí splňovat dovršení osmnáctého roku věku, způsobilost k právním úkonům a v případě již dříve uzavřeného manželství nebo partnerství nesmí tento svazek nadále trvat. Partnerství zanikne jednou z těchto možností: a) smrtí jednoho z partnerů; b) prohlášením jednoho z partnerů za mrtvého, nebo c) zrušením partnerství rozhodnutím soudu na návrh jednoho z partnerů při prokázání faktického selhání (netrvání) partnerství. Partneři vůči sobě navzájem mají stejná práva a povinnosti. Oběma partnerům je pak umožněno se vzájemně zastupovat v běžných záležitostech. Taktéž oba podléhají vzájemné vyživovací povinnosti.

6.2.1 Registrované partnerství a osvojení dítěte

S platností zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, se upravila i některá související legislativa, problémem pro gaye a lesby zůstala funkce rodiny v kontextu výchovy dětí. Zákon uvádí vyživovací povinnost mezi partnery, jenž předchází vyživovací povinnosti vůči dětem a jasně vymezuje v paragrafu 13 povinnosti rodiče, který vstupuje do partnerství. *„Existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěření jeho dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důsledně chránit jeho zájmy při použití přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.“* (Zákon č. 115/2006 Sb, o registrovaném partnerství, Hlava IV, § 13, odst. 1). Hnedka následující druhý odstavce je ustanovením bránící osvojení. *„Trvajícím partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.“* (Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, Hlava IV, § 13, odst. 2). Celý třetí paragraf se pak dotýká ochrany vývoje a výchovy dítěte při společné domácnosti partnerů, kde je jednomu z nich svěřeno dítě do péče. Především tuto část zákona považuji za diskriminující v komparaci s volným životem na hromádce dvou stejnopohlavních partnerů. Domnívám se, že stejného názoru je i většina gayů a lesbiček. Z tohoto ustanovení jasně vyplývá negativní stanovisko pro možnost osvojení dítěte partnery. Někdo by mohl namítat, já si však myslím, že právě tato ustanovení o možnosti osvojení dítěte především u gayů, tvoří z registrovaného partnerství pouze stvrzenku státu a jednotlivců, kteří se rozhodnou společně žít, vést partnera jako nejbližší osobu žijící ve společné domácnosti, které je dle zákona umožněno zastupování jeden druhého, jako je tomu u manželů podle rodinného práva a vzájemná vyživovací povinnost.

Partneři podle zákona o registrovaném partnerství se tak mohou dostat v případě zájmu o osvojení dítěte či pěstounskou péči do svízelné situace, kterou lze řešit v případě neuzavření partnerství. Neboť dle Zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, je osvojení nebo pěstounská péče dítěte umožněna manželským pářům i jednotlivcům za stanovených podmínek, které jsou vymezeny jako poskytnutí vhodného výchovného prostředí, které se posuzuje individuálně ve správním řízení na základě znaleckých posudků. Lidské kvality gayů a lesbiček, kteří nebudou v institutu registrovaného partnerství, tak mohou dítě individuálně získat. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, tuto možnost zcela vylučuje. Limberg (2008, s. 27) předpokládá, že toto ustanovení může s největší

pravděpodobností sloužit jako precedens při posuzování vhodnosti adopce homosexuálně zaměřenými uchazeči o svěření dítěte.

Domnívám se, že tyto okolnosti mohou vést páry, které přemýšlejí nad společnou „rodinou“ a výchovou dítěte jednoho z partnerů z předešlého manželství, nebo páry, které děti nemají, ale uvažují o společné adopci, k tomu, že nebudou přistupovat k registrovanému partnerství jako k primární možnosti své prokreační rodiny a přikloní se spíše k volnému společnému životu bez zaštitění státem.

6.2.2 Námitky k výchově dětí homosexuálními páry

Ustanovení zákona o registrovaném partnerství, jak jsem předeslala v předešlém textu, zajisté vychází z určitých přesvědčení zákonodárců, kteří se zákonem zabývali. Všeobecně ve většinové společnosti je vůči gayům a lesbičkám tolerance, ta však opadá v případě, že se do problematiky zapojují děti, neboť stále přetrvává přesvědčení o jakési nenormálnosti či deviaci, která je především gayům přisuzována přes skutečnost, že dosud žádné výzkumy takovou skutečnost nepotvrdily.

Musím souhlasit se Sobotkovou (2007, s. 196), kdy v tomto případě je vztah rodičů povyšován na „nad druh“ homosexuálů. Pro spokojenost a psychické zrání dítěte je přitom nejdůležitější šťastný a úzký vztah dítěte s vychovatelem, kde se nediferencuje privilegium pohlaví. V heterosexuální rodině si dítě formuje identitu pozorováním otce a matky, tj. modelovými situacemi obou rolí. V současnosti existuje mnoho rodin, kde jeden z takových vzorů chybí. Může se jednat o rodiny vdov či vdovců, nebo svobodných matek, kde je absence otce bezesporu markantní. Náhradu druhého gendrového vzoru pak dítě nalézá v širší rodině a v kontaktu s druhým pohlavím. Toto je i častým argumentem gayů a lesbiček.

Nevhodnost výchovy dětí homosexuálními muži je tak spojována velmi těsně s ohrožením mravní výchovy dětí, kdy přímo či nepřímo je homosexuální muž nebo otec považován skoro za pedofila. S tímto tvrzením nesouhlasím, neboť soukromý sexuální život, stejně jako u heterosexuálních rodičů, se odehrává za zavřenými dveřmi v ložnici, která je jejich teritoriem bez přístupu dětí v případě naplnění svých sexuálních potřeb. Mohu se tak přiklonit k Janošové (2000, s. 64) uvádějící nízkou tolerancí ze strany veřejnosti v souvislosti s podporou výchovy dětí gay a lesbami. Odpůrci podle Janošové argumentují upřednostněním nejvhodnějších žadatelů o pěstounskou péči či adopci, kde bývají zařazeny manželské dvojice. Jiná situace však nastává u dětí potýkajících se s různými problémy, ať už se jedná o

tělesné či mentální postižení, o které ze strany heterosexuálních párů nebývá zájem. K těmto souvislostem se především gayové hlásí a projektují, že je lepší rodina s nimi, nežli život dítěte v ústavu.

Fifeková (in Limberg, 2008, s. 27) se staví ke stanovisku, že výchova jedinci stejného pohlaví nijak zvlášť neovlivňuje sexuální identitu ani sexuální orientaci dětí. Obavy ze sexuálního obtěžování minimalizuje i Lowman s Atchisonem (2006, s. 287), kteří ve své studii zabývající se nakupováním prostituovaných tyto aktivity u homosexuálů shledali pouze s 2,5 procentním výskytem. Oproti tomu si prostituci za finance pořizovalo neuvěřitelných 80 procent heterosexuálů. Ke zbývajícimu procentnímu podílu se hlásily bisexuální jedinci.

Bohužel k zneužívání dětí dochází v řadě případů. Jedná se přitom v mnohých případech o heterosexuální muže, kteří se zařazují do běžné společnosti a své počiny tají a skrývají. Nesdílím tak obavy, že by gayové vychovávající děti mohly sexuálně narušovat zdravý vývoj svěřených dětí, nebo je dokonce obtěžovat nebo zneužívat. Domnívám se, že v naší společnosti je dost dětí zneužíváno a není toho důvodem především homosexuální orientace, nýbrž deviace a úchyvky, ke které mohu mít někteří lidé sklony. Stigmatizace, tedy *„atribut poněkud méně žádoucího rázu – v krajním případě z ní pak činí osobu skrz naskrz špatnou, nebezpečnou či slabou. Naše mysl ji tak redukuje z osoby celistvé a obyčejné na osobu, jež je poskvrněna a jejíž hodnota sklesla. Takovýto atribut je stigmatem, zejména je-li jeho diskreditující dopad velice rozsáhlý; někdy se mu také říká selhání, nedostatek nebo handicap,“* (Goffman, 2003, s. 10), je tak prisuzován prvotně homosexuálům pro jejich náklonnost a sexuální objekty stejného pohlaví.

Jistou spojitost zde vidím s etiketizační teorií, jak ji vysvětluje Matoušek (2001, s. 218-219), který pod výrazem etiketizační teorie spatřuje proces utváření rolí sociálním očekáváním, kdy toto narušení či odchylka vede k označení za deviantní jednání. Takto titulovaní nositelé se pak podle svého labellingu mohou chovat. To však u homosexuálů nepředpokládám. Nařčení z této možnosti a mravního narušování mládeže nespatřuji jako důvod, proč by se tak měli gayové začít chovat. Jde tu o naskytnutí možnosti a monitorování skutečného jednání, které je pod kontrolou příslušných orgánů. Pouhé nařčení a obava z nějakého chování by neměla fungovat jako heterosexuální společností stanovené pravidlo. Stejně jako v právním řádu by měla platit presumpce neviny a obvinění (trest) by měl nastat při skutečném skutku, nikoliv na základě domněnky či společenského přesvědčení.

6.2.3 Jiné možnosti k pořízení si potomka

Všeobecně se setkáváme s tvrzením, že každému bijí své biologické hodiny. U někoho nastanou dříve, u jiného později, touhy po potomkovi, až na výjimky, však potkají většinu lidí bez rozdílu jejich sexuální orientace. Společnost v naší zemi, vzhledem k současné situaci, která předcházela komunistickému období, ve kterém byla tolerance gayů a lesbiček v mnohem menší míře než dnes, vykazuje stále jisté obavy. Ze strany většinové společnosti dochází k neustálé stigmatizaci, v jejíž kořenech se lesby a gayové ukrývají a své soukromí tak chrání. Je zajímavé sledovat, jak nové a nové generace jsou v tomto ohledu mnohem benevolentnější a stejně tak i gayové a lesby otevření, přesto v problematice výchovy dětí a své rodiny jsou tato přesvědčení stále patrná.

U leseb, jak uvádí Nedbálková (2005: 1), jsou jednou z možností stále se rozšiřující homorodiny, které autorka vnímá jako homoparentalitu z anglosaských zemí. Pokládá takto ilustrované příbuzenství za postmoderní rekonstrukci rodičovství, kdy tento model se stává postupně bahitualizovaným. Ženy žijící v jedné domácnosti tak vychovávají potomka jedné z nich společně a svůj lesbický vztah zastírají sociální situací a nutností si vypomáhat. Z jistého úhlu pohledu se takto vyvíjející domácnost může stát homosexuální rodinou, o čemž svědčí i tato autorčina charakteristika: „*G/l⁸ rodinu jsem ve výzkumu chápala v širším smyslu, jako zahrnující dvě z forem, které se v rámci homosexuálního rodičovství nejčastěji rozlišují. Jednalo se o páry vychovávající společně děti z předchozího heterosexuálního manželství jedné z partnerek / jednoho z partnerů (6 rodin) a ve čtyřech případech o lesbické páry, které získaly dítě či děti v asistované reprodukci spermatem anonymního dárce.*“ (Nedbálková, 2005: 5)

Dospívám tak k názoru, že když je rodič definován rodinou jako rodinným příslušníkem s vazbou na potomka, již nemůže působit jako exrodič a disponuje rodičovskými právy i povinnostmi, zajisté nikoho neurazí můj postoj k soužití gayů a lesbiček v jedné domácnosti a možnosti výchovy dítěte jako alternativní forma rodiny, kterou v této práci uvádím jako možnost sekundární rodiny.

Lesby problematiku pořízení si potomka mají usnadněnou svou biologičností, kdy jsou přírodou přizpůsobeny pro dání života. Žena (lesba) toužící po vlastním dítěti se tak může rozhodnout buď pro přirozenou formu oplodnění, nebo pro umělé oplodnění od anonymního dárce. Pro možnost oplodnění přirozenou cestou se naskýtá varianta výběru heterosexuálního partnera jen pro účel biologického početí potomka s tím, že následná výchova bude

⁸ g/l je autorčino označení pro gay a lesbickou problematiku, kterou se zabývá ve svých šetřeních, která probíhají převážně v lesbických rodinách.

poskytována lesbickou partnerkou a otec může nebo nemusí figurovat v životě dítěte, nebo se otec hledá v řadách gayů, kteří tak mohou biologicky zplodit své dítě a podílet se i se svým partnerem společně na výchově a zrání dítěte. Je přitom na volbě obou zúčastněných stran, zda dítě budou mít ve střídavé péči, nebo na základě vzájemné dohody se o péči o dítě podělí dle vlastního konsenzu. Tato varianta poskytuje řešení i pro gaye, kteří v jiném případě velice složitě nacházejí možné řešení, jak se stát otcem. V americké literatuře je pro všechny zde uvedené formy užíván pojem homosexuální rodičovství.

6.3 Manželství

Poslední možnou variantou homosexuálního života, zůstává manželství. Takové počínání se přiřazuje spíše k bisexuální orientaci, kdy do manželství přichází jedinci, kteří upřednostňují život v heterosexuálním institutu s tolerancí druhého partnera s homosexuálním působením. Ve většině případech je tajné homosexuální počínání tajeno a je tak vstupenkou do sexuologických poraden se žádostí o pomoc při heterosexuální adaptaci, nebo v případě prozrazení do manželské poradny, kdy takové jednání nekončí tolerancí a vede k rozvodu manželství. Jak uvádí Janošová (2000, s. 53) před vstupem do manželství je důležité pro fungování svazku o své orientaci informovat budoucí manželku či manžela.

Přesto, že je tato verze doporučována, v praxi není zas až tak obvyklá. Dle jednoho amerického výzkumu podle Wyerse (1987, s. 145) méně jak 12,5 procent manželek před vstupem do manželství o homosexuální orientaci svých manželů vědělo. Po provalení těchto praktik manželství šlo k rozvodu a pouze necelá tři procenta po takovém zjištění v manželství s homosexuálním (spíše bisexuálním) manželem setrvalo dál. Z výzkumu vyplynulo, že takovéto jednání je spíše u mužů, které je velice tajeno. Důvodem podle Janošové (2000, s. 53) může být i ne zcela jasná sexuální orientace mladých novomanželů, kteří vstupovali do tohoto svazku takřka záhy po dovršení plnoletosti, nebo velice mládi. Dnes je společensky vstup do manželství neustále posouván a jedinci (minimálně jemu osobně) je sexuální orientace známa. Za pozitivum v dnešní době je uváděna vyšší věková hranice a vyspělost jedince pro vstup do manželství. Takovýto styl života je však nejrizikovější z hlediska pohlavně přenosných chorob.

U leseb je vstup do manželství podmíněn jejich alespoň pasivní rolí sexuální partnerky pro manžela, což se u mužů uvádí jako takřka nemožné. Jedna z charakteristik implementovaných na gaye, která však platí i pro lesby, je tato.

„Jedná se většinou o ženaté homosexuály s rodinami. Ti se častěji hodnotí jako bisexuální, žijí spíše v menších sídlech. Vzdělanější muži se žení zpravidla později, mají tedy více času na rozpoznání své sexuální orientace. Na druhou stranu zde je častější vyslovené krycí manželství, které má usnadnit společenský postup a kariéru. Sociální vztahy s gay komunitou včetně médií jsou malé, s tím často souvisí nižší stupeň znalostí. Jejich sexuální chování a sociální vztahy se v menších sídlech podobají izolovaně žijícím homosexuálům s tím rozdílem, že partnerský sexuální život mají většinou pravidelný, ale neupokojivý.“ (Stehlíková – Procházka – Hromada, 1995, s. 18). Webster (1999, s. 12) považuje toto počínání za zastaralé. Skrývání homosexuální orientace již není třeba a zastínění formou sňatku necítí dnešní homosexuálové za přínosné. Dnes se preferuje svoboda, a tak není toto počínání nutné.

Z důvodu neuspokojivého sexuálního života se staví do protipólu „promiskuita“ praktikována především gay. Lesbické páry vykazují stálejší vztahy a menší míru promiskuity v komparaci s homosexuálními muži. Přes nařčení z častého střídání partnerů musím však dodat, že i přesvědčení u heterosexuálních dvojic spojené s přesvědčením věrnosti nebývá zpravidla splněno. Po několika letech partnerství ve věrnosti setrvá jen menší část partnerů. Obdobně to vnímám i u gayů, kteří ve střídání partnerů touží po nalezení uspokojení, které naplňuje jejich potřeby. Myslím si, že po nalezení takového partnera, který dokáže druhému vyhovět, a to nejen v sexuální oblasti, dospívá jedinec k stálosti ve společném životě se zvoleným partnerem. Toto praktikum je aplikováno i heterosexuálními dvojicemi, které v dnešní době před uzavřením manželství procházejí různými vztahy, a až po nalezení a splnění určitých atributů, které osoba vyhledává, se po vzájemné dohodě ubírají k uzavření manželství.

6.4 Shrnutí

V kapitole sekundární rodiny jsem se věnovala otázce utváření rodiny gay a lesbičkami po opuštění domácnosti svých rodičů. Variabilita možností jak pokračovat v dospělosti je pestrá, od života singles, který je v posledních letech rozšířen i u mladých heterosexuálních jedinců, přes manželství či registrované partnerství, naskýtá i variantu volných seskupení či života na hromádce s dítětem jednoho z partnerů. Otázka dětí je však i dnes složitá především u homosexuálů.

7 EMPIRICKÁ ČÁST

Pro výzkumnou sondu jsem zvolila kvalitativní techniku formu polostrukturovaných rozhovorů. Této technice odpovídá i výběr dle tématu, který uvádí Spalová (2006, s. 104), kdy převládá cizinec v nejrůznějších podobách, vztahy, periferie a normálnost či abnormalita. Kvantitativní technikou by bylo téma technicky neproveditelné, téma je zpracováno z pohledu aktérů, je třeba se zorientovat v jeho diskurzních konstrukcích a aktuálnost tématu navádí k zachycení tady a teď. Mé téma se zaměřuje na vztahy gayů a leseb k rodině primární a sekundární.

Předností explorativní metody je především její dostupnost, nevýhodou je pak problematičtější validita získaných údajů, zejména u otázek s intimnějším zaměřením, kdy se respondent může odpovědi vyhnout nebo se vědomě či podvědomě stylizovat.

7.1 Výběr respondentů a pár informací o nich

Výběr respondentů probíhal nejprve přes jednu bisexuálku a jednoho gaye, které znám. Od nich jsem dále získala kontakty na další potencionální respondenty, s nimiž jsem navázala kontakt. Tuto metodu Hartnoll a spol (2003, s. 16-17) a Conlins (2001, s. 16-17) nazývají snowball sampling, neboli metoda sněhové koule, která je synonymem Jeřábekova (1993, s. 45) výběru nabalováním.

„V prvním výběrovém kroku se obrátíme na jistý zárodečný soubor jednotek (jednotlivců nebo organizací) se žádostí o informace o dalších jednotkách vhodných pro zařazení do výběru. Předpokládáme, že na základě zjištěných adres nebo referencí se v druhém kroku dotážeme již širšího okruhu osob nebo institucí a s jejich pomocí rozšíříme výběrový soubor ještě významněji. Jak napovídá název výběru, využívající průměr s valící se sněhovou koulí, výběr roste až do určité velikosti tím rychleji, čím větší počet osob v daném kole dotážeme. Počet kol je závislý na velikosti zárodečné skupiny, požadované celkové velikosti výběru i na počtu nově získaných adres v každém z následujících kol. Nepřibývají-li nová jména a adresy se začínají opakovat, výběr raději ukončíme.“ (Jeřábek., 1993, s. 45)

Tímto způsobem jsem získala další dvě lesby a jednoho gaye. Bohužel u nich možnost získávání dalších respondentů skončila i přesto, že byla další spolupráce v poskytnutí nových kontaktů přislíbena.

Druhou možností při výběru respondentů bylo oslovení na sociálních sítích, především internetu, kdy jsem získala nové dva gaye a dvě lesbičky. Celkem jsem získala devět

homosexuálně orientovaných respondentů, kde byly čtyři lesby a jedna bisexuálka a čtyři gayové. Jedná se ve všech případech o Čechy, bělochy s průměrným věkem 29 let.

7.2 Polostrukturovaný rozhovor neboli interview

Rozhovor je explorativní technika, jež nemá písemnou podobu jako například dotazník, nýbrž je vyjadřována respondenty ústní podobou.

Při volbě polostrukturovaných (částečně standardizovaných) rozhovorů jsem vycházela z Jeřábka (1993, s. 65), který předpokládá, že je možno získat stejnou informaci od různých respondentů či dotázaných rozdílnými formulacemi otázek i v případě rozdílného pořadí.

„Částečně standardizovaný rozhovor – záměr a cíl rozhovoru je pevně stanoven, avšak uvolňuje se poněkud taktika jeho vedení – není nutné dodržovat pořadí a formulaci otázek, je však nezbytné dotknout se všech předem stanovených oblastí.“ (Svoboda – Krejčířová - Vágnerová, 2001, s. 38).

Pro tuto práci jsem si záměrně zvolila polostrukturovaný rozhovor z toho důvodu, že každý ze získaných respondentů má jinou svou osobní zkušenost a historii, kterou je ochoten vypovědět, a příběh jednotlivých účastníků je tak jedinečný a osobní. Při snaze získat co nejpřesnější odpovědi jsem se snažila vést rozhovor k cílům této práce, avšak s dostatečným prostorem pro vyprávění respondentů.

S každým účastníkem jsem se osobně po vzájemné dohodě sešla. Vysvětlila jsem ještě jednou důvod a cíl naší společné schůzky a předložila k podpisu „Souhlas s využitím rozhovoru a podmínky pro zacházení s ním“ (viz příloha č. 1). Posléze jsem zapnula diktafon pro nahrávání rozhovoru, který jsem se souhlasem dotyčného gaye/lesby pořídila. Jednotlivá interview byla začínána otázkou do minulosti, především do dětství, přecházela k tématu rodiny a rodičů, kdy mi mnozí odhalili mnoho informací z intimního rodinného prostředí. Následovala vyprávění zaměřená na současný stav. V neposlední řadě jsem kladla dotaz na názor ohledně registrovaného partnerství a problematiku dětí u homosexuálních párů. Závěrem jsem většinou získávala informace o přáních, snech a plánech jednotlivců. Po získání nahrávky jsem celé rozhovory doslovně přepsala.

Do příloh této práce tyto celé přepisy nepřikládám z důvodu zachování stoprocentní anonymity respondentů, kterou jsem zaručila. Přesto, že jména jsou úmyslně pozměněna, některá místa, data a okolnosti mohou přispět k identifikaci těchto osob, což nehodlám připustit.

7.3 Vymezení hypotéz k cílům práce

Pro tuto práci jsem si vyzoomila dva hlavní cíle, kterým odpovídají tyto hypotézy:

Cíl: Zmapování vztahů homosexuálů a lesbiček v rodinném prostředí

H1: Gayové a lesbičky preferují ve vztahu k rodičům matku.

H2: Dětsví gayů a lesbiček bylo láskyplné.

H3: Zlomovým obdobím vztahů gayů a lesbiček je puberta.

Cíl: Vztah lesbiček a homosexuálů ke své prokreační (sekundární) rodině

H4: Lesbičky a gayové chtějí svou vlastní rodinu s dětmi.

H5: Možnost registrovaného partnerství gayové a lesbičky vítají.

H6: Lesby a gayové pocítují stigma ze vztahu společnosti, které jim brání v běžných projevech svého prokreačního vztahu.

V této kapitole uvádím citace z rozhovorů s lesbami a gay, které se nějakým způsobem dotýkají problematiky primární a sekundární rodiny, na které jsme si vytvořila hypotézy k mnou zvoleným cílům. Vyvrácení či potvrzení hypotéz tak vychází z vlastních interview s homosexuálně orientovanými osobami, přičemž jedna z respondentek se považuje za bisexuální.

7.3.1 H1: Gayové a lesbičky preferují ve vztahu k rodičům matku

Při jednotlivých interview jsem získala na základě polostrukturovaných rozhovorů s jednotlivými respondenty rodinné biografie a autobiografie, ze kterých je možné přiřadit k jednotlivým hypotézám okruh odpovědí, na základě kterých je možné dospět k závěru, zda se mnou zvolená hypotéza potvrdila či naopak vyvrátila.

V případě první respondentky jsem zjistila smutnou pravdu, že o svou matku přišla a vyrůstala v rodině se svým otcem a bratrem, kde matku jakožto ženskou osobu s ženskou rolí nahrazovala:

„No, když jsem byla malá a ještě žila maminka, tak sem byla taková... protože sem jí moc nevidala doma, tak jako všichni příbuzní o mě říkali, že sem rozmazlenej fracek. A já sem celý to dětství měla ten pocit, že všichni mají radši toho bráchu, a že mě nikdo nemá rád a že

sem opuštěná. A pak mi umřela ta maminka ((paradoxní úsměšek)) takže se to pak... Řekla bych ještě zhoršilo. Měla sem pocit, že je to kvůli mně a proto mě nikdo nemá rád. No a v podstatě bych řekla, že potom se na mě přehouplo takový ty domácí povinnosti, že sem přestala být brána jako malý dítě a musela sem se o sebe starat. Obstarat tu domácnost. Takže tak začala ta výchova no a potom začala mému bratrovi puberta a s tím přišli jeho problémy. A všechny ty jeho problémy se tak jako přehouply na mě a já sem tam v tý domácnosti fungovala jako všechno... Prostě se řešily věci, co přišly, na všechno sme byli sami a táta se snažil, aby všechno fungovalo. Místo maminky sem přebrala já a tak spíš než s dítětem se mnou táta mluvil a jednal jako s kamarádkou, která musí pomoc, přitom sem tam cítila ten podtext autority a nedovolila sem si říct mu NE. Dnes se táta ke mně chová v rámci možností. Už jsem skoro čtyři roky vdaná, tak s ním vycházíme s Karlem oba dobře, i když jak kdy... Dříve to ale bylo nesnesitelný, ale to není zrovna to pravý slovo, co by to vystihlo, protože jsem byla černá ovce kvůli vztahu a brácha kvůli problémům, které se mnou táta zase řešil a snažil se mu pomoci. Je to těžký to vystihnout, je to takový poznamenaný vztah, který není ani dobrý ani špatný. Ale když už spolu musíme něco řešit, nebo tak, tak prostě se snažíme jednat stručně, jasně a ne moc osobně.“ (Petra)

Z interview s lesbou Petrou mám pocit, že měla svou matku ráda a od jejího úmrtí se cítila velice opuštěně a zraněně. Nemyslím si, že by vazby k otci měla moc silné, stejně tak jako k bratrovi, který jí nebyl oporou.

V případě ostatních respondentů jsem se již nesetkala s vyprávěním, že by rodič zahynul. Střetávají se zde možnosti vazeb s rodiči. Velmi dobré, které přetrvávají, chabé až nulové a pro poslední variantu bych zvolila kritérium záporné, kdy jedinec vyrůstal mimo jejich dosah (především s babičkou) a neměl tak prostor pro vytvoření dobrého pouta s rodiči či rodičem.

V případě respondenta Michala z interview vyplývá dobrý až výborný vztah s matkou. **„Tim, že brácha měl toho tátu, tak já měl jako obhajobu tu mámu. Samozřejmě, že v pubertě byly hádky a takový ty věci, co k tomu patří, ale máma pro mě byla vždycky jako opora... A co se týče rodičů, kdy sem jim to řekl, tak já mám takovou věc, že moje mamča asi před šesti lety byla na operaci hlavy a skončila na vozíku. Takže, ta moje opora vlastně taková opora už není a já sem k ní jednou večer přišel, ona ležela a já jí řekl, že jí chci něco říct. Přesto, že už mě nemohla tak podpořit, tak já jí měl jako tu mámu, který můžu věřit. Takže sem jí to nějak řekl ten večer a ona byla v pohodě. Ona to vzala úplně normálně. Řekla: „No jo, tak to tak prostě je, s tím se nedá nic dělat a mě to nevadí“ a úplně v pohodě. A pak byl dlouho problém**

s tátou, protože když v televizi běželi nějaký ty věci, tak táta nadával ty buzeranti a tak. A tak sem si řekl, že když mu to řeknu, tak mě vyhodí, přestane se se mnou bavit a nastane konec...“
(Michal)

Z tohoto vyprávění je zřejmé, že respondent Michal má opravdu větší zastání u své matky, nežli u otce, i přes těžkou matčinu nemoc. V duchu příklonění se po vztahové stránce k matce se vyslovila i Zdena, která ze svého soukromí odkryla existenci dvou primárních entit rodiny – jednu tvoří otec s přítelkyní a druhá je tvořena Zdeny sestrou a matkou. Z vyprávění se Zdena přiklání k ženskému faktoru, pociťuje pochopení ze strany své matky i přítelkyně svého otce.

„Tátova manželka, ta se mě třeba zeptá na moje KAMARÁDKY ((prsty ukazuje uvozovky)), v uvozovkách, samozřejmě se mě na to vyptává, ale s otcem o tom nejsem skutečně schopná mluvit. Možná je to tím, že je křesťan a že se mu do toho nechce, protože vím, jak se k tomu víra staví k homosexuálům... většinou. Moje mamča byla hodná, ale každopádně moje ségra, ségra dopadla tak všelijak. Zdrhla z baráku a chovala se jako pabl. Ale na druhou stranu já si myslím, že mě máma vychovala poměrně dost dobře. Vychovávala nás stejně a podle mě výchova byla dobrá. Já vím, že Kája je problematická a chová se úplně jinak. Mně stačilo málo, stačilo takhle udělat bu bu bu a já byla v pohodě, na Káju bu bu bu a ty ty ty bohužel nestačilo. Zkrátka, já nevím, no. No mamča ((delší zamyšlení)) tam došlo k jedné věci, že vlastně sme to chtěli řešit v okamžiku, kdy sem se dozvěděla, že přítelkyni zmlátil otec za to, že... že prostě se mnou CHODÍ. To mě trošičku rozvrkočilo a došlo mi, že řešit to s kamarádama by nebylo tak úplně dobrý. Že na to potřebuju někoho dospělýho, aby se to prostě nějak vyřešilo. No. Takže... Mamina to vzala“ ((Pro Zdenu to je velmi těžký téma a chtěla pauzu bez nahrávání, tričko natáhla od těla a pustila, proto jsem ji vyhověla a pokračovali sme po chvilce, kdy si vypila sodovku)) (Zdena)

Toto sdělení bylo pro mne překvapením, neboť jsem byla obeznámena se skutečnostmi tak, jak mi je vyprávěla Petra, se kterou byla Zdena dlouhé roky ve vzájemném vztahu. Od Petry jsem dostala jen velice krátkou a stručnou odpověď, zatímco v této části byla Zdena velice otevřená a prozradila možná tajemství, které Petra skrývala a nevyslovila. Důvodem jejího odchodu od otce a možná i průměrného, nijak zvlášť výrazného vztahu s otcem, je skutečnost, že nepřijal pravdu o homosexuální orientaci své dcery, ale dokonce ji za to zbil, což bylo impulsem pro Petřin odchod. Zajímavá je i skutečnost, že přesto, že se tak stalo před mnoha lety, Petra se o události vůbec nezmínila a pro Zdenu je to téma i dnes náročné a citově vyčerpávající.

Velice kvalitní vztah s matkou vykazuje rozhovor s Tomášem, který na ni bere ohledy při vzpomínce na “provalení” své orientace. Pro oslovení své matky volí zdrobnělinu maminka a jeho pouto k ní potvrzuje dále, když sděluje, že se o ni stará i přes vážnou nemoc.

*„Kromě **maminky**, které sem se svěřil, tak tam to bylo dost těžký. **Dlouho se s tím smiřovala (...)** Dnes je to někde jinde, ale tenkrát sem se jí svěřil a ona to nesla těžce tenkrát. Týden se mnou nemluvila, odmítala komunikovat, nebavila se, že sem vyvrhel, ostuda, černá ovce rodiny a vlastně tenhle stav trval celý týden, než teda (...) se s tím smířila. (...) To vstřebala a postupně se s tím smiřovala. Ještě s tím není úplně smířená, to není, ale akceptuje mě a není to už to (...) jako občas utrousí nějakou poznámku, že to není jako to ideální jakej sem, ale že to tak musí brát. Jinak **vztah s maminkou je výbornej, výbornej. Ona mi věří, máme se rádi, důvěřuje mi, pomáhám jí, tak je to výborném vztah. Není tam problém...** No, ta má roztroušenou sklerózu a staráme se o ní s bratrem. Maminka to snáší psychicky těžce. S tou nemocí se špatně vyrovnává. Teď už je to lepší, ale bylo období, kdy ta živá atmosféra dolehla i na mě a ta mě tak deptala...”* (Tomáš)

O své matce v kladném hodnocení vyprávěl i Jaroslav, který se vyjádřil na otázky ohledně rodičů srozumitelně. Matka je vnímána pozitivně a otce evaluuje záporně, nesnášenlivě a nenávisťně.

*„Jo, rodiče... **Máma je hrozně hodná, vzorná, vaří úžasnou koprovou omáčku. Je to člověk, kterej mi byl vždycky oporou. U táty je to horší. Doma moc nebyl, hodně pracoval, a když se vrátil, tak máma kolem něho kmitala jak urvaná. Byl to boss rodiny, takovej generál. Musel jsem ho poslouchat, a když sem proved nějakou lumpárnu, tak mi to dal hezky poznat pevnou a přesnou rukou. S mámou vycházím v pohodě, když se doma zastavím, tak mě ráda vidí a skáče kolem mě jak kolem táty. Je to hodná duše. S tátou se nevidám... Prostě když sem mu řek, že sem gay, tak se mnou vyběhnul...** Když sem byl malej, tak táta byl fajn, ale pak v pubertě sem na škole prováděl pitominy, chodil za školu a tak a to nějak blbě snášel. Dost na mě řval v tom výchovným slova smyslu, občas mě zbil, ale zas to nebyl tyran. Nějak v té době hodně pracoval a moc nebylo těch hezkých chvil, který by nás spojovali, pokaždý řešil jen to, že se nechovám správně, dělám ostudu, kašlu na všechno a tak. Takže **pomalu to pouto bylo to tam. Ale furt jsem ho nějak bral a on mě taky...** Pak ale, když jsem se přiznal, že mám přítele a sem vlastně gay tak se to ještě zhoršilo. Nemohl sem se mu podívat do očí. Každý návrat domů mě čekalo něco, co bylo důvodem, aby mi vynadal nebo dal facku. Nějak jsem ho začal nesnášet... **Máma je fajn a bere to, otce neřeším, je pryč a pro mě už není. Ostatní lidi neznám a přátele si vybírám tak, jak to vyhovuje mě.**“* (Jaroslav)

O absenci otce a preferenci matky vypráví i další respondent Marek.

*„No, já sem tuším do šesti let bydlel s rodičema u babičky. A vlastně tam absence otce byla... I když ne taková, že by s náma nežil, ale vlastně naši se v té době rozhodli stavět a táta vlastně trávil všechny ty dny, kdy já chodil do školky a tak a kdy ten otec byl potřeba, tak ta mužská role chyběla, protože trávil většinu času na té stavbě. A vlastně... Když to bylo postavený, **tak tam stál sedmiletý kluk. A s tím otcem jsme si pak ten vztah k sobě už nikdy nenašli.** A dá se říct, že tu byla mamka a babička. K dědovi sem taky tak dobřej vztah neměl, nevím proč. **Vždycky ty chlapy rodiny byli trošku odsouvaný.** No, a jak se říká, když si někdo něco moc přeje, tak to většinou nedopadne, tak u nás v rodině to bylo takový zvláštní, neboť když se mamka dozvěděla, že mě čeká, tak říkala, že to musí být chlapeček a neexistuje, aby to byla holčička, tak teď to má obojí. Samozřejmě je to míněno jako vtip a ne doslova. ((letmí úsměv)) **Tatka se sice snaží ten vztah navázat, ale ani z jedné strany to není až takový.** A já nevím... nevím, jak si tu cestu k němu mám najít a on ač teda se snaží, tak to taky není takový. Neboť když je třeba nějaký problém, tak to řeší s mamkou, když já už tam nejsem... Mamka mě nikdy v ničem neomezovala. I když tam bylo, to co říká hodně maminek - uť se, uť se, uť se. Určitě mě neopečovávala. Pamatuju, jak bratřenci ležli po stromech a já když to zkusil, tak mě museli snášet, takže takovýhle potenciály tam taky nebyly.“ (Marek)*

Ve svém líčení dětství se Michal přiklání také spíše k ženskému faktoru, oproti ostatním respondentům, tu však cítí snahu otce s daným stavem s ne příliš pevným vzájemným vztahem něco dělat, ten však neshledává Marek jako přínosný („takový“).

Do druhé skupiny, tzv. nulových vztahů, bych zařadila Anetu. Přesto, že se ve vyprávění zmiňuje o rodičích, vnímám, že hlavní pouto v rámci primární rodiny má ke své babičce, která je jí oporou, otce a matku v aktuálním čase nehodnotí jako významné, v podstatě se o nich více než pohledem do minulosti nezmiňuje, v komparaci otec versus matka však upřednostňuje otce, u kterého vyrůstala společně s macechou Květou. Nyní, v době, kdy je matka z ní samotné, nalézá oporu a druhou blízkou osobou se jí stala přítelkyně, díky které přišla ke svému coming-outu.

„Dlouho sem žila u táty. Naši byly rozvedení, Máma měla hodně problémů a snad i docela pila, ale nikdy to nikdo nějak neřešil. Táta to s ní nevydržel a rozvedli se. Zůstala sem u něj a časem si našel Květu, je to docela hezká ženská, má syna Dana, s kterým se k nám přestěhovali. Táta je s ní roky... Máma měla různý chlapy a tak nějak si žila po svém. Moc spolu nevycházíme. Vždycky mluvila o penězích, a že musí platit na mě a jak to má těžký, o práci pořádně nezavádí, hodně si stěžovala a dodnes jsem jí o tom, že sem lesbička neřekla.“

*Ono by to ani nikoho nenapadlo. Mám dítě a už to samotný mě řadí do vztahů s chlapama. Nemám Míšu ze zkumavky... Vyrůstala sem s tátou a Květou a Danem, ale když sem byla na škole, tak sem je nemohla vystát a dohodla sem se s babičkou, že budu bydlet u ní. Nikdo proti tomu neprotestoval. Květa s bráchou byly rádi. Dan navíc viděl, že bude mít pokojíček jen sám pro sebe, už si plánoval, jak si tam přestaví nábytek. Tátovi to taky nevadilo. Babička bydlí o pár baráků dál, takže mě pořád měl poblíž. Ne, že by mě neměl rád, naopak, věnoval se mi hodně, ale Květu miloval a snažil se dělat věci tak, aby vyhovovali všem a hlavně jí. Víš, ona se umí tak krásně přetvařovat. Když byl táta doma, tak jsem byla jak její vlastní dcera, furt se mě na něco ptala, byla milá, hodná... No musela bys to prostě zažít, jak mluvila a jak se chovala. Jen co ale táta byl pryč z domu, tak se obrátila o sto osumdesát stupňů. Najednou jí vadilo všechno, co dělám, co nedělám, že tam vůbec sem. Moje věci jí otravovali, no prostě peklo. Ne, že by byla hrubá, ale citově mi to dávala hodně znát. No a tak jsem prostě sama utekla k babičce, nevěděla sem, jak jinak to řešit a nemuset tam s nima bydlet... **Babička je to nejlepší co mám – samozřejmě s Míšou⁹ ((usměje se)).** Nenechala mě v nouzi a pomáhá mi dodnes. Sice občas nějaké neshody máme, to je asi normální, ale jinak si rozumíme a upřímně, nemít jí, tak sem v čudu, nevím, co bych dělala.“ (Aneta)*

Rodiče v pozadí za prarodiči vykresluje v rozhovoru i Alice, která má čtyři bratry, přičemž tři jsou vlastní a jeden nevlastní. Její příběh je zajímavý i tím, že vypráví o sobě jako o lesbičce a na nejstaršího bratra prozradila, že je také gay. Jí osobně je nejstarší bratr nejbližší a není to jen společnou odlišnou sexuální orientací na stejné pohlaví.

*„Táta je pohodář. Nemám s ním problém. Sice je to taková drbna a dlouho neudrží tajemství, ale jinak je fajn. No a mamka... to je takovej ten typ ženský, co neudrží korunu. Když dostane peníze do ruky, tak je hned musí roztočit. Vono je to sice fajn si něco koupit hezkýho, ale když pak není na to, co je třeba, ani na jídlo, tak je to pak zlý. To pak nastupujou ty babičky a tak... ale jinak je taky hodná. Taková starostlivá. Snaží se nám každému věnovat a tak no. Já si tedy pamatuju, jak mě máma po výplatě brala do těch krámů a vracely sme se ověnění plnýma taškama. Docela mě to s ní bavilo se pokukovat v těch obchodech a moc si koupit, co ti padne do oka, ale potom byla krize a do další výplaty moc daleko... No?! A můj nejstarší brácha je gay. Já bych to do něj dlouho neřekla, ale pravda je ta, že tam ty náznaky byly, **taky sem mu říkala ségra** a tak. Jednou s tím přišel, už pořádně nevím, jak to říkal, ale prostě řekl, že je gay a nebude mít rodinu, protože to už od něj všichni čekali. Máma to vzala, furt si říkala, že není jedinej kluk v rodině a hlavně nejvíc vsázela na*

⁹ Míša je malý synek

mě jako holku v rodině, která určitě bude mít děti a ty její vysněný vnoučata. Tak to nějak prošlo v tichosti, jedinej děda s ním dlouho nepromluvil, byly to skoro tři roky. Bral to jako hroznou ostudu a hanbu rodiny, a jak si s tím může být jistej a tak... Nakonec se to zlomilo po letech tím způsobem, že Matěj za ním přijel na návštěvu i s tím svým přítelem. Nějak se pak rozpadly ledy a děda to nějak překonal a přijal ho takovýho, jaký je.“ (Alice)

Jedinou respondentkou, ze všech účastníků rozhovorů, která se vyjádřila negativními vztahy ke své matce je Martina. Problematický vztah v primární rodině vylíčila nepohodou a hádkami mezi rodiči (matkou a otčímem). Zpětně si uvědomuji, že o svém biologickém otci vůbec nemluvila. Sama navíc vnímá nevyrovnanost matky s její odlišnou sexuální orientací, což už tak ne dobrý vztah více narušuje.

„No, tak vztahy s mámou nemáme zrovna dobrý no...my si nerozumíme. Já si myslím, že to, že jsem na holky prostě nedokáže překousnout. Třeba dělá že jo, ale pak prostě jí to mrzí. Prostě není spokojená. Já jí říkám, že budou děti, dvě, takže vnoučata mít bude, jo, ale ona s tím nesouhlasí, aby lesbičky měli děti... No a mamka to nepřekousla. Do dneška to nepřekousla... a ten její chlap taky ne... No tak hlavně, já od patnácti nejsem doma, že jo, to nešlo. Oni se hádali a já chtěla být se svou přítelkyní a ona mě nechtěla pustit a v deset sem musela být doma... Takže jsme se tak pohádaly, že mi řekla, zbal si věci a odejdi... Myslela si, že se vrátím, ale já se už nevrátila. No a od patnácti tam vlastně nejsem, no. Pak jsem se nějak začaly bavit, navázaly jsme rozhovor a tadyto, takže tam na to kafčo třeba zajdu, ale nemůžu tam být tak tři-čtyři hodky, protože bych se s ní chytla... No nevím, je to tím, že jsem pak byla sama, no. Čeká asi, že přídu, no... Ona mi kolikrát řekla, že se jí nelíbí jak žiju... že žiju hrozně. Ale já nemůžu být zavřená doma, já musím do společnosti, musím mezi lidi. No a jí se to nelíbí, že pařím do rána.. bez ohledu na svůj věk jsem je nerespektovala a to jí asi vadilo, no.“ (Martina)

Shrnutí

Úvodní hypotézu “H1: Gayové a lesbičky preferují ve vztahu k rodičům matku”, nemohu v tomto znění jednoznačně potvrdit. V rámci rozhovorů vyplynulo, že v případě Petry byl vztah s matkou silný, ale brzy zemřela. Petra vystoupením se svou homosexuální orientací před otce vztah s ním narušila a dodnes jej nemají úplně dobrý.

U gayů Michala, Marka, Jaroslava, Tomáše je výborný vztah s matkou zjevný a potvrzený. U interview lesbiček Alice a Anety je vztah v primární rodině směřován nežli na

přímé rodiče na prarodiče, u kterých vyrůstaly, důležitým faktorem je však opět ženské pohlaví, kdy silná pouta projevují vůči babičkám. Pouze u jedné respondentky (Martiny) jsou vztahy líčeny jako negativní bez současné možnosti nápravy. Problematiku navíc podporuje otčím, s kterým si Martina nerozumí a dle rozhovoru není cesty, jak navázat dobrý vzájemný vztah. V případě úpravy hypotézy na tvrzení, že gayové preferují z rodičů matku, je možné posuzovat kladně. V případě leseb je vztah s matkami narušený, nefunkční a problematický.

V žádném případě není možné tento závěr rozprostírat do populace, jedná se o závěry rozhovorů, šetření pro tuto práci. Přesto soudím, že výsledek je zajímavý. Z rozhovorů dále vyplynulo, že v případě leseb, které si nerozumí v primární rodině je silný vztah udržován s prarodiči, především s babičkami.

7.3.2 H2: Dětství gayů a lesbiček bylo láskyplné

O šťastném dětství sní každý, kdo ho neměl, veselé, plné her. Ten, kdo měl dětství láskyplné, se k němu rád vrací a vzpomíná. I já jsem se proto ptala, jaké dětství měli, nebo jak vyrůstali respondenti, a jejich sdělení k mému překvapení byla velice strohá a krátká.

„Vyrůstala jsem v Děčíně s tátou a bráchou a maminka mi umřela, když mi bylo sedm, takže to bylo takový... Takový! Jako malá sem se cítila hrozně sama. I když mě všichni považovali za rozmazlený dítě, já to cejtila tak, že se furt upřednostňoval brácha. Pak mi v sedmi letech umřela maminka a o to víc sem se cejtila sama. Furt se řešil brácha a jeho puberta a problémy. Na mě nebyl čas a zůstala mi domácnost a práce a dva chlapy. Nějak se mi na bedra dávaly problémy všech.“ (Petra)

*„Moje dětství bylo de facto **spokojený** ale na druhou stranu někdy od šestý třídy na základní škole šly problémy psychický... já jsem vždycky od malička byl trochu jako holčička, takže jsem měl vždycky spoustu kamarádek a strašně málo kamarádů eee a to mě prostě nějakým způsobem jakoby poznamenalo, že jsem v té šestý třídě začal mít problémy s dýcháním, začal jsem se dusit a nemoch sem skoro jako sám žít. Skončil jsem na psychiatrii a tam se postupně zjišťovala nějaká příčina. A nakonec se vlastně přišlo na to, že **příčina je v mém otci, který ke mně nikdy nenalezl ten správný vztah**. Já mám bratra, který je o dvacet měsíců starší a eeee, oni prostě vždycky spolu drželi, brácha jezdil na kole a byl to prostě chlap, kluk a já jsem byl spíš povahou jak holka, takže jsme si nikdy k sobě nenašli tu cestu a ono mě to vlastně jakoby poznamenalo... Moji rodiče se nikdy nerozvedli... vlastně v dětství*

sme vždycky žili jako normální spokojená rodina – máma, táta, brácha a já. No, jak jsem zmínil tátu, tak ten byl takovej, že přišel domů z práce a spal. Takže de facto se na naší výchově moc nepodílel. A máma byla... Já si osobně myslím, že nás vychovali ve slušný lidi. Nejsme žádný grázlové, neublížili bysme někomu. Prostě slušný lidi a to si myslím, že je zásluhou té mámy.“ (Michal)

„Tak rodina úplná nebyla, protože v mých pěti, šesti letech se mý **rodiče rozvedli**. Byly tam poměrně trošinku i takový problémy. Tata s mámou si navzájem kradli, bylo to trošinku divoký. Když se to tak vezme, tak vlastně mi v pozdějším věku, když sme se s mámou o tom bavily, tak jako tvrdila, že je strašně moc šťastná, že si nic z té doby nepamatujeme a ((smích)) skutečnost je trochu jiná. Tak to bylo tohle. Pak samozřejmě přišla spousta jiných mužů v máminým životě. **To, jaký byl vztah k sestře, a jaký měli oni vztah ke mně, to je takové sporadické**, no a pak samozřejmě přišla puberta... S tím samozřejmě takovej můj zásek, co se to probíh děje. Někdy ve čtrnácti. ((úsmešek)) Takový to první, jako že se opravdu děje něco, co by se nemělo dít. Taková ta... takový to souznění s nějakou osůbkou, ne, že by opačného, to pohlaví bylo stejné. Spíš sem z toho byla taková zaseknutá.“ (Zdena)

„Budu-li mluvit jako hodně upřímně, tak tam určitou roli v **dětství sehrálo to, že chyběl nějakou dobu mužský vzor**. Maminka si vlastně našla přítele, když mi byl... stabilního přítele, potom manžela, když mi bylo zhruba pět let... A k tomu jsem si nikdy pořádně nenašel cestu. Takže ten mužský tam pořádně chyběl, to si teďka vybavuju, že asi jo... Z počátku jsem otčíma obdivoval a líbil se mi, dokonce sem měl i sny o něm, teď si uvědomuji, že se mi zdály i sny o něm ((řekl to se zadrhnutím))... Erotický, takový... Je to zvláštní, no, už jako dítě, ale tenkrát byly takový primitivní, takový že byl oblečenej... Jo takový zvláštní v rámci toho dítěte. Ale potom, potom sem teda vyrůstal, dospíval tak se mi úplně odcizil. Za a) byl povahově úplně někde jinde. Ty zájmy a životní filozofie byly o něčem úplně jiném a zkrátka nikdy jsem si k němu cestu nenašel. **Vždycky tam byla babička nebo máma, který jsem měl nejradši**. To byl asi ženský vzor, že ano. A do jaké míry mě to poznamenalo, to teďka nemůžu říct ale určitě si myslím, že to určitou věc sehrálo, tohle. No, nevím co k tomu víc dodat k týhle otázce... Takže potom asi do desíti let sem žil se svojí babičkou. Maminka se odstěhovala s mladším bratrem a otčímem do Nového bytu, a já sem zůstal s babičkou. A u té sem žil až do nějakých čtrnácti let. Pak sem se znovu vrátil k matce, otčímovi a bratrovi, ale jak říkám, de facto nikdy to nebylo ideální. Vždycky tam byly konflikty. Fakt sem ho nesnášel... Mě vadil. Neříkám, že mě to nikdy vnitřně netrápilo, trápilo mě to, ale ty jeho názory... Byl jinej. Úplně jinej člověk... Pravého otce, toho jsem od pěti let neviděl. Vůbec

s ním žádný kontakt nemám, ne... Ani nevím, co bych mu dneska po těch letech řekl. Neříkám, že je to ideální stav, ale já nevím. Je to špatný, že jo, ale určitě tam sehrála roli absence toho otce, že jo.“ (Tomáš)

„**No táta byl alkoholik**, takže se s mamkou rozvedli asi po třech letech, pak zůstal a **umřel**. Umřel nedávno no, nedávno asi před... Před třema rokama. Byly problémy no, tam byly problémy s alkoholem někdy. **No když jsem byla malá, tak mě srazili na saních u silnice, když byl opilej, takže pak mě našli no...** Mamka pak měla partnera, takže jsme bydleli na Dobčeticích a ten ji mlátil fakt surově. Byl agresivní a já byla kolikrát u toho. Někdy ji chytil pod krkem nebo jí dal pěstí a já byla u toho, fakt hnusný, no... To jsem dost brečela no... Já si to nějak ani moc nepamatuju. **Chodím k psychologovi** a ten se mě ptal, jestli mě třeba nezneužíval, ale to fakt ne. Kolikrát jsem dostala na zadek, když jsem třeba zlobila. On mě spíš zavíral. Když mamce chtěl rozbít (zamlčela se) Jenže mamča říkala, tak otevři, ať vidí, co mi děláš. No tak takhle ji mlátil, no. Pak si našla dalšího, ten byl taky alkoholik a prohrával peníze v bednách a dělal třeba to, že přišel opilej tak ve tři hodiny ráno a čůral z okna nahatej a tak no.. No a pak chtěl byt přepsat, aby tam byl i on ne, abych já se pak dělila o byt s jeho synem a ten byt je prostě mámy. Já sem říkala mámě, že ten byt je její a byla by blbost, abych se pak dělila o byt s jeho synem, kterej by pak přišel k majetku jak slepej k houslim. On na to ať se do toho nepletu, tak sem říkala, že už to nebudu řešit s ní, že jsem na to řekla sví.“ (Martina)

„No, byl jsem normální dítě, i když docela lump, vyváděl sem různý kraviny, takže prostě (.) normální kluk, kterej občas přišel s rostrženým kolenem, jinak normálka.“ (Jaroslav)

„No tak moje dětství bylo takový, že jsem byla furt s těma bráchama. Když bylo nejstaršímu bráchovi tak patnáct, tak se naši rozvedli a máma si našla jinýho chlapa. S tím pak čekala Martina a bylo to takový hodně komplikovaný, tak jí pak odvezli do nemocnice a v podstatě v té rodině nebyla tři měsíce. My sme se po dvojicích střídali u babičky a dědy, kteří nám dali nějaký to jídlo a tak. Já tam byla vždycky s Máťou ((Matějem, nejstarším bratrem)) a po týdně jsme si předávali štafetu s Davidem a Lukášem. Bylo to takový... **Ono to teda nebylo nic lehkýho, když táta slíbil, že si nás vezme a nakonec kvůli práci to zrušil a tak, takže jsme byli často doma a u té babičky, ale když mu to vyšlo, tak jsme ho všichni rádi viděli... dneska chápu, že toho měl hodně, snažil se vydělávat peníze a tak měl svou práci a**

melouchy... Za bráchou chodilo hodně kamarádů a kamarádek a taky si pamatuju, jak mi v té době nosili oblečky na Barbínky, vono to bylo strašně populární. A já vždycky tak jako ((úsmev s vyceněnými zuby)) a poděkovala, že mám strašnou radost, ale fakt je ten, že jsem jen jednou té panence navlíkla ty oblečky, aby to jako viděli, že si s nimi hraju a pak už nikdy. Já fakt na panenky nikdy nějak nebyla, to brácha se kochal, když nikdo nebyl doma a mohl nosit mámy boty a šaty. To sem mu taky jen tak mezi námi říkala ségro... Já si tedy pamatuju, jak mě máma po výplatě brala do těch krámů, a vracely sme se ověřený plnýma taškama. Docela mě to s ní bavilo se pokukovat v těch obchodech a moc si koupit, co ti padne do oka, ale potom byla krize a do další výplaty moc daleko... vysloveně nějakou určitou zkušenost, kdy by byl táta zlej si nevybavuju, ale někdy přísněj byl, ale tak v míře. To spíš Martinovo táta, ten byl hroznej. Von je totiž jeho jenom Martin a jak s nim máma byla v nemocnici a dlouho nebyla doma, tak sme mu s bráchama lezli na nervy. Pak časem začal pít... Pak sme bydleli u babičky, tak to bylo docela fajn. Protože u babičky vždycky něco dobrýho bylo a snažila se nám občas dát i něco na zub a tak. Byla na nás hodná, akorát děda byl takovej, že se jen koukal na televizi a nejradši byl, když sme byli venku a neotravovali.“ (Alice)

„Dlouho sem žila u táty. Naši byli rozvedení, máma měla hodně problémů a snad i docela pila, ale nikdy to nikdo nějak neřešil. Táta to s ní nevydržel a rozvedli se. Zůstala sem u něj a časem si našel Květu, je to docela hezká ženská, má syna Dana, s kterým se k nám přestěhovali. Táta je s ní roky.“ (Aneta)

Shrnutí

Na hypotézu, zda dětství gayů a lesbiček bylo láskyplné, neumím odpovědět, proto soudím o nulovém výsledku. Přesto, že se některé odpovědi jeví záporně, výslovně lesbičkami a gay nebylo dětství záporně hodnoceno. Pouze v případě Michala je odpověď jasně definována jako spokojené dětství.

Co je zajímavé, je to, že přesto, že otázka byla otevřená a respondent s ní mohl naložit jakkoliv, většinou se všichni účastníci vraceli k rodičům, úplné či neúplné rodině a co je zarážející, ve většině případů padla zmínka na nefungujícího otce a významnou roli se podepisuje alkohol jako problém u jednoho rodiče (ať už u otce, nebo u matky).

Osobní sdělení respondentů mi zde připadala velice stručná a nerozváděná do větších podrobností. Osobně mám však pocit, že téma dětství nerozváděli respondenti více do detailů právě z toho důvodu, že nebylo moc veselé a ze strany rodičů úplně láskyplné.

7.3.3 H3: Zlomovým obdobím vztahů gayů a lesbiček je puberta

U této hypotézy vycházím především z toho, že většina respondentů prochází coming-outem v období puberty, chtěla jsem si toto tvrzení ověřit a zjistit, že obecně, jak je chápána puberta jako průlom dětství a dospělosti, je to stejné a markantní u lesbiček a gayů z pohledu jejich sexuální orientace.

„No, ((smích)) moje orientace, to je báječný horoskop o blížencích, kterej začíná tím, jak sem taková oblíbená, jak sem bisexuál, tak jako někdo mi říká, že takováhle orientace neexistuje, a já teda nevím no. Já si myslím, že mě je to v podstatě jedno, jaká to je. To není jenom o tom, že někdo je na holky a někdo na kluky... No tak jako. Někdy ve školce sem měla nějakou svatbu s jedním kamarádem, tak jako hrály se ty dětský hry, no ale pak sem měla jednu takovou klučičí lásku. Někdy tak ve čtrnácti... A pak sem chodila s jedním klukem o třídu vejš na učňáku. To bylo ale strašlivý nedorozumění. Protože všichni ty kamarádi mi říkali, že spolu chodíme, což mě strašně překvapilo. ((smích)) Když všichni říkali, že je to můj kluk, tak sem tak jako koukala a střebávala to a pak mi došlo, že jako jo. To byla jako pekelná situace, no a proto sem mu pak napsala dopis, jako že teda tohle ne, no... ((vydechla)) A pak sem tam měla takovej jako vztah. Tam hoši jako z Prahy... A bylo to všechno jako komplikovaný a složitý, že sem si řekla jako a už dost. A už mi dejte všichni strašlivě pokoj. No a pak sem vlastně potkala Zdenu. A to bylo takový strašně moc prýmový, protože sem měla konečně pocit, že mi někdo rozumí. Že to bylo skutečně takový prýmový. Měla sem pocit, že mě někdo poslouchá. Člověk, kterej ví o čem mluvím. A bylo mi moc fajn a moc dobře. A skončilo to tak, že sme se dali dohromady... My sme se daly dohromady na škole a řekla bych, že zprvu to bylo spíš o tom sexu a že člověk ví, co to je v těch osmnácti mít někoho u sebe. Já sem totiž odešla od táty a odešla do Teplic a de facto se Zdena pak přistěhovala za mnou. A to byl, řekla bych konec našeho vztahu, ale byly sme spolu čtyři roky.“ (Petra)

„Jo.. Já mám třeba kamarády, který na gymplu to už věděli. Já sem to na gymplu nevěděl. Já sem v prváku začal chodit se spolužačkou, v druháku s druhou spolužačkou, ve třetíáku s třetí spolužačkou a pokaždý to nevyšlo. A teprve vlastně jako po gymplu, co sme odešli, sem teprve vlastně začal tušit, že to vlastně... Eee... Asi bude všechno trochu jinak. Když sem viděl nahou ženu, kterou je dneska možno vidět skoro všude, tak sem zjistil, že to se mnou nic nedělá. Maximálně esteticky řeknu, ano, vypadá dobře, nebo ne. A to je všechno, kdežto u chlapa stačí, aby stál o něco blíž u mě, a už vlastně cítím nějaký to vzrušení. To sem

si uvědomil, řekněme tak... kolem osmnácti, devatenácti let. No a pak přišlo takový to období takovýho toho coming outu přiznat to sobě a přiznat to třeba i těm přátelům. A...to si pamatuju, že sobě sem to teda přiznal. Když se tohleto stalo, tak sem si řekl: „Jo, tak hold je to hotová věc, v pohodě.“ Ale teď tak, jak to říct těm kamarádům. Třeba, to se zdá takový paradoxní, že třeba kamarádi, který sou taky homosexuální.. tak vždycky na tý škole, sme měli ještě jednoho spolužáka o kterym sme věděli, že je taky homosexuál. My sme se mu jakoby... jakoby posmívali. A přitom všichni tři, protože sme byli tři kamarádi, byli teplý prostě. Takže to byla jenom taková jakoby zástěrka, jakoby neukázat těm dvěma, že já sem taky. A pak sem se s těma dvěma kamarádama sešel a říkám: „Já vám chci něco říct.“ Oni čekali, jako že co? A já sem jim to teda řekl, že prostě sem na chlapy. A oni mi nevěřili... Ještě se stala taková zajímavá věc, že já ještě na gymplu sem dělal takový sociologický průzkumy, kdy sem třeba předstíral záchvat a čekal sem, jak kdo zareaguje a tak. Takže oni si mysleli, že je to zas nějakej můj sociologický průzkum a jak to prostě dopadne... Takže sem jim fakt dlouho nemohl vysvětlit, že to tak fakt je. Nakonec oni pochopili, že když se bavíme, tak mám stejný postřehy, jako maj oni. Že když se dívám na chlapa, tak se dívám na stejný partii jako oni, takže si uvědomili, že to nemůže bejt jenom zástěrka, nebo předstírání něčeho. Takže to byl coming out před přáteli a pamatuju si, že v té době, abych někomu řekl ze svých blízkých... Tak sem se strašně klepal, byl sem vynervovanej. Takže to bylo hrozný... Hrozný ani ne, ale bál sem se té reakce kamarádů a že mě zavrhnou. Protože já sem byl vždycky takovej, že sem měl kamarády kolem sebe. Ale naštěstí se mi nikdy nestalo, že by mě někdo zavrhnul.“

(Michal)

*„Takový to první, jako že se opravdu děje něco, co by se nemělo dít. Taková ta... Takový to souznění s nějakou osůbkou, ne, že by opačného, to pohlaví bylo stejné. Spíš sem z toho byla taková zaseknutá... Věděla sem hned, že se tam asi stalo něco, co se nemělo dít. Takže sem se začala spíš hodně stranit. **Taková ta puberta, kdy všichni měli nějakýho toho přítele. Tak jako já sem se chtěla taky zabouchnout. Chvilinku to šlo, ale spíš to nebylo takový to úplný. Nebylo to to pravý ořechový.** Navíc ještě v té době byla homosexualita taková tabuizovaná. Nebylo to takový, že by se o tom tak mluvilo. Názory na to byly takový spíš záporný než kladný. Takže sem si něco takovýho nechtěla ani připustit. **Jenže potom přišel vztah. Všechno sme se to snažili zakrývat... Samozřejmě přišly narážky na to. Rozhodně se to nesetkalo s pochopením. Rozhodně to bylo spíš ve škole, než v okolí mých přátel, a ta třída si na tom vyloženě smlsla. No.**“*

(Zdena)

„Vnitřní problémy, že sem jinej sem nikdy neměl. Fakt neměl. Pak na základní škole sem si uvědomil, že něco není v pořádku, ale takovej ten okruh, že bych to řek definitivně, tak to tak asi je, byl učňák, tak čtrnáct, patnáct let. Pak přišla ta etapa, kdy sem si řek, že sem asi na kluky... Já sem to nevěděl, protože nejsem tak vykroucenej a nedávám to tak najevo, tak sem s tím problémy neměl. Fakt sem se neprojevoval, že sem homosexuál. To, že jsem homosexuál, ten coming out přišel až v osmnácti na vojně. To sem se svěřil kamarádovi, nejbližším kamarádům a kamarádkám, postupně i širšímu okolí a začal sem žít přirozeným timhlectím životem. A to začalo tak v tom devadesátým třetím –čtvrtym, když sem byl na vojně.“ (Tomáš)

„No, ona se to dozvěděla náhodou. Já jsem chodila se svojí přítelkyní, který bylo 28 tenkrát a mě patnáct. No a ona chtěla vědět všechno, kde bydlí třeba a tak. No a pak jsem tvrdila, že jdu za Tomášem a že jdeme na meruňky a tadycto... A pak jsem se dozvěděla, že je taky homosexuál ((smích)). Já sem si to myslela už předtim. V baráku máme tady dva homosexuály... No a takový zvláštní. Přišla jsem od Mirky a to a byly jsme na hřišti a ona na to: „Padej domů“. A já jako co? Doma zabouchla dveře a ptala se a já, že jsme s Tomášem byli na meruňkách a šup a už jsem jí měla... Pak mě dala k psychologovi. Asi si myslela, že on mě vyléčí nebo co... On se mě snažil spíš nasměrovat. Ne přesvědčovat, že je to třeba něco špatnýho, ale ono tam došlo spíš na problémy vztahový, rodinný a na mě. Já byla fakt rebel, já do té školy nechodila, měla jsem tam děsný problémy... Štěstí, že mi napsala zprávu, jinak vůbec... Fak bych z té školy vylítla. Tak to jsem s nim hodně řešila. No a on mě ani do ničeho nenutil, on mě nechal, ať k tomu přijdu sama, on mě k tomu hodně nasměroval a mě to nenápadně ((úsmešek)) došlo, že tam mám chodit.“ (Martina)

„No, tak vono to začalo už kolem té puberty, kdy sem sice chodila s nějakýma těma klukama, ale nebylo to nikdy ono. Spíš se mi líbily ty holky a pak mi to naplno došlo, že asi nebude něco v pořádku, když jsem byla na táboře. Po večerce už všichni spali a já nemohla spát, tak jsem šla ven. Na hlídce tam byla taková hezká mladá vedoucí tábora, s kterou jsme si rozuměly. Další noc už jsme byly domluvený, že za ní přijdu večer ven a popovídáme. No, nakonec jsme se začaly hladit a tak jako prstama se dotýkaly tváří ((naznačuje pohazení polštářky nehtů po tváři))a tak. No nakonec se to v takovym tichym zákoutí i stalo a já byla z toho jak ve vytržení, bylo to úžasný. Pak ale skončil tábor a ona se vrátila někam k Pardubicím domů, tak to na vztah nebylo, byl to takovej flirt a já věděla, že je to se mnou jinak. Chvilí to byl šok, ale pak jsem si to nějak urovnala a přišla na to, že prostě jsem lesbička. Moje druhá akce pak byla s mojí nejlepší kamarádkou, s kterou jsem to tak jako

zkoušela, ale na dlouhý vztah to nebylo. Nakonec jsem začala pracovat v pekárně a přiřadili mě na jemný pečivo, kde jsem dělala s Janou. Věděla jsem, že Jana chodí s Petrou, která zas byla u chlebu a byla o hodně starší, že by mi mohla dělat mámu. No a po nějakém čase sme se s Janou začali bavit víc a ona jako, že jestli mi nevadí, že jako má holku, co si o tom myslím a já, že mi to nevadí, že bych taky brala radši holku než kluka a že momentálně nikoho nemám a bydlím u táty. Tak to nějak zajiskřilo a začala jsem se s Janou scházet. Ale tak tajně, aby to nikdo nevěděl a hlavně aby na to nepřišla Petra. Jana o ní mluvila hodně a jako, že má svoje mouchy a nálady a já jsem úplně jiná. Já sem to tajila a Jana zapírala. Místo našich schůzek Petře říkala, že jde do posilovny a tak. No a pak se mi stalo to, že v práci na kuřárnu za mnou přišla Petra. Bylo to takový to povídání a občas jako letmo se mě dotkla. No nakonec nějak přišla s tím, že by mě ráda poznala i mimo práci a jestli nechci někam na skleničku. Ten večer sem se nějak moc picla a zařádily jsme si v telefonní budce. Pak mi přišla esemeska, že mě asi miluje a co já... No jak sem byla piclá, tak jsem jí taky něco v tom smyslu napsala, ale přitom sem to moc vážně nemyslela, byl to jen hezkej večer... No... Pak v práci za mnou přišla, aby to Jana neviděla, že bysme se mohly sejít znovu u ní, až Jana půjde do posilovny... Bylo mi jasné, že si Jana tu posilovnu znovu vymyslela a měly sme být spolu, ale nemohla jsem to před tou Petrou prozradit. A tak jsem to táhla tak nějak na obě strany a už se v tom pomalu zamotávala. Byla sem z toho hotová, že si toho nějak začal všimát i táta. Ten se zeptal, kam jdu, a já, že za kámoškou. Chvilí to nekomentoval a pak jsem po krátkém čase našla takovej hezkej dopis na stole. Bylo v něm, abych se nebála se svěřit, že mě má rád a že asi tuší příčinu toho mojeho stavu. Bylo tam taky, že to mám lehčí, že jedno těžší odhalení sme v rodině už zažili, tak můžu klidně za ním přijít promluvit si. Ten večer když koukal táta na televizi, tak jsem za ním přišla a řekla mu, že mě otypoval dobře, že mám přítelkyni. Chvilí tomu jako nechtěl věřit a pak se otočil a objal mě, že je to jedno, že je podstatné, abych byla šťastná, ale máma to bude snášet hůř, že čeká, že bude konečně babička, když Matěj je v Praze s přítelem, David studuje vysokou školu a Lukáš se do ženění a dětí nežene... Mámě sem to pak chtěla říct druhý den, ale už to tak nějak měla přefiltrovaný od táty, který jí cosi posvém řek. Ta šla na mě zpříma, jestli je pravda, co slyšela, že sem na holky. Bylo mi to trapný, chtěla sem jí to říct sama a jinak, takhle jsem jen přikývla, že ano. Sama mi pak řekla, ať to dědovi radši neříkám, že dlouho bojoval s myšlenkou, že Matěj je gay, kdybych mu teď řekla já, že sem lesbička, tak by ho to položilo.“(Alice)

„Míšu mám a jsem za to ráda, to je pravda. Stalo se to hned napoprvé. Byla sem s kamarádkama na diskotéce a nějak sem to tam přestřelila. Opila sem se a pak odešla

s jedním sympatickým klukem. Ani už nevím, jak se jmenoval. Byl to takovej románek na jednu noc a následky sem si neuvědomovala. Když sem se dozvěděla, že sem těhotná, tak sem šlela, nevěděla sem, co mám dělat. Nechat si to? Nebo to dát pryč? Svěřila sem se babičce a tu z toho málem odvezli. Pak mi ale řekla, že je to jen moje rozhodnutí a nechce, abych jí jednou vyčítala, že mi špatně poradila. Navíc sem už byla plnoletá, tak to nechala na mě. No a Míšu sem si nechala. Nemá tátu, sem na něj sama, ale babička mi pomáhá. Jenže sem nemohla bydlet i s malým u babičky pořád. Lezly sme si na nervy. Pořád mě napomínala a dělala věci po svém. Navíc jí vadilo, když malej plakal a rušil jí. Tak sem se dohodla se Zuzkou, která si koupila už dřív v Mojžíři byt, že můžu k ní do podnájmu. Zezačátku se mi to zdálo nereálný, jak to zafinancuju a tak vůbec, nakonec se ale i tohle vyřešilo. Míša jí nevádí, nájem platím poloviční, a přesto tam Zuzka moc není, tak mám byt, dá se říct, celý pro sebe. Může se to zdát úžasný, ale sem z toho hotová. To prostředí, ta samota, no prostě... sem ráda, když můžu odtamtud vypadnout a jít někam se projít nebo zajít i na blbej nákup... Seznámila sem se s Marcelou, která za mnou občas zajde na čaj, kafe, nebo zajdeme ven i s malým. Po čase si ke mně doma poposedla blíž a bylo to takový zvláštní, vycejtila sem, že asi něco chce. Říkala sem jí, že to nepřipadá ani náhodou, že nejsem lesba. Pak ale jednou, už nevím, co se to se mnou dělo... Tak mě hladila a byla taková milá a tak. Takovou dobu... ((zamyslela se a na chvíli ztichla)) No a pak se to nějak stalo. Já už ani nevím. Bylo to úplně něco jinýho než tenkrát s Míšovým tátou. **Prostě sem toho plná a je to moje tajemství.** Ty si ale slíbila, že to nikomu nepovíš a pak budu inkognito, máš to i v tom souhlasu, doufám, že to platí! ((Přikývla jsem a potvrdila, že to platí))... Víš, o mě to ví jen hrozně málo lidí. **Já sem dlouho nevěděla, že prostě SEM.** ((tím měla na mysli svou homosexuální orientaci)) Každýmu říkám, že se na nás Míšovo táta vykašlal a nouze mě donutila bydlet v podnájmu. Nikoho jiného jsem nesehnala, tak bydlím s kamarádkou. Babička to přijala v pohodě, nehledala v tom nic zvláštního, sama si určitě oddechla, navíc se náš vztah začínal topit v ponorce... To, co se stalo a že to teď tak opravdu cejtim, není sice dlouho, ale uvědomuju si, že tohle sem já a takhle je mi to přirozenější... Nikdo to neví. Sotva si na mě vzpomenu ((má na mysli svou rodinu))... Natož, aby je zajímalo, co cejtim a tak... Výjimkou je babička, ta jediná je mi oporou, ale tu tím nechci zatěžovat, stačí, že mi pomáhá s malým.“ (Aneta)

Shrnutí

Hypotéza se v tomto případě potvrdila. Skutečně, zlomovým obdobím pro většinu gayů a leseb je puberta, kdy začínají se sexuálním životem a zjistí, že jsou jiní. V případě

coming-outu k sobě samotnému se dá puberta posuzovat za zlomové období. Co se týče coming-outu k ostatním, tam toto tvrzení nelze uvádět, neboť každý z respondentů se svěřil se svou odlišností jindy, v různých věkových a časových relacích.

Zajímavý rozhovor v této problematice poskytla Aneta, která se nezmiňuje, že by někdy byla lesbou, svůj první styk měla s mužem/klukem a až nyní v dospělosti, když vychovává dítě, připouští, že lesbický vztah, který udržuje, je jejím tajemstvím.

7.4 H4: Lesbičky a gayové chtějí plnohodnotný partnerský vztah, ve kterém by rádi vychovávali dítě

V této části potvrdím či vyvrátím tvrzení, že lesby a gayové chtějí plnohodnotný partnerský vztah s dětmi, jako většina heterosexuální společnosti. Zdrojem jsou opět kvalitativní polostandardizované rozhovory s gay a lesbami, kteří byli ochotni sdělit své biografie a autobiografie.

Jako první uvádím osobní postoj a názor bisexuálky Petry, která měla dlouholetý lesbický vztah a v současné době je manželkou.

„No, tak to víš, jako manželka... No, on Karel říká, že ho ničím, že sem strašnej despota, ale tomu tak vůbec není. Já sem vzorná manželka, vyperu, navařím, uklidím, poslouchám ((smích)) myslím, že je to vyvážený a já sem tolerantní, ale když mi něco vadí, tak to dám najevo... No, já jako se to snažím zařídit tak, aby si Kájík myslel, že tou hlavou rodiny je on, a já mu tak nenápadně podstrkávám ty nápady, které on tak úžasně vymyslí ((smích)) Takže velice jemně a nenápadně se ho snažím MANÉVROVAT. Se Zdenou to mělo dvě ty půlky. První půlka, to sem byla taková obětavá já a strašně moc vstřícná strana tý Zdeny, a ta druhá strana byla taková ta absolutní oběť ode mě a i tý Zdeny... No, tak u nás to bylo úplně stejně. Já sem úplně stejně sbírala pohozený ručníky a zastrčený ponožky, který sem sbírala po Zdeně a sbírám i po Karlovi ((smích)) stejně a myju nádobí, hrnek, kterej by Karel nemyl a prostě mi ho tam nechal... No, u nás byla Zdena ta, co vydělala víc peněz a já sem se to snažila kompenzovat, že sem furt něco kupovala, vařila a tak. No, asi sem byla jako závislá... A dneska já mám víc peněz než Kája ((smích)), ale zatím to všechno dělám jakoby ráda. Já sem strašně starostlivá a sem moc ráda, když jsou lidi napapaný, vykoupáný, uložený do pelíšků a jsou šťastný... Tak jako já opravdu cítím, že Kája je ten jedinej a ten pravej a se Zdenou sme kamarádky. Už se mi stalo, že se nemůžu k ní přiblížit úplně nablízko. Je tam

taková bariéra. Tak třeba, když někam společně jdeme i s Karolínkou, tak Karolínku i obejmu, ale u té Zdeny mi to moc nejde. Nevím proč, ale je tam ta vnitřní bariéra. Jinak my sme všichni přátelé, a když to jde, tak si pomůžem, zajdem na pívko a tak.“ (Petra)

Při otázkách na současnou situaci v manželství a potenciální graviditu Petra sdělila, že již jako matka funguje a biologickému mateřství nechává volný průběh.

„No, já už jako mamka sem... Já už se starám o toho Káju a kočku a maminku ((myslí tchýni, mají moc dobrý vztah)) a tatínek ((tchán)) mi furt volá a vůbec mi furt někdo volá, abych se starala, takže děti moc neplánuju. Když už děti, tak pak si to s nima užít. Aby byl čas a i Kája s nima byl a chodil do ZOO a tak a ne je mít jen proto, že už je čas a že se to čeká. Třeba děti ani nikdy mít nebudu, nebo si třeba někdy nějaké adoptujeme... No, když to tělo se nějak přihlásí, tak by to asi být mělo.“ (Petra)

Představa partnera či partnerky a názoru na společnou výchovu dětí v případě gayů a lesbiček je různorodá a individuální. Zde jsou náhledy, představy, realita a přání respondentů z mého vzorku:

*„No, tak to je problém... problém je to, že je mi **sedum a dvacet ted'** v listopadu a v životě sem partnera neměl. Prostě vztah jako takovej, sem nikdy neměl. A strašně se toho bojím, pro-to-že ((natahuje)) za první mám pocit, že mě nikdo nechce. To sou takový ty komplexy, co má kde kdo, a za druhý se bojím, že ten člověk bude sobeckej a bude myslet jenom na sebe. A to třeba já, když někoho miluju, tak ho miluju tak, že se pro něj rozdám. A já se bojím toho, že ten člověk to nedokáže jako opětovat. Takže to je problém, kterej já nemám vyřešenej a pořád sem smířenej s tím, že asi budu pořád sám. **Já když sem se zamiloval, tak sem se vždycky zamiloval do heterosexuála.** Protože já sem homosexuál proto, že se mi líběj muži. Takže já nevím, proč bych si měl najít homosexuála, v kterym je kus ženy. Protože v každym homosexuálovi, podle mě, je kus ženy... Že i když to na první pohled nevypadá, tak přídou chvíle, kdy on zhysterčí a bude to prostě ženská, hysterka. Takže... To se mi nelíbí. Takže já se zamiluju do heteráka, kterej je ješitnej – to je každej chlap ješitnej, ale mě to jako svým způsobem imponuje, jako těm ženskem. On mi vykládá, maže med kolem pusy, jak skočil padákem a prostě tohleto... No a já si v duchu říkám, no tak se vykecej a zároveň mi to nesmírně imponuje. Říkám si, jo, to je prostě chlap se všim všudy. Ale hold, mezi homosexuálama sem žádnýho takovýho nenašel... No a moje představa partnera je... No, princ na bílým koni ((oba sme vypukli v smích)) eee no já bych potřeboval člověka, kterej, by*

mě měl rád a nepózoval. To už dneska málo kdo umí, všichni pózují. No a ten kluk by měl být svůj, sám sebou. Neměl by si na nic hrát a bejt pravdomluvněj a měl by, když ho budu já milovat tak stejně milovat i on mě. A na tom vzhledu asi (.) zá-le-ží, ale (...) kdyby splňoval tyhle ty hodnoty, tak ten vztah není tak podstatnej.“ (Michal)

Při povídání o rodině jsme se dostali k názoru na výchovu dětí. Michal si nemyslí, že gayové jsou vhodní pro výchovu dětí. Odůvodňuje to chováním většiny gayů, která s prototypem otce má jen málo co společného.

„No, já si rodinu představuju, protože sem z úplný rodiny, že to je matka, otec a minimálně dvě děti. A já jako, asi bych to nezvládl. Já mám synovce, kterému je rok a půl a sem strašně šťastnej, když se s nim vidím a koupím mu něco. On je šťastněj, směje se...a to je moc krásný. Ale že bych se jako o dítě měl starat čtyřicet hodin denně, tak... To si neumím představit. Navíc je tady ten hendikep, že já opravdu hhh... To by asi ten můj život nebyl naplněnej. Abych žil s ženou, kterou bych svým způsobem miloval a nějakým způsobem bych ji měl rád a ona asi mě taky, a muselo by to fungovat zákonitě tak, že... Tykový ty naše potřeby by si každý uspokojoval někde jinde a já sem proti tomu. To já prostě neuznávám a nemám to rád. Takže k tomuhle tomu, ačkoli já bych rodinu, takový to, že bych přišel domů, tam by mě čekaly děti, manželka... Tak jako ta představa, ta by se mi líbila. Je to stereotyp, který zažívá každej. Ale vim, a jsem s tím smířenej, že jako rodinu mít nebudu... Já sem zásadně proti, aby byly děti adoptovány do rodin homosexuálních párů. A nemyslim si, že by to mělo bejt... Že by chyba byla v tom, že ty děti vyrůstaj třeba bez matky nebo bez otce a tudíž se v nich objeví homosexuální sklony a tak dále. To si nemyslim, protože já měl úplnou rodinu a sem homosexuál, takže tomuhle tomu já nevěřím. Ale spíš jsem proti tomu z principu. Třeba většina namítá, že je lepší, aby dítě vyrůstalo se dvěma muži, než třeba s rodiči, kteří chlastaj. To určitě, ale, já si prostě nemyslim, že by to bylo dobře. A obzvlášť, když vidím, jak ty lidi z tadyhle ty komunity žijou. Asi by to nebylo v pořádku. Jsem proti tomu. Hmmm... Určitě by se v nich neprojevila homosexualita, nebo nějaká jiná odchylka, to ne. Ale ta výchova sama o sobě, když vidím ty lidi... Já uvedu příklad. Já mám známýho a ten má devět let vztah. Má muže devět let. A po těch devíti letech chodí na internet a hledá sexuální vyžití. Po devíti letech vztahu. Já chápu, že po těch devíti letech ten sex nemůže být to, co by si člověk představoval, že jo. Ale jednou mám toho člověka rád a nedokážu si představit, že by se někde bokem s někým vyspal. Takže, když po devíti letech vztahu dokáže takhle uvažovat a tohle dělat, tak já prostě nemůžu věřit tomu, že když budou mít děti, tak spolu budou deset let. Že by to nedělali a ty děti to nakonec nepoznamenalo... No tak hhh... Je heterosexuální pár a

jeden z těch manželů zahybá. Tak jak to vypadá. Jsou hádky, jsou skoro rozvody a jsou i rozvody, a to dítě to samozřejmě těžce nese. Tak já nevím, proč by to dítě v tadyhletem vztahu mělo být jinak. To je pořád o tom samém. Když někde jsou, tak jejich řeči jsou permanentně o sexu, jak byly támhle a tohle. Chlap, když je homosexuál, tak je ješitnej, je to kohout, a chce si zařádit, kdežto ženská, ať je lesba nebo není, tak má jiné myšlení a jinej pohled na ten vztah. Takže si myslím, že když je to u těch žen, tak ten vztah je víc stabilnější.“ (Michal)

„No, vzhledem k tomu, že sem se to dozvěděla v těch čtrnácti letech, a rozhodně to nebylo o tom, že si chci něco dokázat, a nebyla sem k tomu vedena nějak zvlášť špatně, hlavně proto, že se kolem mě pohybovali kluci a tohle, tak to беру jako přirozenost, že to tak příroda chtěla. Já sem si s přítelkyní připadala, **jako kdybych byla její kluk...** Jojo ((gestem pravé ruky jako když fandí)) (obě jsme vypukly v smích... Úplně nejideálnější by bylo... Já jako děcka mám ráda, fak je mám ráda, jenže představa, že opravdu já mám děcka, tak to mě nějak zvlášť nebere. A zároveň si nedokážu představit, že bych měla teď s přítelkyní čekat, kdyby byla těhotná. Nevím, jestli bych byla ochotná čekat, jak ona v tom vztahu roste a s tím bříškem... Já prostě nevím, jestli bych to dokázala snýst. Ale zase vim, že bych neměla problém, kdybych přišla do vztahu, kde by už dítě bylo. Já sem člověk, kterej se bojí mít děti, víš... Takže ať má přítelkyně a no problemo.“ (Zdena)

„Současná úprava zákona nám nedovoluje adopci dětí. Kdyby, osobně, jestli tomu tak do budoucna bude, a já věřím, že bude, tak já osobně budu pro adopci dítěte. Partner s tímhletem nesouhlasí, tady vidím určitý problém, ale... Kdyby, KDYBY to šlo, byl bych pro. Samozřejmě by to bylo po nějaké dohodě, a kdyby partner souhlasil, tak bych pro adopci byl. Myslím, že to dítě mi hodně chybí, no... Mám tu adopci na dálku. To mám tu černošku v Africe, tu Numburku, který platím vlastně školné. Jednou mi kolegyně v práci řekla: „Platíš na nějakou černošku támhle v Africe a tady v republice máme spousta dětí bezprizorních.“ V televizi shodou okolností běžel pořad o návštěvách dětských domovů a o tom, že tady ta služba existuje. Tak sem navštívil, kontaktoval nejbližší dětský domov. Dal sem si schůzku s paní ředitelkou. Dones výpis z trestního rejstříku. Nabídla mi děti, které nikdo nenavštěvuje, o které se matka vůbec nestará. Byli to tři romští sourozenci, já sem s tím souhlasil, setkali sme se, padli sme si s dětmi do oka a vlastně už rok je navštěvuji. Chodím s nimi na výlety, do divadla, na plavání... Trávím s nimi volný čas, a jak se ten vztah bude vyvíjet, ukáže budoucnost, že jo. Nejsem zvrhlík ani sadista a já nevím co. Měl sem zájem těm dětem pomoci a orientace nehraje roli v tomhletem smyslu. Nakonec byl rozruch, že se to dozvěděl celej

děcák a pak děti, že jo. Strejda je buzerant, je teplouš a děti záviděj. Takže jim to pálili... No neříkám, že děti nemají bolístko, že strejda je jinej a nemá přítelkyni. Je to jiný... Pro ně, že jo. Vždyť většina normálních kluků má přeci přítelkyni. Pro ně je náš strejda hodnej, všecko, ale jinej, že jo. Mě to nepříde, ale těm dětem to může bejt nepříjemný, když se ti někdo směje, že strejda je jinej, že jo. Beru to z jejich pohledu, že to může bejt problém, no... A teď taky ještě sem v dobrovolnickym centru v programu „Pět pé“, kde mám svojí klientku a ta to o mě teda taky ví, ta holčina a v pohodě. Tam sem jako její důvěrník, že jo. A nějakou formou se jí snažim někam nasměrovat, že jo... To sou většinou děti, které mají nějaké potíže psychické, nebo nějaký traumatický zážitek, nebo maj problémy v rodině... Já bych byl pro tu adopci, to by ale musel svolit partner a to dítě být v takovym prostředí, že by nepociťovalo, že některá z těch stran to... Neprožívá, taky jak by měla. Pokud pro dítě nebude prostředí, nemáme se o čem bavit. A ještě navíc zákony to nedovolují, že ano. Můj názor je takovej, že tady je diskriminace a taky si říkám, že ta společnost není natolik vyzrálá a ta debata ještě neproběhla, ale jak říkám. Lepší dítě v rodině dvou homosexuálů, kteří vědí, co chtějí, než v dětskym domově... Určitě bych chtěl, aby si vážily vzdělání, v rámci možností samozřejmě. Zkrátka slušný, vzdělaný, citlivý, tolerantní, normální dítě, aby na něj mohl být člověk hrdej, že jo. Já nevím, co k tomu říct... Určitě budu o všem s dětmi mluvit a člověk musí počítat s tím, že se mu ostatní můžou smát. To může nastat, že jo. Dnes se o tom můžeme bavit v rovině teoretický a pak ta praxe může ukázat, že je to těžký a psychicky náročný, že to dítě může trpět, brečet a být nešťastný. Ale já si myslím, že ta společnost k tomu dozraje. Ideální je maminka, tatínek a dítě. Ale pokud je dítě v děcáku, tak mu je úplně jedno, jestli ho má ráda jedna pani, jeden pán, dvě pani nebo dva páni. Dítě potřebuje lásku“ (Tomáš)

„No, to je právě no... Napadalo mě dárcovské sperma a takový ty blbosti, ale nejlepší asi bude, když s tím mužem pudu. Asi se s ním budu muset vyspat. Je to rychlejší... No tak to беру já, z mýho pohledu. Přítelkyně dítě nechce, ale já jo, no. Říkala, že to skončíme, když budu chtít dítě... Najdu si někoho, kdo to dítě se mnou chtít mít bude... Já bych chtěla, aby dítě mělo tátu. Když by to byl kluk, aby měl ten mužskej vzor, jo. Není pravda, že to bude pak homosexuál. Chtěla bych, aby trávili spolu víkendy, jezdili na výlety a tak. Hlavně, když to dítě v tom vyrůstá, tak to pojmenování není tak důležitý, přijde mu to normální. Kdybych měla chlapa a s ním dítě a pak si našla ženskou, tak je to asi divný. Ale takhle od malička, když budeme spolu, tak si myslím, že to přijde normální... No, tak já si myslím, že někteří homosexuálové by děti vychovali líp než heterosexuálové, protože děti mít nemůžou, že jo.

Může vyrůstat v rodině nebo v dětském domově, nebude třeba extra chytrý, ale taky nebude kvůli tomu homosexuální, že jo.“ (Martina)

„Tomáš má své představy, ale já jsem, co se týče adopce dětí, zásadně proti. Myslím si, že zaprvé ta společnost tady není na to zralá. To si můžou dovolit někde tamhle v Americe, ale ne tady, to je teda můj názor a nevím, teď si prostě nedovedu představit, že bych měl dítě. S těma dětma nebyl problém, spolu sme s nimi byli na výletě, ale mít VLASTNÍ dítě, to je takovej závazek, že si to nedovedu představit. ((mluví o dětech z dětského domova, které Tomáš navštěvuje)) Nechávám tomu naprosto volnej průběh. Je to otázka kompromisu a diskuze a nevím... Nedokážu říct, jak to jednou bude vypadat... Ale jinak můj názor je takovej, že děti a homosexuálové a adopce nejde dohromady. Není to dobrej nápad. Dobře, tak tady budou dva mužský vzory, ale chybí tu ten ženskej. A přeci pohlazení od mámy, jako opravdu od mámy a nebo od druhý mámy... Tam ten rozdíl bude a ať mi nikdo nevysvětluje, že, jak bych to řek... Že to dítě tím bude určitým způsobem hendikepovaný.“ (Marek)

„Tak to pořádně zatím ani nevím. Ale pro fajn život bych chtěl přítele, kterej by mě chápal a byl se mnou v pohodě, taky asi nějakou práci, kde to nebude jen na přežívání, no a víc mě teď nenapadá... Svoje děti? Zatím tedy tyhle pudy nemám a třeba ani nepřijdou. Každopádně nevím, jak bych to řešil. V tomhle to máme blbý. Bejt ženská, tak prostě někomu podržím a dítě si nechám udělat. Svobodnejch matek dneska je... To fakt nevím, to teď vůbec neřeším... No, asi jich moc neznáš. Mě třeba by na gaye moc lidí netipovalo, ale jinak tydle chlapy sou takový zženštilý, divný a klasicky buzerantský. Neumím si takovýho buzika představit, jak se stará o dítě a je vzornej otec. Co pak navíc to dítě. Chudák, mohlo by trpět posměškama a nadávkami a tak vůbec. Děcka dokážou bejt pěkně hnusný. Když se to dovolí plošně, tak pak i takovýhle se můžou ohánět zákonama a já, i když sem gay, s tím tedy nesouhlasím. Sem proti, aby buzeranti mohli mít děti. Na druhou stranu gayům, kteří budou fajn a v pohodě, jak si sama řekla, bych tu možnost dopřál... Možná bych na inzerát sbalil nějakou holku, kterou nikdo nechce a prostě se podřídil jen proto, aby to dítě mohlo být, ale to nechci tvrdit natuty. Pak jako biologický otec bych zažádal o svěření do péče, kdyby to dítě bylo. Společný život bych s ní určitě neplánoval. ((smích)) To sem plác, co mě první napadlo. Nakonec by jako matka asi mohla fungovat a otázkou je, jestli by mi soud to dítě opravdu dal, sice je to dnes trošku jinak, ale většinou se děti soudně dávaj stejně matkám.“ (Jaroslav)

„((úsmešek)) Tak s Janou ani Petrou nechodim, vyřikaly jsme si to všechny a Jana zůstala s Petrou. Byla jak moje máma a Jana s ní byla hromadu let. Dneska sem už tři roky s přítelkyní, kterou moc miluju a chtěla bych se s ní zaregistrovat. Mám jí fakt ráda a už jsme o tom obě mluvily, že bychom do toho rády šly... Tak já děti vůbec nechci, ani sem je nikdy neplánovala. Sice sem zatím mladá a nemůžu nijak zaručit, že se můj postoj nezmění, ale zatím děti fakt nechci a navíc to biologicky s přítelkyní ani nijak neuděláme, aby to případně šlo.“ (Alice)

„Moc možností nemám, takže když to bude tak, jak je to teď, budu spokojená. Míša tátu asi nikdy nepozná, navíc ho vlastně ani nemá, v rodném listě sem jen já. Nemyslim si, že to, že sem s ním sama by mělo na něj nějaký zásadní vliv. Je hodně rozvedenejch rodin. Já taky vyrůstala bez mámy s tátou, Květu sem nikdy za mámu nepovažovala. Sice v rodině byla, ale věnovala se hlavně svému Danovi, takže silný pouto mezi námi nikdy nebylo... Navíc dneska už klasická rodina snad už ani není. Bud' sou rodiny rozvedený, neúplný nebo různě poslepovaný. Takže nijak nevynikám. Léňa je super a jestli spolu budeme bydlet i dál, bude pro Míšu prostě Lenka. Nebudu mu nějak vysvětlovat, kdo to je a tak. On to prostě pozná, už teď jí vnímá hodně dobře a hraje si s ní. Má jí rád a fungujeme spolu všichni.“ (Aneta)

7.4.1 Shrnutí

Hypotézu «Lesbičky a gayové chtějí plnohodnotný partnerský vztah, ve kterém by rádi vychovávali dítě» nemohu v tomto znění ani potvrdit ani vyvrátit, neboť interview jsou rozporuplná, někdo dítě chce, jiný nechce, další by rád, ale legislativa to neumožňuje. V případě, že bych rozdělila tvrzení na dvě části, kdy bych se dotazovala na plnohodnotný partnerský vztah, bylo by možné tuto část jednoznačně potvrdit. Gayové i lesby jako každý jiný hledá někoho k sobě, koho by měl/a rád/a. Někteří v současné době mají pevný a stabilní vztah, jiní jsou ve fázi hledání a objevování.

V případě dotazu na druhou část hypotézy, tedy zda by chtěli vychovávat dítě, z mnou provedených rozhovorů vyplývá opět jedna zajímavost. Lesby (Zdena, Alice) striktně uvádějí, že děti nechťejí, v současné době nemají mateřské pudry. Především u Zdeny mne k tomu přivádí ještě jedna zajímavost, a to ta, že o sobě hovoří v případě partnerského vztahu jako o «mužském faktoru», tj. cítí se jako kluk partnerky.

Při posouzení odpovědí gayů je v některých případech jasně uvedeno, že děti nechce a v protikladu toho je zde jasný souhlas a argumentace, proč ano (Tomáš). Opět zde sledávám zajímavost v tom, že tam, kde si gay vysloveně přeje a touží po dětech, je vždy nějaká

možnost. Když nejsou možné vlastní biologické děti, naskytuje se příležitost návštěv dětí z domova, pomáhání v programu pět pé a v neposlední řadě adopce na dálku.

Téma dětí se jeví jako rozporuplné a individuální, zatímco touha po stabilním vztahu a partnerovi, který by byl oporou, je prioritou všech respondentů.

7.5 H5: Možnost registrovaného partnerství gayové a lesbičky vítají

Jak jsem uvedla v teoretické části této práce, již i naše republika má zákon o registrovaném partnerství, přesto, že není u nás moc dlouho, dle tisku je stále více a více registrovaných párů. Mne zajímala tato problematika u respondentů, kteří svolili k rozhovorům pro mou práci.

„No, tak já sem moc ráda, že nad tím nemusím uvažovat, že mám toho Káju. ((smích)). Ale jinak mě těší, že se to tu podařilo prosadit a lidi toho můžou využít. Není to asi ideální, ale začít se nějak musí.“ (Petra)

No, s kamarádem sme to řešili, vzali sme si ten zákon, prostě četli sme ho. A já sem si myslel, že je v něm spousta chyb a že je špatně, ale pak mi známej řek, že špatnej není. Šlo o to ten zákon tady hlavně mít a pak ho novelizovat. Takže je určitě dobře, že ten zákon tady existuje, ale co mě se nelíbí, tak to je to, že když se ty dva vezmou, tak mu do občanky napíšu partner. Tím je naprosto jasný... nosíte na občance „jsem homosexuál“. Takže to není dořešený. Zastaví vás policajt, a to všichni politici říkaj, to se přece nemůže stát, aby vás někdo diskriminoval. Ano, logicky by to tak bejt nemělo. Zastaví vás policajt, ukážete mu občanku a bude to nějaký idiot... Setkávám se s tím naprosto běžně, že mě zataví nějaký idiot, co nemá co dělat... A už prostě ta představa, že on by se podíval do občanky a zjistí, že sem homosexuál, tak v tu chvíli člověk neví, jak bude reagovat. Může bejt normální, ale může bejt taky arogantní a jízlivý... Ano, já sem s homosexualitou smířenej, ale to není můj problém, problém je v těch lidech okolo. To je problém toho policajta, a když je debil, tak se bude takhle chovat. To je jeho problém, kterej ale MĚ OMEZUJE. Takže nejde o to, že já bych nechtěl, mě to je úplně jedno, ale problém je v těch lidech. Takže by se to dalo řešit tak, že se to unifikuje, že všichni tam budeme mít, já nevím, partner nebo manžel. Jakkoliv jinak, ale ne vdaný – vdaná a partner – partner.“ (Michal)

„Já mám takový špatný zkušenosti že jediný můj velký přítelkyně byly dvě, vlastně Helča a a Petra. S kterými jsme byly tak nějak opravdu spolu. Ale každopádně bych tuhle otázku řešila, až kdyby jsme spolu byly hrozně moc dlouho. Kdybych měla hodně dlouhodobý vztah, tak tam bych to řešila... Já nevím, několik let. Tak minimálně tři roky... Já pořádně nevím. Někdo to chválí, jiný kritizuje, těžko říct. Nějak jsem to blíž neřešila, protože jsem zatím nad tím víc neuvažovala. Sama bych se do toho nehrnula.“ (Zdena)

„Společnou domácnost ještě nemáme, ale plánujeme ji. Plánujeme koupit baráček a do budoucna stabilní spolužití prostě. To oba chceme... Na registrovaném partnerství netrvám, ale z určitých praktických důvodů – hypotéky, půjčky a tak si myslím, že nám tohleto může pomoci. Čili, že bych na tom vysloveně bazíroval, to ne, ale v praktickém životě si myslím, že to pomůže. Vůbec i u doktora, zastupování na úřadech, se to může hodit... Ano, ukáže průkazku a může věci řešit. Já za něj, on za mě. Myslím, že to není vůbec špatný, no.“ (Tomáš)

„No já se registrovat určitě nebudu. Ne, že bych tím opovrhoval, ale zatím mám na svazky hromadu času. Ten, kdo to tak cejtí, ať si do toho jde, ale já si myslím, že v dnešní době stejně jako svateb není třeba ani registrování. Zatím sem ve věku, kdy funguju a neumírám, tak nevidím důvod se jistit partnerem. Stejně, co sem se tak o tom bavil s ostatními, tak je to jen pro tu jistotu informací a taky peněz. Je to hodně o financích a povinnosti. Taký sem slyšel, jak pár kluků na to došlo, jsou z nich mašiny na sex a peníze. Když si hold někdo blbě vybere, tak ten druhý toho může hezky zneužít. Navíc, ještě sem ani nikoho takovýho nepotkal, s kým bych do toho šel. To asi fakt ne... Já nevím. I hodně heteráků se neženou do svatby a přide mi to všechno hrozně nafouknutý. Ale je fajn, že ten zákon tu je, kdo má zájem, má možnost volby. Já volím svobodu ((lehce se ušklíbl))“ (Jaroslav)

„Registrovaný partnerství vůbec nestavím na úroveň rodiny. Rodina je rodina a partnerství je partnerství. Každý se řídí svým zákonem. Rodina je jasná a to partnerství vidím jako... Prostě já, když mám svojí partnerku hrozně moc ráda a chci se zaregistrovat, tak proto, aby každý věděl, že jí mám ráda a chceme být spolu. Beru to jako takový slib do smrti, že se budeme milovat a budeme spolu a ať to každý ví, že to myslíme vážně. Ono i u svatby si ty dva slibují vzájemnou lásku v dobrém i zlém a já to tak vnímám i v tomhle případě... I když hodně lidí se to snaží srovnat na stejnou úroveň s manželstvím, já tam vidím jen podobnosti v tom obřadu a pak taky to, že máš ty práva a jste posuzovaný společně jako pár, což je i v té rodině u těch manželů.“ (Alice)

„Tak to určitě ne, takhle na psí knížku je to ok a ostatní na mě blbě nekoukaj. Asi ještě nejsem připravená na to okolí, tak nechci moc upoutávat pozornost. Musím si na to zvyknout a navíc, nechci, aby se někdo posmíval Míšovi, že má mámu lesbu a tak.“ (Aneta)

7.5.1 Shrnutí

Výsledky z poskytnutých interview jsou zajímavé, přesto, že zákon, který prošel sněmovnou a který v naší republice platí, všichni chválí nebo vítají, na druhou stranu pokládají za nedokonalý a diskriminační. Především vadí titul na občance a možnost stigmatizace z oficiálního projevu homosexuální orientace, která by byla patrná při předkládání dokladu totožnosti. V komparaci nedostatků však je vítána možnost zastupování, možnosti společných půjček a jiných výhod, které zákon partnerům poskytuje.

Ája je snad jedinou respondentkou, která o registraci vážně uvažuje, ostatní zaujímají spíše negativní postoje.

7.6 H6: Lesby a gayové pociťují stigma ze vztahu společnosti, které jim brání běžným projevům svého prokreačního vztahu/rodiny

Zajímala jsem se mimo jiné i o vztah respondentů k okolí, tj. zda pociťují dávání najevo opovržení či jiné projevy, které souvisí s jejich odlišnou sexuální orientací. Ne, že bych chtěla komparovat studie na mínění homosexuality, ale zajímal mne osobní pocit respondentů, který dle mého názoru má významný podíl na utváření jejich identity a osobnosti.

To bylo kvůli tomu, že sme byly obě mladý a hloupý a že prostě se to tak jako vyvrátilo. Vyvrátilo se to prostě tak složitě. A taky sme obě udělaly spoustu chyb, který už nešly vzít zpátky a zůstaly v nás. Tak sme pomalu skončily a bylo to takový ((vydechla)) takový výkyvy, že třeba jeden čas sem se k ní nechovala moc pěkně a ona tím trpěla a pak mi to vracela. Když mi došlo, že ten vztah bych chtěla a chtěla bych ho udržet, tak Zdena už nechtěla. A ono to bylo složitý, protože sme byly dvě holky a nemohly sme spolu nikam jinam, než do toho baru, kam mě se opravdu chodit nechtělo. A ani se nedalo vzít se za ruce někde na ulici. Když sme spolu chtěly někam vyrazit, tak tam byl vždycky ten pocit, že ty lidi divně koukaj. Takže i to, ta náročnost toho vztahu k tomu konci potom přispěla no... No ((výdech)) Tak možná to bylo i to, že si to ten člověk vsugerovává. Má to v tý hlavě a ví to. A otázky typu: „A už máš

kluka?“ Co na to jako můžeš říct? Tak jako, když jsem nějakým mladším lidem řekla ne, já mám přítelkyni, tak jako, když to byly lidi stejně starý, tak ještě to nekomentovali, ale třeba v rodině nebo tak, to prostě nešlo úplně říct, no. Asi se to prostě nedalo. Takový to, že bysme si někde třeba v restauraci daly pusu, to asi ne... To sem šla jednou do hospody, kde se všichni kolektivně strašlivě opili a tam byl prostě úplně cizí kluk, který tvrdil, že jede do xxx ((čtvrť města)). A já říkám, tak to je bezvadný, já jedu taky do xxx ((stejná čtvrť města)), tak se aspoň nebudu bát. No a on na to, tak to bychom mohli ještě ke mně na víno. A já: „Jo k tobě na víno, jo? No tak jo, tak pod“ ((smích)) Tak sem jela k němu na víno a pak sme skončili tam, kde sme skončili, no. Spolu sme se vyspali a ono to bylo vono. ((smích)) No a s tím Kájou mě to zkraje tak nezajímalo. Říkala sem si, tak Pxxx ((řekla své vlastní jméno)), nebuď husa. V tenhleten okamžik, kdy sem si začala s tím Kájou, tak sem si psala s jednou slečnou, která se už už chystala na tu návštěvu za mnou, protože... No a já sem v té době řešila strašlivý dilema, jestli říct tomu Karlovi, hele promiň, nebudeme to nějak řešit nebo napsat té slečně nebo počkat až přijede a já jí uvidim. Takže sem řešila takový období ((smích)) kdy sem si s ní psala různé zprávy a já na ně odpovídala a k tomu chodila na to pivo s tím Kájou a to bylo taky moc bezva a pak jsem nevěděla a byla sem strašně moc ztracená. A říkala sem si, pro koho se já vlastně rozhodnu. ((smích)) Ale pak si myslim, že zvítězilo to, že Karel byl u mě a že sem najednou pocítila takový to štěstí, že mu **můžu úplně s klidem dát kdekoliv pusu, obejmout ho a vzít ho za ruku... a najednou sem si připadala, že patřím do společnosti. To možná ve mně zvítězilo a řekla sem si jo.** Začali mě brát. Spíš to bylo o tom, že budu mít chlapa a bude to takový urovnanější.“ (Petra)

„ No, co se týče homosexuálů obecně, tak já mám jeden takovej problém. Přesto, že sem homosexuál, tak oni mi vaděj. Protože, a to ať se říká, že to je pravda nebo to není pravda, tak oni se budou obhajovat, že to pravda není. Ale když vlezu kdykoli na seznamovací server třeba na internetu, tak je to jenom o sexu. To je všechno jenom o sexu. Tam ty lidi píšou... Nechci to všechno tady zveřejňovat, ale opravdu je to jenom o sexu. A přijde mi to nenormální, takže já k určitým lidem mám jistou averzi. Samozřejmě třeba tyhleti moji kamarádi z gymplu, a to sem nevěděl ještě v té době, že sou, ale sou to výborný lidi a já se na ně můžu kdykoliv spolehnout. A věřim, že takovejch lidí je víc, ale bojím se toho, že většina homosexuálů je právě takovejch promiskuitních, sexuchtivých a vůbec jako, přijde mi, že oni tu homosexualitu strašně řešej. Já když du s kamarádama někam, tak ty naše řeči nejsou o homosexualitě a tak, ale prostě bavíme se, co se stalo, co je v politice, protože kamarád je právník a já nevím.. ale tohohle tématu se vůbec nedotýkáme. Kdežto když sem se občas sešel s takovejhlema lidma –

homosexuálama, tak jejich řeči sou věčně o sexu a pořád to řešej. A to mi strašně vadí. Moje okolí, moji kamarádi jsou převážná většina heterosexuálů. A z těch homosexuálů jsou moji kamarádi opravdu jenom dva.... Já si hlavně myslím, že za každou diskriminaci si ta menšina může sama. Vždycky. Ať už je to třeba menšina romů, tak v té menšině většina to dělá špatně. Existují samozřejmě výjimky, ale je to v té menšině menšina. Většina to dělá špatně. Představují se světu jako hulváti, nevychovanci, kočovníci, co rozbijou okna, dveře, nemají toalety a tak a prostě žijou nehorázně. To samí je mezi homosexuálama. Myslím si, že menšina homosexuálů jsou slušní lidé a většina vytváří to prostředí pro tu diskriminaci. Chovají se promiskuitně, dávají svou homosexualitu najevo, ale aby to nevyznělo špatně... Já se nemusím za svojí homosexualitu stydět, nemusím se oblíkat do ženskéch šatů a chodit vykrouceněj.“ (Michal)

„Mně se tady jednou stalo, že sem tu byla s přítelkyní a ona se ke mně přitulila a ona přišla ((ukázala na číšníci, která k nám před okamžikem přistoupila, zda ještě něco chceme)) a řekla: „**Hele holky, nechte si to na jinde, ne tady.**“... Asi společnost to furt nebere. Ale ono to asi dělá i to, že sem měla na jezečka krátký vlasy a vypadala sem jak čtrnáctiletá. Nikoho asi nenapadlo, že je mi prostě tolik let, kolik mi je. Vlastně mě bylo pět a dvacet, když se mi tohleto stalo. Řekla to prostě na férovku. Viděla prostě nějaký mladý holky a nebrala v potaz, že by někdo mohl být prostě starší a no a... Prostě nevím. Nenapadlo jí to asi, no. Každopádně mě tohleto vyhovuje v práci. Když na mě koukají tak divně. Zřejmě jí ani nenapadlo, že sem TA, která už nechodí do školy a nedokazuju si nějaký svůj ego... Já už to beru tak jak to je. Je to stejný, jako když deš po ulici a někdo na tebe křičí lesbo. Já to beru, protože je to pravda a fakt sem lesba, ale ten TÓN. Tak to prostě je. Ale rozhodně to není takový, jako před pár lety. Každopádně ty lidi... já nevím. Hlavně ale ty mladý holčiny mají spíš už takový ty oznamovací náarážky, takže už to spíš berou. V mí době sem se skrývala. Dneska je „Být lesbou“ trend. Je to móda skoro. Stalo se mi, že přišla jedna, koukám na ní a říkám, ty přece nemůžeš být lesba. Ty máš jedinečně momentálně takový období. Ty si tady něco dokazuješ. Ty přece nejseš na holky. Teď se tu vytvořila taková sorta lidí, který si chtějí něco dokázat. Paradoxně bych tohleto zařadila do takový té úchylky. Kdy se ty lidi snažej si na homosexuály hrát.“ (Zdena)

„Problémy... No, například se nevodím se svou přítelkyní za ruku, no nemusí to vědět každý, že jo. Ale když se to někdo dozví a má s tím problém, tak je to jeho problém, ne můj. Já se nebudu bavit s takovým člověkem. To bylo v pohodě, já jsem se nezmiňovala... Jednou, když jsem šla do školy, tak má přítelkyně mi řekla, ať tam jdu a pak tam přišla, jestli tam jsem, a

když se jí ptali, co je zač, tak řekla, že moje přítelkyně. Takže pak všichni na mě koukali jako.. ((pauza)) Ale dobrý jako. Jedinej, kdo s mou orientací zápasí, je mamča, jinak je to všem jedno.“ (Martina)

7.6.1 Shrnutí

Jak je jistě zřejmé z jednotlivých zkušeností, které respondenti uvedli, nejde nejspíš hovořit o diskriminaci, ale o stigmatizaci. Určité narážky, chování, tón hlasu a jiné jsou do jisté míry zraňující a dávají lesbám a gayům najevo jejich odlišnost.

Shledávám tuto problematiku svázanou se sekundární rodinou homosexuálů a lesbiček, neboť jim znemožňuje svobodné a volné projevy náklonnosti k partnerovi tak, jak je může projevovat většinová společnost. S tím souvisí do jisté míry určitě i nižší sebevědomí. Přesto, že v mnoha případech padla zmínka, že je to oproti minulým létům lepší, stále se nedá hovořit o vymícení homofobie a v menší či větší míře stále ve společnosti přetrvává.

Závěr

Ráda bych se v tomto závěrečném shrnutí zmínila o motivaci, díky které mi respondenti umožnili nahlédnout do svého soukromí a poskytli mi tak intimní rozhovor s velice choulostivými osobními zjištěními.

Jak uvádí Spalová (SPALOVÁ, 2006, s. 105), nikdy nemůže chybět motivace vlastního zájmu jako způsob osobního sebevyjádření, „sebeterapie“. Aniž bych si to uvědomila, jejich zájem a souhlas podílet se na interview mi nejen poskytl velice cenný materiál, který s jejich souhlasem mohu použít a prezentovat, nýbrž se jistým dílem podepsal i pro jejich dobro, kterým myslím vypovídání se, svěřením se, kdy jim je zajištěna anonymita, a tak se nemusejí obávat o své odhalení. Z tohoto důvodu jsou mnohá místa a jména pozměněna tak, aby bylo určení daných respondentů co možná nejméně možné. Vážím si jejich důvěry a ochoty poskytnout polostandardizované rozhovory, za což jim ještě jednou děkuji.

Tato práce je tematicky zpracována co možná nejvíce chronologicky, jak je v teoretické části uváděn životní cyklus a v praktické části osobní biografie a autobiografie v čase. Dotazovala jsem se na minulost přes dětství po přítomnost a momentální stav a životní situaci, až po životní sny a plány. Ze sociálně-pedagogického hlediska se jedná o cenný materiál osobních zkušeností, nahlédnutí do rodinného prostředí a okolí jedince, které jej ovlivňuje a svým způsobem i utváří.

Dozvěděla jsem se, že kritickým faktorem gayů a lesbiček je samotné období coming-outu, především při přijetí jedincovi homosexuality nejbližším okolím. Z rozhovorů vyplývá, že homosexuálně orientovaní jedinci jsou od malička smířeni se svou odlišností, kterou si právě v této fázi uvědomují, problém jim však nedělá samotné toto zjištění, nýbrž negativní reakce od lidí, které mají rádi a s kterými jsou v nejbližším vztahu. Někteří z této obavy svou sexuální orientaci tají, jiní, kteří očekávali pozitivní přijetí, avšak rodina je zavrhlá či odmítla, mají dodnes narušený vztah i přes konečné přijetí, pokud k němu došlo.

Jak je možné vysledovat, a z rozhovorů bylo potvrzeno, bližší vztah z rodinného prostředí mají gayové a lesbičky k matkám či ženskému zastoupení v rodině. Do jisté míry by se tak dalo říci, že je tomu tak, že otcové v rodině vůbec nebyli nebo v případě přítomnosti nejevili o jedince zájem či podvědomě nejspíš tušili jedincovu odlišnost již ve volbách hraček a jednání a aniž by si to uvědomovali, vztah s jedincem nevytvořili příliš pevný. Co mne překvapilo, je skutečnost, že v mnoha případech nefungovala správně i matka. Několikrát v interview zaznělo, že matky byly alkoholičky, nebo jedince jako dítě opustily v dětství a

zanechaly jej ve výchově prarodičům, a až v pozdějším období se k dítěti vrací a žije ve stejné domácnosti.

Interview v oblasti sekundární rodiny odhalila touhu každého z respondentů po partnerském životě a blízkosti osoby, s kterou by mohli sdílet společný čas a každodennost. Pouze v jednom případě bylo sděleno, že dotyčný zůstane sám, neboť z homosexuální minority se nedokáže nikdy do nikoho zamilovat a nejspíš tak zůstane jeho vztah nenaplněn.

Při tématu dětí byly názory na výchovu dětí gay a lesbičkami různorodé. Každý individuálně popisoval svůj názor a představu svého života. Co mne překvapilo je skutečnost, že negativní stanovisko zaujímají ti gayové a lesbičky, kteří se sami vyjádřili tvrzením, že by děti nechtěli, nebo ještě nemají biologické hodiny, které by je k dětem přiměly. U těch jedinců, kde toto téma zůstává otevřené a v budoucnu se připouští tužba po potomkovi či výchově cizího dítěte, je tento postoj obecně velice benevolentní a kladný. Způsobů, jak v případě zájmu přijít k dítěti, je několik, buď forma biologická či forma adopce. Osobně mne však mile zaujal respondent, který tuto záležitost řeší dobrovolnictvím a pomocí – navštěvuje děti z dětského domova, kde slouží jako jakýsi strýc a s dětmi tráví mnoho volného času; účastní se dobrovolně adopce na dálku, kdy finančně přispívá na rozvoj dítěte v chudé africké zemi, a v neposlední řadě doučuje děti v programu pět pé. Sama tyto kroky vnímám jako reálné skutky, jak uspokojit své potřeby po dítěti, když biologický potomek není možný.

Názor na registrované partnerství se také projevil u daného vzorku jako ne zcela jednoznačný. Někteří respondenti se vyjádřili pro tuto možnost, nebo ji pro svou osobu odmítají, pro ostatní gaye a lesby ji nezavrhují. V jiných případech je tento postoj jasně proti. V některých případech byl odmítavý postoj vysvětlen, v ostatních případech se jedná ze strany gayů a lesbiček spíše o sugestivní postoj, který momentálně zaujímají.

Osobně mne zaujala variabilita názorů a životních zkušeností. Bohužel docházím k zjištění, že většina – až na výjimky – respondentů měla smutné dětství, alespoň tak jej vnímají. Rodiny většinou byly rozpadlé a nefunkční, z čehož mnozí, i když náznakově, upadali do melancholie.

Šokována jsem byla případem, kdy za prozrazení sexuální orientace byla dotyčná respondentka zbита. Sama tuto skutečnost ani nezmínila a velice těžce s potřebou pauzy ji náznakově popisovala expartnerka. Přesto, že se tak stalo před mnoha lety, je tato událost stále velice emocionálně choulostivou záležitostí.

Nejen z tohoto důvodu, ale ze všech vyplynulých skutečností, se domnívám, že sociální pracovníci či sociální pedagogové by mohli facilitovat vyrovnání se s menšinovou sexuální orientací jedince, zejména v období, které je pro uvědomování si těchto skutečností

senzitivní. Například pracovníci poradenských středisek či výchovní poradci při školách, ať již středních či na druhém stupni základních škol, se jistě s touto problematikou setkávají. Při školách by pak tito pracovníci mohli působit ve smyslu stabilizace a přijetí takovýchto jedinců v rámci školního kolektivu, tzn. udržovat příznivé a neodsuzující klima třídy. Současně by tak mohli být zprostředkovateli kontaktu na jiné odborníky či instituce na základě jedincovi objednávky.

LITERATURA

Bibliografie

BRZEK, Antonín – PONDĚLÍKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví?* Vyd. 1. Praha: Scientia Medica, 1992. 124 s. ISBN 80-85526-03-4

CAMPBELL, Ross. *Hledám svou cestu*. Praha: Návrat, 1993. 128s. ISBN 80-85495-22-8

ČERMÁKOVÁ, Marie. *Rodina a mění se gender role – sociální analýza české rodiny*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1997. 24s. ISBN 80-85950-42-1

FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Jan Piszkiwicz, 2004. 159s. ISBN 80-86768-06-6

GOFFMAN, Erving. *Stigma: Poznámky o způsobech zvládání narušené identity*. Praha: Slon 2003. 167s. ISBN 80-86429-21-0

HARGAŠOVÁ, Marta – NOVÁK, Tomáš. *Předmanželské poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 144 s. ISBN 978-80-247-1730-2

HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2000. 165 s. ISBN 80-7178-415-X

JANOŠOVÁ, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1. Vyd. Praha: Karolinum, 2000. 218 s. ISBN 80-7184-954-5

JEDLIČKA, Richard – KLÍMA, Petr – KOŤA, Jaroslav – NĚMEC, Jiří – PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vydání. Praha: Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0

JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum, 1993, 162s. ISBN 80-7066-662-5

KRAUS, Blahoslav. Sociální aspekty výchovy. 1. vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 1998. 164 s. ISBN 80-7041-841-9

KRAUS, Blahoslav – POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 199s. ISBN 80-7315-004-2

MALINOVÁ, Gabriela. *Problematika homosexuálních vztahů*. Praha: Českobratrská církev evangelická, 2006. 55s. ISBN 80-7017-032-8

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. 124 s. první vydání. ISBN 80-901424-7-8

MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. 309s. ISBN 80-7178-473-7

MATOUŠEK, Oldřich – KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: Situace, východiska, programy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1993. 335 s. ISBN 80-7178-226-2

MORUS, Richard Lewinskohn. *Světové dějiny sexuality*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1992. 298 s. ISBN 80-206-0071-X

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2. Vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. 324 s. ISBN 978-80-86429-87-8

PERNEROVÁ, Rotraud A. *Tabu v rodinné komunikaci: O čem se v rodinách nemluví, ač by to bylo užitečné*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 161s. ISBN 80-7178-363-3

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Vyd.2. Praha: Portál, 2007. 224s. ISBN 978-80-7367-250-8

SVOBODA, Mojmir – KREJČÍŘOVÁ, Dana – VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 792s. ISBN 80-7178-545-8

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2005, s. 467. ISBN 80-246-0956-8

VODÁČKOVÁ Daniela a kol. *Krizová intervence*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2002. 544s. ISBN 80-7178-696-9

VYMĚTAL, Jan. Úvod do psychoterapie. vyd. 1. Praha: Psychoanalytické nakladatelství J. Kocourek, 1992. 170 s.

WEBSTER Richard. *Feng Shui a partnerství : Jak uspořádat své vztahy*. vydání 1. Praha : Aurora, 1999. 132s. ISBN 80-85974-77-0

YABLONSKY Lewis. *Otcové & synové: O nejnáročnějším rodinném vztahu*. vydání 1. Praha: Portál, 1995. 220s. ISBN 80-7178-075-8

Ostatní

BEALS, Kristin P – PEPLAU, Letitia Anne (2006). Disclosure patterns within the social networks of gay men and lesbians. *Journal of Homosexuality*, 51(2): s. 101-120. Dostupné na adrese <http://www.peplaulab.ucla.edu/Publications_files/Beals_Peplau_2006.pdf > [2010-07-22]

CONLINS, Susan M. (2001). *The ongoing "coming out" process of lesbian parents*. Master of Science Dissertation, University of Wisconsin-Stout. Dostupné na adrese <<http://www.openthesis.org/documents/ongoing-coming-out-process-lesbian-149565.html>> [2010-07-21]

HARTNOLL, R. – GRIFFITH, P. – TAYLOR, C. – HENDRICKS, V. – BLANKEN, P. – NOLIMAN, D. – WEBER, I. – TOUSSIRT, M. – INGOLD, R. *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule*. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. 108s. ISBN 80-86734-08-0. Dostupné na [www: <http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/metodika/prirucka_k_vyberu_metodou_snehove_koule>](http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/metodika/prirucka_k_vyberu_metodou_snehove_koule) [2007-03-07]

HLOBIL, Jan. *Hodnocení vztahu s otcem u dospělých homosexuálních synů*: Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, fakulta sociálních studií, 2007. 45 s., 3 s. příl. Vedoucí diplomové práce Mgr. Stanislav Ježek, Ph.D.

LIMBERG Milan. *Homosexualita, coming out a proces seznaování*. Brno: 2008 bakalářská práce – Masyrykova Univerzita, Pedagogická fakulta, katedra sociální pedagogiky, vedoucí práce Mgr. Ema Štěpařová, 74 s.

LOWMAN, J. – ATCHISON, C. Men Who Buy Sex: A Survey in the Greter Vencouver Regional District. *Sociology & Antropology*, 2006, Vol. 43, Issue 3, p281-296. Dostuný na www: <<http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=4&hid=122&sid=21788120-380d-48de-822a-1033fb29bf33%40sessionmgr107>> [2007-03-02]

MILLER, Andrew D. *Determinant of parentel satisfaction with a child's disclosure of a gay or lesbian sexual orientation: disertační práce*. Texas: Texas A&M University, Counseling Psychology, 2005. 177., 76 p. příl. Vedoucí disertační práce Daniel Brossart. Dostupné na <gradworks.umi.com/32/31/3231561.html> [2010-07-23]

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina (2005): Lesbické rodiny: Mezi stereotypem a autenticitou. *Biograf* (38): 38 odst. Dostupné na www :<<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=v3802>> [2009-10-19]

PEPLAU, Letitia Anne (2001). Rethinking women's sexual orientation: An interdisciplinary, realtionship-focused approach. *Personal Relationships*, 8: s. 1-19. ISSPR 1350-4126101

SANDERS, G. L. – KROLL, I. T. (2000). Generating stories of resilience: Helping gay and lesbian youth and their families. *Journal of Marital and FamilyTherapy*, 26, 433-442.

SPALOVÁ, Barbara (2006) : Biografie kvalitativního výzkumu v sociálních vědách v České republice. *Biograf* (39) : s. 83 - 107.

STEHLÍKOVÁ, Džamila – HROMADA, Jiří – PROCHÁZKA, Ivo. *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*. Praha, SOHO, 1995. 140 s.

WILSON, Alex (1996) How We Find Ourselves: Identity Development and Two-Spirit People. *Hardvard Education Review: Lesbian, gay, bisexual, and transgender people and education*, 61 (2): s. 303 – 317

WYERS Norman L. (1987) Homosexuality in the Family: Lesbian and Gay Spouses. *Social Work*, March-April, s. 143 – 148, CCC Code: 0037-8046/87

Zákon č. 115/2006 Sb ze dne 26. ledna 2006 o registrovaném partnerství

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Souhlas s využitím rozhovoru a podmínky pro zacházení s ním

Příloha č. 2 – Souhlas s půjčováním diplomové práce

Souhlas s využitím rozhovoru a podmínky pro zacházení s ním

Text získaný z nahrávky rozhovoru je poskytnut a zpracován pro diplomovou práci v rámci navazujícího magisterského kombinovaného studia na Filozofické fakultě, obor sociální pedagogika – Univerzita Karlova v Praze. Téma práce je **„vztahy k rodině u homosexuálů a lesbiček“**. Práce je zaměřena na stigma a život homosexuálů s návazností na sociální práci. Výzkum je zaměřen na kvalitativní přístup, to znamená, že hlavním zdrojem dat jsou především rozhovory, pozorování a texty.

Dne jsem poskytl(a) rozhovor Monice Škoulové pro účely uvedené výše a pro účely na ně navazující.

Vzhledem k uvedeným důvodům souhlasím s tím, aby byl text rozhovoru zpracováván v anonymizované podobě, ve spojení pouze s mým jménem a údaji k tomu poskytnutými. To platí jak pro výzkumnou práci, tak i pro publikace založené na této práci.

Rozhovor

- ☐ Smí být archivován v archivu Moniky Škoulové ve smyslu zákona č. 97/1974 Sb. Spolu s mým jménem a dalšími údaji poskytnutými v textu rozhovoru. Tento rozhovor smí být pro další výzkumné účely zprostředkován bez mého dalšího souhlasu.
- ☐ Smí být archivován v archivu Moniky Škoulové ve smyslu zákona č. 97/1974 Sb. Spolu s mým jménem a dalšími údaji poskytnutými v rozhovoru. Tento rozhovor smí výše uvedený po dobu..... let poskytnout jen s mým souhlasem.
- ☐ Smí být nadále používán jen pro archiv a další výzkumnou činnost Moniky Škoulové.

V případě, že se úryvky z tohoto rozhovoru nebo jejich parafráze stanou součástí publikací, ať již založených na činnosti Moniky Škoulové nebo na zprostředkování tohoto dokumentu,

- ☐ Smí být tyto úryvky publikovány bez mé předchozí autorizace.
- ☐ Přeji si takový text předem autorizovat.

Na základě tohoto souhlasu smí výzkumná činnost Moniky Škoulové s tímto dokumentem trvat nejdéle 30 let. Poté, pokud k tomu byl dán souhlas, smí být dokument využíván podle zákona č. 97/1974 Sb. O archivnictví.

V..... dne:.....

Jméno:Monika Škoulová.....

Jméno tazatele:.....

Podpis:

Podpis:

Příloha č. 2

Souhlasím s tím, aby moje diplomová práce byla půjčována ke studijním účelům. Žádám, aby citace byly uváděny způsobem užívaným ve vědeckých pracích a aby se vypůjčovatelé zapsali do přiloženého seznamu.

V Praze, dne 29.6.2011

.....

Podpis

[illegible]